

සබ්බ දුකඛා පමුච්චති

සබබ දුකඬා පමුච්චනි

ප්‍රථම මුද්‍රණය :- 2014 ඔක්තෝබර්

ධර්ම දානයකි

නොමිලයේ බෙදාදීම පිණිසයි.

පොත පිළිබඳ සියලු විමසීම් :

කේ. දයානන්ද

දුරකථන අංක : 077 7 665 198

මුද්‍රණය :

නෙත්විනි ප්‍රින්ටර්ස්

“දළඳා සෙවනේ අපි” පදනම,

ගැටඹේ හන්දිය,

මහනුවර

දුරකථන : 081 2 386 908

ප්‍රශ්නානුමෝදනාව

මාතලේ බෝගහකොටුව ශ්‍රී විජයතිලකාරාම විහාරස්ථානයේ මාසිකව පවත්වාගෙන එනු ලබන සුමග සදහම් වැඩසටහන යටතේ 2014 නොවැම්බර් මස 27 වන, අද දින වැඩසටහන වෙනුවෙන් ධර්ම දානය ලෙස බෙදා දීම සඳහා මේ උතුම් ධර්ම පුස්ථකය සකස් කරන ලදී.

මෙම ධර්ම පුස්ථකය, කැකිරාව ලබුනෝරු කන්ද ආරණ්‍ය සේනාසනයේ ධර්මාචාර්ය පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ගිම්පාණන් විසින් පවත්වන ලද දුර්ලභ වූත්, විචිත්‍ර වූත්, පරම ගාමිණීර වූ ධර්ම දේශනයකින් සකස් කරන ලද්දකි.

මෙම ධර්ම දානයම ප්‍රණ්‍ය කර්මයට හා අද දින වැඩ සටහනට පූර්ණ බැතිබර දායකත්වය දරනු ලබන්නේ මාතලේ, MC පාර J40, නිවසෙහි පදිංචි ඩබ්ලිව්.පී.යසවති පින්වත් මෂණියන් විසිනි.

ඒ අනුව යසවති මහත්මියගේ ස්වාමිපුරුෂයා හා එම දු දරුවන්ගේ පියාණන් වන එන්.සී. ගිණ්ඛණ්ඩා මහතාට, යසවති මහත්මියගේ පියාණන් වන නන්දපාල මහතා හා සහෝදරයා වන වසන්ත රාජපක්ෂ ඇතුළු මියගියා වූ සියළුම ශ්‍රද්ධානිත්ව හා පින් බලාපොරොත්තු වන සියලු දෙනාටත් මේ ප්‍රණ්‍ය ශක්තියෙන් උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ වේවා. එමෙන්ම මෙම උතුම් ධර්ම දානයම කුසල බලයෙන් යසවති මහත්මිය ද, සුපීවත්ව වාසය කරන සීලවතී වෙළඳගෙදර මෂණියන් වහන්සේ ඇතුළු එම පවුලේ සියළුම දෙනාට ම ද, මේ බුද්ධ ශාසනයේ දී ම උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මයම අවබෝධ වේවා. සියලු දෙවියෝ ද මේ පින දැක බලා අනුමෝදන් වෙත්වා. සියලු ලෝක වාසී සත්වයෝම දුක් පිරි සසරින් මිදී උතුම් නිවහින් ම සැනසේවා.

මේ උතුම් ධර්ම දානය විශාල පිරිසක් අතට පත් කිරීමට විශේෂයෙන් සහාය ලබා දුන් සුමග දහම් පදනමේ පින්වත් පිරිසටත්, මුද්‍රණ කටයුතු කිරීම සඳහා දේශනය පිටපත් කරමින් විශේෂ සහාය ලබා දුන් පේරාදෙණියේ පදිංචි කල්‍යාණ මිත්‍ර පිරිසටත්, මුද්‍රණාලයේ කාර්ය මණ්ඩලයටත්, සත්පුරුෂ කල්‍යාණ මිත්‍ර සියළු දායක කාරක සැම දෙනාටමත්, මේ උතුම් ධර්ම දානයම කුසලය, මේ ගෞතම බුද්ධ ශාසනයේදී ම උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කොට ඒ අමා මහ නිවහින් සැනසීම ලැබීමට හේතුවේවා ! අනුමෝදන් වෙත්වා!

එමෙන්ම ගෞරවණීය අති පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන හිමිපාණන් වහන්සේට හා අති පූජ්‍ය පිටිගල ගුණාරතන හිමිපාණන් වහන්සේට හිඳක් නිරෝගී සුවයත්, මේ සිදුකරන ශාසනික සේවාව තුළ ජනිත වන සියලු කුසල ධර්මයන් හේතුවෙන් ලොව්තුරු සැපතම ලැබේවායි ප්‍රාර්ථනා කරන අතර මෙම ධර්ම ගුණ්ඨය පරිශීලනය කරන සත් පුරුෂ කල්‍යාණ මිත්‍ර ඔබ සැමට ද වහ වහා උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ වේවා!

තෙරුවන් සරණයි !
මෙයට ශාසන නිතකාමි,
පූජ්‍යපාද හරංකහවේ සිරි සුමංගල හිමි,
ප්‍රධාන අනුශාසක,
සුමග දහම් පදනම,
බෝගහකොටුව ශ්‍රී විජයතිලකාරාම විහාරස්ථානය,
මාතලේ

අපි සමාදන් වෙත ශීලය ගැන දැනගනිමු.

**නමොතස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමොතස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමොතස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස**

ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න කාරුණික පින්වතුනි, මේ පින්වත් හැමදෙනාම අද පොහෝ දිනයේ පෙහෙවස් සමාදන් වෙලා මේ සුදානම් වෙන්නේ ලොවුතුරා බුදු රජාණන් වහන්සේ අප කෙරෙහි අනුකම්පාවෙන් දේශනා කළ සද්ධම්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරලා, පැහැදිලි කරගෙන ඊට අනුව ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාවේ හැසිරෙන්නයි.

ඒ නිසා හැමදෙනාම අද දවසෙදි බොහොම හොඳින් තමන්ගේ සිත, කය, වචනය කියන තුන්දොර සංවර කරගෙන ධර්මයේ හැසිරෙන්නට ඕන. බණ අහන වෙලාවෙදිත් හැම දෙනාම තමන්ගේ සිත නොයෙක් නොයෙක් අරමුණු වල දවන්නට නොදී, හොඳ චිත්ත ඒකාග්‍රතාවයක් ඇති කරගෙන ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන.

සමහර කරුණු තියෙනවා අපට අහලා පුරුදු නැති. ඒ නිසා ඒවා පහසුවෙන් අපේ මතකයේ රැඳෙන්නෙ නැහැ. අද මම ටිකක් ගැඹුරු දහම් කරුණු ටිකක් කතා කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා. ඊට අමතරව මට හිතනා අපි නිතරම සමාදන් වෙත පන්සිල්, ඒ වගේම උපෝසථ සිල්, පාලි වචන කියලා සමාදන් වුනාට, මම ඕස්ට්‍රේලියාවේ ධර්මය දේශනා කරන්න ගියාම තේරුන දෙයක් තමයි ඒ වචනවල සිංහල අර්ථය බොහෝ දෙනෙක් නොදන්නා බව. අපේ අයත් සමහරවිට එහෙම වෙන්නැති. ඒ නිසා මට හිතනා ඒ ගැනත් ටිකක් මතක් කළොත් හොඳයි කියලා.

‘පාණාතිපාතා වේරමණි සික්ඛා පදං සමාදියාමි’ කිව්වහම ‘සතුන් මරන්නෙ නෑ’ කියලා සිල්පදය සමාදන් වෙත බව අපි හැමෝම දන්නවා. නමුත් මේ පාලි වචනය හැදිලා තියෙන හැටිත් ඒ තුළ තියෙන සිංහල අර්ථත් අපි දැනගන්නොත් හොඳයි. මම ඒ ගැන කෙටියෙන් මතක් කරන්නම්.

- පාණාතිපාතා වේරමණි සික්ඛා පදං සමාදියාමි -

පාණා කියලා කියන්නේ ප්‍රාණයට. පණ ඇති සතුන්ට. අතිපාත කියන්නෙ නසනවා කියන එක. වේරමණි - කරන්නෙ නෑ. සික්ඛා පදං සමාදියාමි - ශික්ෂා පදය සමාදන් වෙනවා. ප්‍රාණින් නසන්නෙ නෑ කියන ශික්ෂා පදය සමාදන් වෙමි.

- අදින්නාදානා වේරමණි සික්ඛා පදං සමාදියාමි -

අදින්න කියන්නෙ නුදුන් දේ. ආදාන කියන්නේ ගැනීම අදින්න + ආදාන, අදින්නාදානා, නුදුන් දේ ගැනීම වේරමණි - කරන්නෙ නෑ. සික්ඛා පදං සමාදියාමි ශික්ෂා පදය සමාදන් වෙමි.

- කාමේසුමච්ඡාවාරා වේරමණි සික්ඛා පදං සමාදියාමි -

කාමේසු කියන්නෙ බහු වචනයක්. කාමයන්හි වරදවා හැසිරෙන්නෙ නෑ. කාමයන්හි කියන්නෙ, ඒ සිල් පදය කැඩෙන්න කරුණු විස්සක් තියෙනවා. මේ කරුණු අපි දැනගෙන තියෙන්න ඕන. මේ කරුණු උභය පාර්ශ්වයට ම ඒ කියන්නේ ස්ත්‍රී, පුරුෂ දෙපක්ෂයට ම අයිතියි.

01. මාතු රක්ඛිතා නම් වූ මව විසින් රක්තා ලද ස්ත්‍රිය.
02. පිතු රක්ඛිතා නම් වූ පියා විසින් රක්තා ලද ස්ත්‍රිය.
03. මාතු පිතු රක්ඛිතා නම් වූ මව පියා දෙදෙනාම විසින් රක්තා ලද ස්ත්‍රිය.
04. භගිති රක්ඛිතා නම් වූ සහෝදරිය විසින් රක්තා ලද ස්ත්‍රිය.
05. භාතු රක්ඛිතා නම් වූ සහෝදරයා විසින් රක්තා ලද ස්ත්‍රිය
06. ඥාති රක්ඛිතා නම් වූ නෑයන් විසින් රක්තා ලද ස්ත්‍රිය.
07. ගොත්තරක්ඛිතා නම් වූ ස්වකීය ගෝත්‍රයන් විසින් රක්තා ලද ස්ත්‍රිය
08. ධම්ම රක්ඛිතා නම් වූ ධාර්මිකයන් විසින් රක්තා ලද ස්ත්‍රිය.
09. සාරක්ඛා නම් වූ ගැබ් ව සිටිය දී හෝ මෝ මාගේ යයි රක්තා ලද ස්ත්‍රිය
10. සපරිදණ්ඩා නම් වූ අසවල් ස්ත්‍රිය කරා ගියහොත් මෙතෙක් දඩ යයි නියම කරන ලද ස්ත්‍රිය
11. ධනත්තිකා නම් වූ ධනය දී ගන්නා ලද ස්ත්‍රිය.
12. ඡන්දවාසිනි නම් වූ සිය කැමැත්තෙන් ප්‍රිය වූ පුරුෂයා ළඟ වසන්නා වූ ස්ත්‍රිය.
13. හෝගවාසිනි නම් වූ භොග නිසා භාය්‍යා බවට පත් වූ ස්ත්‍රිය.
14. පටවාසිනි නම් වූ වස්ත්‍රය මාත්‍රයෙහි භාය්‍යා බවට පත් වූ ස්ත්‍රිය.
15. ඕපදන්තකිනි නම් වූ පැන් කලයෙහි අත බහා මේ ජලය මෙන් එක්ව වසමු යැයි කැමතිකොට වසන්නා වූ ස්ත්‍රිය.
16. ඕභතචුම්බකා නම් වූ දරදිය අදින තැනැත්ති විසින් හිසින් සුඹුලුවම බිම තබා බිරින්ද බවට ගන්නා වූ ස්ත්‍රිය.
17. දාසිහරියා නම් වූ දාසිව භාය්‍යාව බවට ගත් ස්ත්‍රිය.
18. කම්මකාරි භාරියා නම් වූ බැලමෙහෙ කරන්නීව භාය්‍යා බවට ගත් ස්ත්‍රිය.
19. ධාජාහට නම් වූ යුධකොට ජයගෙන පරදෙසින් ගෙනෙන ලද ස්ත්‍රිය.

20. මුහුත්තිකා නම් වූ මොහොතකට බිරිඳ බවට ගන්නා ලද ස්ත්‍රිය.

මේ විසි දෙනා අතරින් කවුරුන් හෝ කෙනෙක් සමඟ සම්බන්ධතා පැවැත්වුවහොත් කාමයෙහි වරදවා හැසිරීමේ ශික්ෂාපදය කැඩෙනවා. ඊට මෙහා සාමාන්‍යයෙන් කාමයන් තුළ හැසිරීම කියන සිද්ධිය අකුසලයක් හැටියට ගැනෙන්නෙ නැහැ. ඒක ලෝක ධර්මයක්, මනුෂ්‍ය ධර්මයක් හැටියටයි සම්මත. නමුත් අර කාරණා විස්සට ඇතුළත් කෙනෙකු හා සබඳතාවක් වුනොත් ඒ ශික්ෂා පදය කැඩෙනවා.

පොහොය දිනයෙ උපෝසථ ශිලය සමාදන් වෙනකොට 'අඛන්මචරියා චේරමණී සික්ඛා පදං සමාදියාමි' කියලයි කියන්නේ. එතකොට ඉබේමයි කියැවෙන්නේ ඛන්මචරියාවෙ හැසිරෙනවා කියන එක. ඛන්මචරියාවෙ හැසිරෙනවා කියනකොට කාමයෙ හැසිරීම කියන මට්ටමෙහුත් ඉවත් වෙන්න ඕන.

- මුසාවාදා චේරමණී සික්ඛා පදං සමාදියාමි -
බොරු කීමෙන් වළකිනවා කියන එක.

- සුරාමේරය මජ්ඣපමාදට්ඨානා චේරමණී සික්ඛා පදං සමාදියාමි -
මදයට හා ප්‍රමාදයට හේතුවන සුරාව සහ මේරය කියන දෙකෙන් වළකිනවා කියලා කියනවා.

සුරාව කියන්නේ මත්පැන්. මේරය කියන්නේ පානය නොකර වුනත් මත්වන දේවල් තියෙනවනේ. මත්කුඩු ගංජා, අබින් වගේ දේවල්. ඔය සුරාව සහ මේරය කියන දෙකම එකතුවෙලයි සුරාමේරය කියන්නේ. ඒ දෙකෙන්ම වළකිනවා කියන ශික්ෂා පදය සමාදන් වෙනවා.

- විකාල භෝජනා චේරමණී සික්ඛා පදං සමාදියාමි -

විකාල කියන්නේ නිරූ අවරට යාමෙන් පස්සෙ ආහාර ගන්න නෑ කියන එක. මේ පින්වතුන්ට නම් විකාල භෝජනා ශික්ෂා පදය රකින්න අවස්ථාවක් ලැබෙන්නෙ නෑ. ඇයි හවස පහට සිල් පවාරණය කරනවනේ.

නමුත් නියම විදියට විකාල භෝජනා ශික්ෂා පදය රැකෙන්න නම් පහුවදා එළිවෙනකම් සිල් රකින්න ඕන. හොඳට මතක තියාගන්න. ශිලය සම්පූර්ණ වෙන්න නම් හැට පැයක් ගතවෙන්න ඕන සිංහල ක්‍රමයට.මේ අරුණ ඉඳන් පහුවදා අරුණ දක්වා හිටියාම තමයි දවසක් වෙන්නේ. එතකොට තමයි ශික්ෂා පදය රැකෙන්නේ. දවල් දොළහෙ ඉඳලා හවස පහ වෙනකම් පැය පහ නොකා හිටියා කියලා විකාල භෝජනා ශික්ෂාව රකින්න ඕන කාලය රැකලා නෑ අපි. පැනලා ගිහිල්ලා තියෙන්නේ.

අධිෂ්ඨාන කරගෙන පැය පහ හරි ඉන්න එක වටිනවා. නොවටිනවා නෙමෙයි. නමුත්සිල් පදය සම්පූර්ණ වෙන්න නම් රාත්‍රී කාලයත් අයිතියි කියන එක මතක තබා ගන්න. අධි උපෝසථයක් අධිෂ්ඨාන කරලා සමාදන් වෙන්න පුළුවන්. එතකොට උදේ ඉඳලා හවස් වෙනකම් හෝ හවස ඉඳලා පහුවදා උදේ වෙනකම්. හැබැයි හවස සිල් ගන්න කෙනා කෑම කාලා නෙවෙයි, සිල් ගන්නෙ. මොකද ඒ දවසෙ දොළහෙන් පස්සෙ කෑම කාලා විකාල හෝපන ශික්ෂාපදය සමාදන් වෙන්න බැහැ.

ඔය ගැන හොඳ කතාවක් තියෙනවා.

අනේ පිඬු සිටුතුමාගෙ ගෙදර ඉන්න හැම කෙනෙක්ම පෝය දවසට සිල් සමාදන් වෙන්න ඕන. දැයි දස් කම්කරුවෝ ඇතුලු හැම කෙනෙක්ම. එදාට වැටුප් ගෙවනවා. නමුත් කිසි කෙනෙක් වැඩ කරන්න බැහැ. සිටුතුමාගෙ කුඹුරුවල වැඩ කරන සමහර අය ඉන්නවා තමන්ගෙ ගෙදර හරක් ටික තියාගෙන පහුවදා උදේට කුඹුරුවල වැඩට ගෙනියනවා. දවල් කෑමට හෝ හවසට තමයි ආපහු සිටු මැදුරට එන්නෙ.

ඉතින් එක පුද්ගලයෙක් ඔය වගේ හරක් ටික ගෙදර අරගෙන ගිහින් පාන්දර කෙලින්ම කුඹුරට ගියා. එහෙම ගිහිල්ලා දවල් කෑම කන්න සිටු මැදුරට එනකොට වෙනදා වගේ නෙවෙයි වැඩ කරන අය කවුරුවත් නැහැ. කෑම මෙසෙ එක කෑම එකක් විතරක් වහලා තියෙනවා. එයා ඇහුවා,

“කෝ මේ අතින් කට්ටිය”

“ඇයි දන්නෙ නැද්ද අද පෝය දවසනෙ. හැමෝම සිල් සමාදන් වෙලා ඉන්නෙ. ඔබ අද වැඩ කරනවා කියලා දැනගන්න ලැබුන නිසා සිටුතුමා කිව්වා ඔබට කෑම ටිකක් තියන්න කියලා.” එතකොට ඒ තැනැත්තා කියනවා,

“මටත් කෑම එපා. මමත් අද අර්ධ උපෝසථයක්වත් සමාදන් වෙනවා” කියලා කෑම නොකා සිල් සමාදන් වුනා. දවස පුරාම අධිකව වෙහෙසිලා වැඩ කරලා නිරාහාරව සිටිය මේ පුද්ගලයාට අධික බඩේ රුචාවක් හැදුනා. වේදනාව අධික නිසා දැගලන්න පටන් ගත්තා. සිටුතුමා කිව්වා කෑම කන්න කියලා. ඒත් එපා කිව්වා. බෙහෙත් දෙන්න හැදුවා. ඒවත් එපා කිව්වා. චතු මුද්‍රත් ගත්තෙ නැහැ. සීලය කැඩෙනවට බයේ. අධික වේදනාවෙන්ම මේ පුද්ගලයා කළුරිය කළා. සිල් රැකීමේ ආනිශංසයෙන් මහානුභාව සම්පන්න වෘක්ෂ දේවතාවෙක් වෙලා උපන්නා කියලා ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා.

ඉතින් ඒ කතාවෙන් හොඳට පේනවා අධි උපෝසථයක් සමාදන් වෙන කෙනා හවසට ආහාර ගන්නෙ නැහැ. ආහාර ගත්තොත් එයාට ඒ ශික්ෂාපදය රකින්න අවස්ථාවක් නොලැබෙන නිසා.

අපි සිල් සමාදන් වුනාට බොහෝ විටෙක මේවා ගැන දන්නේ නැහැ. අපි ගැඹුරු දේවල් හොයනවා, කතා කරනවා. නමුත් ජීවිතේ පටන් ගන්න ටික දන්නේ නැහැ. ඒවා ගැන අපි දැනගෙන ඉන්න ඕන.

- නව්ව, ගීත, වාදිත, විසූක දස්සන, මාලා, ගන්ධ විලේපන ධාරණා, මණ්ඩන, චිත්තසනට්ඨානා චේරමණී සික්ඛා පදං සමාදියාමි -

නව්ව කියන්නේ නාට්‍ය, ගීත කියන්නේ ගී සින්දු, වාදන කියන්නේ බෙර වාදන, විණා වාදන, විසූක දස්සන කියන්නේ චිත්‍රපටි වගේ දේවල්, මාලා කියන්නේ මල්මාල, ගන්ධ විලේපන කියන්නේ සුවඳ විලවුන් වගේ, ධාරණා කියන්නේ ඔටුනු වගේ දේවල් දරනවා කියන එක. මණ්ඩන කියන්නේ ශරීරය අලංකාර කිරීම. ඇස් පාට කරනවා, තොල් පාට කරනවා, චිත්තසනට්ඨානා - චිත්තසන කියන්නේ කරාඛු, මාල, සිල් සමාදන් වෙනකොට කරාඛු, මාල වගේ දේවල් පළඳින්නේ නැහැ. චිත්තසනයට ඒවා අයිතියි. චිත්තසනය කියන්නේ අලංකාර කිරීම. චේරමණී - කරන්නේ නෑ.

පාර තොරේ යනකොට සංගීතයක් ඇහුනොත්, වාදනයක් ඇහුනොත්, නැටුමක් පෙනුනොත්, සිල් පදයක් කැඩෙන්නේ නෑ. සිල් පදයෙන් කියන්නේ තමන් ඒවා කරන්නේ නෑ කියන එක මිසක ඇහෙන, පෙනෙන දේ ගැන නෙවෙයි. බොහෝ දෙනෙක් හිතනවා ගීතයක් ඇහුනොත් සිල් පදය කැඩුනා කියලා. එහෙම වුනොත් කවදාවත් මේ සිල් පදය රකින්න බැරි වෙනවා.

නමුත් සිල් සමාදන් වුන කෙනෙක් නැටුවොත් ඒක වැරදියි. සින්දුවක් කිව්වොත් වැරදියි. වාදන භාණ්ඩයක් වාදනය කළොත් වැරදියි. වෙනත් අය ඒවා කළා කියලා තමන් සමාදන් වුන සිල් පදය කැඩෙන්නේ නැහැ. විශේෂයෙන්ම සිල් සමාදන් වෙනකොට කරාඛු, මාල වගේ දේවල් ගලවලා ගෙදර තියලා ඇවිත් සිල් සමාදන් වෙන එක හොඳයි. මොකද සමාදන් වෙන ශික්ෂා පදයේ නව්ව, ගීත, වාදිත, විසූක දස්සන, මාලා ගන්ධ විලේපන, ධාරණා, මණ්ඩන, චිත්තසනට්ඨානා කියන ටිකට ඕවා අයිතියි. අනිත් දවස්වලට ඔය පින්වතුන්ට ඒවා කැපයි. ගිහි අය හැටියට ලෝකය තුළ ඉන්න ඕන නිසා ඒවට අවස්ථාව තියෙනවා.

නමුත් දවසක් තියෙනවා, එදාට එයා සම්පූර්ණ විරාගී පුද්ගලයෙක්. භවයට කළකිරුණු මනසක් පවත්වන ජීවිතයක් එදාට. බොරුවට ලෝකෙට පේන්න සිල් සමාදන් වෙන්නන් වාලේ සිල් සමාදන් වෙනවා නෙවෙයි. ඇත්තටම නිස්සරණාධ්‍යායයෙන්, සසරෙන් වෙන් වූ මනසක් පවත්වා ගැනීමේ අරියෙන්, භවයට කළකිරුණු මනසක් පවත්වා ගැනීමේ අදහසින් සසරින් එතෙර වීමේ අව්‍යාජ උපායෙන් යුක්තවමයි එයා ඒ දවස වෙන් කරන්නේ.

ඒ නිසා අනිත් අය කළත් එකයි, නොකළත් එකයි. ඇත්තටම සිල් සමාදන් වෙත අය මීට වඩා ගුණවත් වෙන්න ඕන. ශිලයේ ස්වභාවය තේරුම් අරගෙන. එහෙම අය අනුන්ගෙ දේවල් හොයන්නෙ නැහැ. අනුන්ගෙ අඩුපාඩුවක් වැරද්දක් තිබුනත් ඒක ඉවසලා කටයුතු කරනවා. සාමාන්‍ය ලෝකයාට වඩා ඒ මනස ගොඩාක් වෙනස්. මොකද එයා සම්ප්‍රදායකට කරන එකක් නෙමෙයි. අව්‍යාජ හැඟීමෙන් ම, නිවන් දකින අදහසින් ම කළණ සිත් ඇතිවමයි කටයුතු කරන්නෙ.

එයා තුළ අනුකම්පාවක් තියෙනවා. අනිත් කෙනෙකුගෙ වරදක්, අඩුපාඩුවක් දැක්කත් ඉවසන්න පුළුවන්. ඒ වගේම කාලය ගෙවා ගන්න ඔහේ මොනවා හරි දෙයක් කරමින් හෝ කියමින් හෝ ඉන්නෙ නැහැ. පහසුකම් හොයන්නෙත් නැහැ. දහමක් කොතනින් ද ලැබෙන්නෙ, දහමි අවබෝධයක් කොහොමද ලබාගන්නෙ කියලා ඒකට උත්සහවත් වෙනවා. උත්සාහවත් වෙලා හුදෙකලාව පැත්තකට ගිහිල්ලා අනිත් අය කළත් එකයි, නොකළත් එකයි කියන තැනකින්, කෙනා කෙනා තම තමන්ට වගකිව යුතු මනසකින් හුදෙකලාව පැත්තකට වෙලා අප්‍රමාදී වෙන්නයි මේ දවස යොදා ගන්නෙ.

ගෙවල් දොරවල් වල බොහෝ කටයුතු තියෙන, ගිහි සම්බාධක සහිත පින්වතුන් හැටියට පීච්ටේ හැමදාකම අටසිල් රකින්න බැහැ. ඒ නිසා එක දවසයි තියෙන්නෙ. ඒ දවස හරියට කරනවා. එක දවසක් චුනත් හරියට කළොත් ආනිශංස බොහෝයි.

අද මේ සමාදන් වෙත ක්‍රමය නම් ඉතින් දවස් තිහේම චුනත් පුළුවන් වෙයි. මොකද එච්චර අපහසු ක්‍රමයක් නෙවෙයිනෙ. නමුත් මීට වඩා මේ සිල් සමාදන් වෙත එකේ ආධ්‍යාත්මික පැත්තක් තියෙනවා. ආධ්‍යාත්මික නැඹුරුවක් තියෙනවා. ඒ පිළිබඳවත් සැලකිලිමත් වෙන්න කියලා මම මතක් කරනවා.

නිවන යනු නිවීමය.

එක්තරා අවස්ථාවක දී සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් විමසනවා.

“නිබ්බානං නිබ්බානං ඛො භන්තෙ වුච්චති
කිත්තාවතා ඛො භන්තෙ නිබ්බානං”

ස්වාමිනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, නිවන නිවන කියලා කියනවා.
කොපමණකින් මේ නිවීම වෙනවාද?

ඒ වෙලාවෙදි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

“රාගක්ඛයො, ද්වේෂක්ඛයො, මෝහක්ඛයො නිබ්බානං”

රාග, ද්වේශ, මෝහයන්ගේ ක්ෂය බව, නැති බව නිවනයයි කියලා.

අැයි බුදුරජාණන් වහන්සේ රාග, ද්වේශ, මෝහයන්ගේ නැති බව නිවනයයි කියලා පැහැදිලිවේ. රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන ධර්මා තුනෙන් තමයි පින්වතුනි, සංඛත ධාතුව ඇති කරලා තියෙන්නේ. විශේෂයෙන්ම මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහයන්ගෙන් තමයි ලෝකය කියන කාරණාව පනවන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. රාග, ද්වේෂ, මෝහ කිව්වම නිකම්ම කෙලෙස් ගති තුනක් විතරක් දකින්න ඒවා. මේ ධර්මා තුන හැම වෙලාවෙම අපේ ජීවිතේ මොනවා හරි වැඩක් කරලා තියෙනවා. අපේ ජීවිතේට කරුණු කාරණා එකතු කරලා තියෙනවා. තරහා දේවල් සහ තරහා පුද්ගලයෝ අපිට එකතු කරලා තියෙනවා. කැමති දේවල් සහ කැමති පුද්ගලයෝ අපිට එකතු කරලා තියෙනවා. ඒ වගේම ඇත්ත ඇති හැටියේ නොදන්නා වූ නොදකිනා වූ ද්‍රව්‍ය, කාරණා, වස්තු අපිට එකතු කරලා තියෙනවා.

රාග, ද්වේෂ, මෝහයන්ගේ කෘත්‍යය තමයි ලෝකය කියන ධර්මාවය හදන එක. රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැති කරගන්න පුළුවන් නම් ඒ කෙලෙසුන්ගෙන් ඇති කළා වූ හැම දෙයක්ම නැති වෙනවා. බුදු රජාණන් වහන්සේ මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහයන්ගේ නැති බව නිවනයයි කියලා දේශනා කළේ මේ ලෝකයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ දන්නා වූ දක්නා වූ මහසකින්. අපි මුලින් ම ඒ ගැන විමසා බලමු.

මම හැමදාමත් මතක් කරනවා, බුදු රජාණන් වහන්සේ අපි වගේම ලෝකය තුළ පහළ වෙලා, සත්ව පුද්ගල සංඥාවෙන් ලෝකය තුළ ජීවත්වෙලා, මේ ලෝකය තුළ හැමදාම පැවතුන, හැමදාම පවතින නමුත් ලෝකයාට නොපෙනන, ලෝකයාට වැහිලා තියෙන ඇත්ත ඇති හැටියේ අවබෝධ කර ගන්නා. ඒ ඇත්ත අවබෝධ වුනහම තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දැක්කේ, ඒ අවබෝධය නැතිකම නිසා වැරදි දැකීමකුත්, වැරදි දැකීම නිසා ඇලීම, බැඳීම, ගැටීම කියන කෙලේසයකුත් ඒ නිසා දුක් දොම්නස් උපදින හැටිත්.

දුකට හේතුව ඇලීම, බැඳීම, ගැටීම වැරදි දැකීම කියන ධර්මාවය බවත්, වැරදි දැකීමට හේතුව ඇත්ත ඇති හැටියෙන් නොදැකීම කියන ධර්මාවය බවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ අවබෝධ කරගෙන, ඇත්ත ඇති හැටියෙ දන්නා වූ දක්නා වූ මනසක්, නුවණක් හදාගෙන වැරදි දැකීම, ඇලීම, ගැටීම, බැඳීම කියන කෙලේසයන් ඒ නිසා උපදින දුක කියන ධර්මාවන් නිරුද්ධ කරලා දුකේ නිවීම සාක්ෂාත් කරගෙන ඒ සත්‍ය අවබෝධය තුළ ජීවත්වෙමින් ඒ පණිවිඩය ලෝකයට දේශනා කළා.

එහි දී උන්වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ අදහසක් දේශනා කළා නෙවෙයි. හැමදාම ලෝකයේ පවතින, එහෙත් ලෝකයට වැනුන ඇත්තයි දේශනා කළේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ ඇත්ත නොයාගෙන ලෝකයට දේශනා නොකළා නම් කවදාවත් ලෝකයට ඒ දේ දැනගන්න ලැබෙන්නෙ නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මේ ස්පර්ශ ආයතන හය හරහා තමයි, ලෝකය කියන එක හැඳිලා තියෙන්නෙ. ලෝකයේ ඇත්ත සහ ලෝකයේ බොරුව කියලා දෙකක් තියෙනවා. ලෝකයේ බොරුව තේරුම් ගන්න නම් ලෝකයේ ඇත්ත තේරෙන්න ඕන. ලෝකයේ ඇත්ත තේරෙන්න නම් ලෝකයේ බොරුව තේරෙන්න ඕන.

ලෝකයේ ඇත්ත තමයි, හැමදාම ඇස් ඉදිරිපිටට හමුවෙන්නෙ සතර මහා ධාතූන් නිසා පෙනෙන, මහා භූතයන්ගේ උපාදාය රූපයක් වූ, වණී සටහන් මාත්‍රයක් චිත්‍ර මාත්‍රයක්. සත්ව පුද්ගල ආත්මයන්ගෙන් ශූන්‍ය, ගෙවල් දොරවල් යාන වාහන ඉඩකඩම් වලින් ශූන්‍ය, රන් රිදී වලින් ශූන්‍ය, වණී සටහන් මාත්‍රයක් තමයි ඇස් ඉදිරියට එන්නෙ. හැමදාම පැවතුන, පවතින ඇත්ත ඕකයි. නමුත් ලෝකයට මේ ඇත්ත වැනිලා තියෙන්නෙ. හිතෙකින්වත් ඇත්ත පේන්නෙ නැහැ. හිතෙන්ද පෙනෙන්නෙ ඇහෙත් දැකපු ගෙදර, දුරුවා මිසක වණී සටහන් මාත්‍රයක් විදියට පේන්නෙ නැහැ.

හැමදාම පවතින සත්‍ය වූ දේ තමයි ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නෙ මහා භූතයන්ගේ උපාදාය රූපයක් වූ, පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතිරි නැතිවම නැතිවෙන, අවිද්‍යා කම් තණ්හා කියන හේතූන්ගෙන් හැදුන වණී සටහන් මාත්‍රයක්, චිත්‍ර මාත්‍රයක්.

සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් ලෝකයට පහළ නොවුනේ නම්, මේ ඇත්ත කවදාවත් ලෝකයට හෙළි වෙන්නෙ නැහැ. ලෝකයා මේ ඇත්ත නොදන්නාකම කියන තැන උන්පත්ති කරගෙනයි ඉන්නෙ. ඇත්ත නොදන්නාකම කියන එක ලෝකයට ජීවිතය වෙලා තියෙන්නෙ.

වඡ්ඡානි සංඝයා කියන එක හරියට බිත්තියක ඇඳපු චිත්‍රයක් වගේ. 'නිරිඨන්ති චිත්‍රාති තථෙව ලොකෙ' කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ලෝකෙ චිත්‍ර ටිකක් තියෙන්නේ. පෙනෙන වඡ්ඡානි සංඝයා ස්වභාවය තමයි. කවදාවත් ඔසොවලා ගන්න බැහැ. ඒකට ප්‍රතික්‍රියාවක් දක්වන්න බැහැ. ඇහැට පෙනෙනවා විතරමමයි.

ඔන්න දැන් ඔය ටික නොදන්නකොට, නොදකිනකොට, සත්‍ය වූ දේ සත්‍ය ස්වභාවය අපි දන්නේ නැහැ. ඒ සත්‍ය ස්වභාවය නොදන්නා කමයි අවිද්‍යාව කියලා හඳුන්වන්නේ. අවිද්‍යාව නිසා අපේ මනසෙ උපාදානය යෙදෙනවා. නැත්නම් ආශ්‍රව යෙදෙනවා. කෙනා කෙනාගෙ සිත්වල කෙලෙස් ගති යෙදෙනවා. ඒ කෙලෙස් ගති තමයි, මිථ්‍යා දිට්ඨි කියලා කියන්නේ.

වඡ්ඡානි සංඝයා පෙනෙන කොටම අපේ මනසෙ උපාදානය යෙදෙනවා. මේ රූපය සත්වයෙක්, මේ රූපය පුද්ගලයෙක් කියන හැඟීම මනසෙ යෙදෙනවා. ඒකට කියනවා අත්තවාද උපාදානය. ආශ්‍රව වශයෙන් ගත්තොත් දිට්ඨාශ්‍රවය. එහෙම නැත්නම් රන් රිදී, මුතු මැණික්, යාන වාහන, ඉඩ කඩම් කියලා ගති ටිකක් අපේ මනසෙ යෙදෙනවා. ඒකට කියනවා කාම උපාදානය, කාම ආශ්‍රවය කියලා. ඊට පස්සෙ අපේ මනසෙ තියෙන උපාදානයෙන් මේ ස්කන්ධය අපි ආපනු ගන්නවා. අපේ මනසෙ තියෙන පුද්ගල සංඥාවෙන්, පුද්ගල හැඟීමෙන් රූපය දිහා බලනකොට රූපය පුද්ගලයෙක් වගෙයි අපිට පෙනෙන්නේ.

හැම වෙලාවෙම ඇත්ත ඇති හැටියෙ නොදකිනකම අපේ ජීවිතය වෙලා තියෙන්නේ. එහෙම ඉන්න අපිට ආශ්‍රව නිසා හුරු පුරුදු කරපු ද්‍රව්‍ය කාරණා මතසට හම්බ වෙනවා. ස්කන්ධ තියෙන තැනක කෙලෙස් යෙදෙනවා. දිට්ඨාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව කියන ආශ්‍රව ධර්ම නැත්නම් උපාදානය කියන මනසෙ ඇතිවෙන ගතිවලින් ඒ වස්තු දිහා බැලුවහම අපිට ඒ ගතියෙන්මයි ඒ වස්තුව පෙනෙන්නේ. එහෙම පෙනෙනකොට ඒ පෙනෙන වස්තූන් ගෙන් සමහර දේට අපි කැමැත්තෙන් බැඳෙනවා. සමහර දේට අකමැත්තෙන් ගැටෙනවා. අනිත් ඒවයෙ ඇත්ත ඇති හැටියෙ නොදකිනවා.

අපි ඇසුරු කරන ලෝකය තියෙන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන ධර්මයා තුනකින්. මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන ධර්මයා තුනෙන් කරලා තියෙන වැඩේ තමයි ප්‍රිය මනාප කැමති ස්වභාවයෙන් තමන් තුළ නිමිති එකතු කරලා තියෙනවා. අප්‍රිය අමනාප කියන ද්වේෂයෙන් නිමිති එකතු කරලා තියෙනවා. ඇත්ත වසන් කළ වැරදි දැක්ම කියන මෝහයෙන් නිමිති එකතු කරලා තියෙනවා. මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහයන්ගේ කෘත්‍යය තමයි හැම වෙලාවෙම ඉඳගෙන, හිටගෙන, නිදාගෙන, ඇවිදින කියන හතර ඉරියව්වක් නිමාණය කරලා, තමන් සහ අනුන් කියන දෙපැත්තක් නිමාණය කරලා, උඩ - යට, උතුර -

දකුණු, නැගෙනහිර - බටහිර කියන සයිසා නිමාණය කරලා. අතීත, අනාගත, වර්තමාන කියන තුන් කාලයක් එකට ඇඳලා ලෝකයක් නිමාණය කරලා තියෙනවා.

අපි හිතන්නේ බාහිර, භෞතික ලෝකයක අපි ජීවත්වෙන්නේ කියලා. එහෙම නෙවෙයි. රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන ධර්මා තුනේ කෘත්‍යය තමයි අපේ ජීවිතේට නිමිති එකතු කරපු එක. නැවත සිති කරන්න පුළුවන් ඔය නිමිති වලටයි, සියළුම මැනිම් තියෙන්නේ. බලන්න උඩ - යට, උතුර - දකුණ කියන මිම් තියෙන්නේ කොහේට සාපේක්ෂව ද කියලා. මේ රූපයට සාපේක්ෂව. ආධ්‍යාත්මික බාහිර දෙපැත්තක් තියෙන්නේ කුමකට සාපේක්ෂව ද කියලා බලන්න. මේ කයට සාපේක්ෂව. මේ කය අපිට ඉතුරු කරලා තියෙන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහයන්ගේ කෘත්‍ය ටික.

මේ ධර්මා තුන ක්ෂය කරන්න නම්, මේ ධර්මා තුන පරිහරණය නොකර ඉන්න වෙනවා. රාග, ද්වේෂ, මෝහ පරිහරණය නොකරනවා කියන්නේ ලෝකයේ තියෙන බඩු භාණ්ඩ පරිහරණය නොකරනවා කියන එක. ලෝකය තුළ තියෙන බඩු භාණ්ඩ සියල්ලම නිෂ්පාදනය කරලා තියෙන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහයන්ගෙන්. ඒ නිසා රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන කෙලෙස් නැති කරන එක සාමාන්‍යයෙන් අපි හිතන මට්ටමට වඩා ටිකක් ඔබ්බට යනවා. රාග, ද්වේෂ, මෝහ කියන කෙලෙස් ඇති කරන්න හේතුවුන තව කෙලෙස් දෙකක් තියෙනවා. ඒවට කියනවා මූල ක්ලේශ කියලා. මේ මූල ක්ලේශ දෙක නැති නොකර රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැති කරන්න බැහැ. ඒ මූල ක්ලේශ දෙක තමයි අවිද්‍යා, භව තණ්හා.

අවිද්‍යා කියන්නේ ඇත්ත ඇති හැටියේ නොදැකීම. කම් වට්ටය සඳහා මුල්වෙලා තියෙන්නේ මේ අවිද්‍යා කියන කෙලේසය. මේ කෙලේසය මුල් වෙලා තමයි රාග, ද්වේෂ, මෝහ එකතු කරලා තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ රත්තරං, රිදී, ඉඩකඩම්, දරුවෝ, රාග, ද්වේෂ, මෝහ මුල්වෙලා අපිට හැම වෙලාවෙම හම්බවෙන්නේ දෙයක්. රාගය කියලා හිතේ ඇතිවන ගතියක් දකින්න එපා. කැමති ලස්සණ රූපයක් අපට පෙන්නවා ඇති රාගය. ද්වේෂය කියලා නිකම්ම හිතේ ඇතිවන ගතියක් දකින්න එපා. අප්‍රිය, අමනාප නිමිත්තක් ජීවිතේට ඉතුරු කරලා ඇති.

මෝහය කියලා නිකම්ම දකින්න එපා. ගෙවල්, දොරවල්, ඉඩකඩම් වගේ ද්‍රව්‍ය කාරණා ජීවිතේට එකතු කරලා ඇති. හැම වෙලාවෙම ඔය රාග, ද්වේෂ, මෝහයන්ගේ කෘත්‍ය තමයි ඇලෙන්න හෝ ගැටෙන්න හෝ රැවටෙන්න හෝ නිමිති ටිකක් හඳුනා එක. ඒ නිමිති වලින් ආයෝග් ඇලෙනවා, ගැටෙනවා, රැවටෙනවා, ඇලෙන, ගැටෙන, රැවටෙන ටිකෙන් ආයෝග් නිමිති හඳුනවා කියන තැනකින් තමයි ජීවිතේ පවතින්නේ.

ඇස් ඉදිරිපිටට හැමදාම එන යථාභූත ස්වභාවය තමයි වණී සටහන් මාත්‍රයක්, චිත්‍ර මාත්‍රයක්, ඒ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා, නොදකිනකම නිසා රාග, ද්වේශ, මෝහ කියන ගති ටිකක් සහ ඒ ගති වලින් ඉතිරි කරපු නිමිති ගොන්නක් තියෙනවා. ඒවට තමයි ලෝකය කියලා කියන්නේ.

යම්කිසි කෙනෙකුට මේ යථාභූත ස්වභාවය නුවණින් දකින්න පුළුවන් වුනොත්, රාග - ද්වේෂ - මෝහ කියන ධර්මා තුනම අතහැරෙනවා. එහෙම වුනොත් එයාට ශුන්‍යත වේතෝ විමුක්තිය හෝ අනිමිත්ත වේතෝ විමුක්තිය හෝ අප්පණිහිත වේතෝ විමුක්තිය හෝ කියන තුන් වේතෝ විමුක්ති වලින් එකක් සාක්ෂාත් වෙනවා.

මම මේ ටික මතක් කළේ බොහෝ දෙනෙක් හිතන්නේ කිසියම් අරමුණක් නොපෙනෙන, නොදැනෙන හිස් බවකටයි ශුන්‍යත වේතෝ විමුක්තිය කියන්නේ කියලා.

අනිමිත්ත බව කියනකොට හිතට කිසිම රූපාදි නිමිත්තක් නැති ගතියක් එළඹ සිටිනවා කියලයි හිතන්නේ. නමුත් එහෙම දකින්න එපා. මම හැම වෙලාවෙම කියන්නේ ශුන්‍යයි කියලා කියන්නේ කිසිම දෙයක් නැති හිස් අර්ථයකින් නෙවෙයි. ඇස් ඉදිරිපිටට එන වණී සටහන කියන තැනට හිත තැබුවොත් එයාට ගස්, ගල් ගෙවල් දොරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, මිල මුදල්, රන් රිදී, දූවා දරුවෝ කියන මේ හැම ධර්මාචයන්ගෙන්ම ශුන්‍යයි.

ඒකයි රාගක්කියො, ද්වේෂක්කියො, මෝහක්කියො නිබ්බානං කියලා පෙන්නුවේ. රූපයක් ඇස් ඉදිරිපිටට එද්දී ලෝකයාට රන්, රිදී, මුතු මැණික් හම්බවෙනවා නම්, ඇහැ මුල් කාරණාව කරගෙන ලෝකයක් මැවෙද්දී, ඒකෙ ලෝකයා සතුටු වෙද්දී, දුක් වෙද්දී, සැප නැතිවීමෙන් පිය විප්පයෝග දුක්ඛයක් විඳිද්දී, දුක එකතු වීමෙන් අප්‍රිය සම්පයෝග සුඛයක් විඳිද්දී, එබඳු වූ ම රූප නිමිත්තක් ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට යම්කිසි කෙනෙකුට ඒ රූපයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ දන්නා වූ දක්නා වූ ඥාන දර්ශනයක් ඉදිරිපත් වෙලා, වණී සටහනක් කියන මේ නුවණ ඉදිරිපත් වෙලා, සාමාන්‍ය ලෝකයාගේ මනසේ යෙදෙන ගති ටික මෙයාගේ මනසේ යෙදෙන නැත්නම්,

ආශ්‍රව යෙදුන නැත්නම්,

උපාදාන යෙදුන නැත්නම්,

මේ ඇත්ත ඇති හැටියේ දන්නාකම, දකිනාකම නිසා ආශ්‍රවයන්ගෙන්, උපාදානයන්ගෙන් මනස මිදුනොත්, සාමාන්‍ය ලෝකයා මේ ඇස් ඉදිරිපිට තියෙන රූපය මුල් කරගෙන යම් ආකාරයක ලෝක ධර්මයකින් සතුටු වෙනවා හෝ දුක් වෙනවා හෝ ලාභය අලාභය, යස අයස, නින්දා ප්‍රශංසා, සැප දුක් කියන ධර්මාවලින් සතුටු වෙව්, දුක් වෙව් ඉද්දී, ඒ අරමුණේම ඇත්ත ඇති

හැටිය දැකලා ලෝක ධර්මාවන්තෙන් ශුන්‍ය වූ මනසක් පවත්වනවා නම් ඒකට කියනවා ශුන්‍යත වේතෝ විමුක්තිය කියලා. ආර්ය ශුන්‍යතාවය කියලා.

ඇත්ත ඇති හැටියෙ දන්නා වූ දක්නා වූ නිමිත්තකුත් නැති නිස්බවකට කිව්වා නෙවෙයි. යථාභූත ඥාන දර්ශනය තියෙනවා. නමුත් ලෝකයෙන් ශුන්‍යයි. සත්ව පුද්ගල ආත්ම බවින් ශුන්‍යයි. රන් රිදී මුතු මැණික් වලින් ශුන්‍යයි. ගෙවල්, දොරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම් වලින් ශුන්‍යයි. ඒ මනසෙ ආශ්‍රව ගෙව්වා නිසා. උපාදානය නැති වෙලා නිසා.

යම් රූපයක් ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොට ලෝකයාට යම් යම් ආකාරයෙන් නිමිති ගන්න පුළුවන් නම්, ස්ත්‍රියක් කියලා හෝ ගහක් කියලා හෝ ගෙදරක් කියලා හෝ නිමිති, අනුනිමිති වශයෙන් අරගෙන ලෝකයාට හැසිරෙන්න පුළුවන් නම් එබඳු වූ කිසිදු නිමිත්තක් නොමැති කෙනා ඒ සියලු නිමිත්තයන්ගෙන් අනිමිත්තයි. මේකට කියනවා අනිමිත්ත කියලා.

ලෝකයා ඇස් ඉදිරිපිටට හම්බවෙන වස්තූන් අරඹයා නොයෙක් නොයෙක් ප්‍රාර්ථනා ඇති කරගන්න විට ප්‍රණීධි ඇති කරගන්න විට, ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපයේ ඇත්ත ඇති හැටිය දකිනකම නිසා ලෝකයාගේ සියලුම ප්‍රාර්ථනාවන්ගෙන් මෙයාගෙ මනස ශුන්‍යයි නම් ඒකට කියනවා අප්පණිහිත කියලා. ප්‍රණීධි නැහැ. ප්‍රාර්ථනා නැහැ. අප්පණිහිත වේතෝ විමුක්ති.

මෙතන දී මම මතක් කළේ පවතින ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නා වූ දක්නා වූ ඥාන දර්ශනයක් හඳුනාගෙන රාග, ද්වේශ, මෝහයන්ගෙන් මිදිලා, ලෝකයෙන් මිදිලා, ගෙවල් දොරවල්, යාන වාහන, ඉඩකඩම්, සත්වයෝ පුද්ගලයෝ, රන් රිදී මුතු මැණික් කියන තැනින් මිදිලා, සත්ව පුද්ගල භාවය තුළින් එන ජරා මරණ දුකෙන් මිදිලා ස්කන්ධ පරිහරණයක් කරන මනසට කියනවා සෝපදිශේෂ නිබ්බාන. ස්කන්ධ ඉතිරිය සහිතව නිවන් දැකලා. සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් එන ජරා මරණ දුක නිවිලා.

ඇස් ඉදිරිපිටට එන වස්තූන් අරඹයා ලෝකයේ යම්කිසි කෙනෙක් යම්තාක් දුකක් විඳියි නම්, ද්‍රව්‍ය කාරණාවක් තියෙයි නම්, එබඳුම රූ සටහනක් ඇස් ඉදිරිපිටට එද්දී, ඒ රූපය ගැන ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නා වූ දක්නා වූ එකම ඥාන දර්ශනය නිසා, ලෝකයා කියලා පහවන මානසික මට්ටමෙන්, කෙල්ලේසයෙන් මනස මිදිලා, ඒ ලෝකයා විඳින සියලුම දුකෙන් මිදිලා, පවතින එකම ඇත්තට නිත තියලා පීචත්වෙන තැනට කිව්වා, සෝපදිශේෂ නිබ්බාන.

ස්කන්ධ ඉතිරියක් සහිතව නිවන් දැකලා, අජරාමර වෙලා, ජරා මරණ නැති කරලා, සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් එන ජරා මරණ දුකෙන් මිදිලා. ඔතෙන්ට කියනවා රහතන් වහන්සේ කියලා. කෙලෙස් නැති කරලා, ස්කන්ධ

පරිහරණයක් කරනවා. ක්ලේශ පරිනිව්භාණය කරලා. ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් මිදිලා. අවස්ථාවට හටගෙන නිරුද්ධ වෙන ස්කන්ධ මාත්‍රයක් තියෙනවා පීචිතය වෙලා. ඒ ස්කන්ධයන්ගේ ආයු සන්නතිය අනභරෙන දවසකුත් එනවා. ඒකට කියනවා අනුපදිශේෂ පරිනිව්භාණය කියලා.

ශුන්‍යතාවය කියලා, අනිමිත්ත බව කියලා, අප්පණිහිත බව කියලා අමුතුවෙන් සංකල්ප මවා ගන්න එපා. ඒ ශුන්‍යත බව, අනිමිත්ත බව, අප්පණිහිත බව, ගන්න හඳුන්නත් එපා. ඒවා අරමුණු කරන්න හඳුන්නත් එපා. එහෙම කළොත් ඒ තාක් පුද්ගලයා ඉතිරි වෙනවා. ඒක සම්මා දිට්ඨියට අයිති වැඩක්. ශුන්‍යත බව, අනිමිත්ත බව, අප්පණිහිත බව පීචිතයකට සපයලා දෙන එක සම්මා දිට්ඨියටයි අයිති.

ඒ නිසා අපට වෙනසෙන් නියෙන්නෙ එක තැනකටයි. සම්මා දිට්ඨිය ඇත්ත ඇති හැටිය දකින්න. ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපයේ ඇත්ත ඇති හැටිය දකින්න.

- මේ කාරණය පහසුයි කියලා හිතන්න එපා -

ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපයේ පවතින ඇත්ත, හැමදාම පවතින ඇත්ත අපිට වැහිලයි තියෙන්නේ. අපි දැකගන්නේ අපිට ආවේණික වුන කෙල්ලේසයකින් යුක්ත මනසකින්.

ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපයේ ඇත්ත තමයි,

- මහා භූතයන්ගේ උපාදාය රූපයක්.

- වණී සටහනක්

හැබැයි උපාදාය රූපයක්, වණී සටහනක් කියලා නිකමිම කිව්වට හරියන්නේ නැහැ. ඕකෙන් තියෙනවා විශාල ගති ටිකක්, ලක්ෂණ ටිකක්, ඒ ගති ලක්ෂණවලින් යුක්ත රූපයත්, ඒ රූපය හැදුනේ කොහොමද කියන එකත් හැමදාම අපිට වැහිලා තියෙන්නේ. ඔය වැස්ම තමයි අවිද්‍යාව කියලා කියන්නේ. ඒ අවිද්‍යාව මුල් වෙලා අපට ඇහැ උදව් කරගෙන, රූපය උදව් කරගෙන ලෝකයක් හැදිලා තියෙනවා මනසේ.

ඇත්ත ඇති හැටිය නොදැකීම නිසා වැරදි දැකීමත්, වැරදි දැකීම නිසා ඇලීම, බැඳීම, ගැටීමත්, ඇලීම, බැඳීම, ගැටීම නිසා දුක් දොමනසුත් තියෙනවා. මේ ලෝකේ තියෙන සියලුම දුක් නැති කරන්න නම් ලෝකේ හම්බවෙන ද්‍රව්‍ය කාරණා නැති කරන්න වෙනවා. දුරුවෙක් විදියට හම්බවෙද්දි දුරුවා නිසා සැප දුක් විඳිනවා කියන එක නොවී තියෙන්නේ නැහැ. රන් රිදී හම්බවෙද්දි ඒවායේ වටිනා නොවටිනා කමක් නොදැනි තියෙන්නේ නැහැ.

ඒ නිසා දුක නැති කරන්න නම් ඇලීම, බැඳීම, ගැටීම නැති කරන්න වෙනවා. ඇලීම, බැඳීම, ගැටීම නැති කරන්න නම් වැරදි දැකීම නැති කරන්න වෙනවා. වැරදි දැකීම නැති කරන්න නම් නිවැරදිව දකින්න වෙනවා - සම්මා දිවියි-.

ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නා වූ දක්නා වූ කමට තව නමක් තමයි, රාගක්ඛයෝ, ද්වේෂක්ඛයෝ, මෝහක්ඛයෝ නිබ්බානං කියලා කිව්වේ. මේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නා වූ දක්නා වූ මනසක් නිර්මාණය වුනොත් රාග, ද්වේෂ, මෝහත් රාග ද්වේෂ මෝහයන්ගෙන් නිර්මාණය කළ ලෝකයත් කියන ටිකෙන් මිදෙනවා. ලෝක නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා. ශුන්‍යත, අනිමිත්ත, අප්පණිහිත බව සාක්ෂාත් වෙනවා.

කෙනෙක් ශබ්දයක් අහනකොට ඒ ශබ්දයෙ නියෙන යථාභූත ස්වභාවය හැමදාම ලෝකෙට වැහිලා තියෙන්නේ. ඒ ශබ්දයෙ යථාභූත ස්වභාවය තමයි

- මහා භූතයන්ගේ උපාදාය රූපයක්
- ශබ්ද මාත්‍රයක්

නමුත් ඔය ඇත්ත වැහිලා, ලෝකෙට හැමදාම හම්බවෙන්නේ වාහනේක ශබ්දයක්, කුරුල්ලෙක්ගෙ ශබ්දයක් විදියට දූව්‍ය කාරණාවකට සම්බන්ධ වෙලාමයි. ශබ්දයට නිමිත්තක් එකතු වෙලාමයි හම්බවෙන්නේ. ඇතුන ශබ්ද සිහි කරන ගානෙ නිමිති හම්බවෙයි.

යම් අවස්ථාවක ඇතුන ශබ්දයෙ ඇත්ත ඇති හැටිය දකින්න පුළුවන් තැනට මනස ගත්තොත් යම් ශබ්දයක් ඇතිම නිසා ලෝකෙ පුද්ගලයෙකුට සැපක් හෝ දුකක් ලැබෙයි නම් ශබ්දය මුල් කාරණාව කරගෙන සැපදුක් විදියි නම් ඒ ශබ්දයෙ ඇත්ත ඇති හැටියෙ දැක්කහම ලෝකයාගෙ මානසික මට්ටමෙන් මිදෙනවා. ලෝකයා ශබ්දය මුල් කාරණාව කරගෙන විඳින සැපදුක් දෙකෙනුත් මිදෙනවා.

ශබ්දය බැහිමක් කියලා දක්වෙනවා නම් හෝ ශබ්දය ප්‍රශංසාවක් කියලා සතුටු වෙනවා නම් හෝ ශබ්දයක් මුල් කරගෙන ලාභ අලාභ, යස අයස, නින්දා ප්‍රශංසා, සැප දුක් කියන ධර්මා අටක් ලෝකයා පවත්වද්දි, ශබ්දයේ ඇත්ත ඇති හැටිය දැකලා, ඒ ගති අටත් ගති අටෙන් කම්පාවෙන මනසත් කියන ධර්මාවෙන්ම මිදෙනවා. එතනට කියනවා සෝපදිශේෂ නිබ්බාන, ක්ලේශ පරිනිර්වානය.

රාග, ද්වේෂ, මෝහ ක්ෂය බව නිවනයි කියලා කිව්වේ, ලෝකයාගෙ මනසෙ ඇවිලෙන ගිණිදර නිව්ලා මේ සන්නාහයෙ.

‘සිති භූතෝස්මි නිබ්බූතෝ’

මම නිවුනේ වෙමි. සිසිල් වූයේ වෙමි.

ලෝකයා කන මුල් කාරණාව කරගෙන සැප දුක් විඳින බවක් නියෙනවා නම් ඒ සියලු සැප දුක් වලින් එයා මිදිලා. ලෝකෙ කිව්වාම අපි විතරක් නෙවෙයි අනන්ත අපරිමාණ මනුෂ්‍යයන් අතර ජේත, අසුර, නිරි, නිරිසන්, දෙවියන් අතර යම්තාක් කන ඇසුරු කරගෙන සැප දුක් විඳින ගතියක් නියෙනවා නම් ඒ සියලුම ගති වලින් මෙයා මිදිලා.

කනයි ශබ්දයයි නිසා ඇතිවෙන ධර්මාවයේ ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නවා දකිනවා කියන එකම තැන විතරයි ජීවිතය. එතන ශූන්‍යතාවයක්. මෙයාට බැනුම් අහන වචනත් නැහැ. බැනුම් අහන අය කියන වචනත් නැහැ. සත්ව පුද්ගලයින්ගෙ වචනත් නැහැ. ඒ වචන තුළ ද්‍රව්‍ය කාරණා නැහැ. වටිනා නොවටිනා ශබ්ද නැහැ. උස් පහත් ශබ්ද නැහැ. මේ ඔක්කොම ලෝකෙ මනසකට අයිති දේවල්. ශබ්ද මාත්‍රයක් තියෙයි. ඒක ඇතිවුන හේතු දන්නා වූ දක්නා වූ බවත් තියෙයි. එතනට හිත තබලා ඥාන දර්ශනය ඇති කරගෙන ශබ්දය හමුවේ ලෝකයාගේ මට්ටමෙන් ශූන්‍යයි නම් ඒ මනස, ලෝකයාගේ මානසික මට්ටමේ නිමිති නැත්නම් ඒ මනසෙ, ලෝකයාගේ ප්‍රාර්ථනා නැත්නම් ඒ මනසෙ, එක්ම යථාභූත ඥාන දර්ශනයෙන් යුක්තව ශූන්‍යත, අනිමිත්ත, අප්පණිහිත වේතෝ චිත්‍රක්ඛි ස්පර්ශ කරනවා.

කෙලෙස් ප්‍රභාණයෙන් ලෝකයාගෙ දුක් මට්ටමෙන් මිදිලා, පංච උපාදානස්කන්ධ දුකෙන් මිදිලා, ස්කන්ධ මාත්‍රයක් පරිහරණය කරනවා. මේ ස්කන්ධ ටිකට, කරප් කයට ආයු කාලයක් තියෙනවා. ඒක ගෙවුන දාට අනුපදිශේෂ පරිනිර්වානය.

ඔය වගේ නාසය, දිව, කය, මනස කියන ආයතන හයේම ඇත්ත ඇති හැටියෙ පවතින සිද්ධාන්ත ටිකක් තියෙනවා. ලෝකෙ හැමදාම පැවතුන, පවතින එහෙත් ලෝකයට වැනුන ඒ ඇත්ත බුදුරජාණන් වහන්සේ හෙළි පෙහෙළි කර ගත්තා.

දිව ඉඳිරියට රසයක් එනකොට මෙන්න මේ මට්ටමේ මනසක් කෙනෙකුට පවත්වන්න පුළුවන් නම්,

නාසය ඉඳිරියට එන ගන්ධයේ ඇත්ත මේකයි කියන දැක්ම කෙනෙකුට පවත්වන්න පුළුවන් නම්, කයට ගැටෙන වස්තුවේ ඇත්ත මේකයි කියන දැක්ම ඇතිකරගෙන, ඒ ඇත්ත තුළ ජීවත් වෙන්න පුළුවන් නම්, මේ මට්ටමින් එන දුක් නැහැ නේද? මේ මට්ටමේ එන ආශ්‍රව නැහැ නේද? ඒ නිසා එන දුක්වලින් මිදෙනවා නේද? කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ අවබෝධ කරගත්තා. ඒකයි සත්‍ය අවබෝධයක් කියලා කියන්නෙ. නිවන් දකින්න කියලා අපට තියෙන්නේ ඇත්ත ඇති හැටිය අවබෝධ කරගන්න. සත්‍යයක් කියලා කියන්නේ තවත් කෙනෙකුගෙ අදහසක්වත් දෘෂ්ටියක්වත් නෙවෙයි, ඇත්තක්.

ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නා වූ දක්නා වූ තැනට පීච්චය ගන්නහම ස්පර්ශ ආයතන හය අරඹයා ලෝකයා දුක් විඳියි නම් හෝ සැපවත් වෙයි නම් හෝ ඒ ලෝකේ මානසික මට්ටමෙන් පනවන සැප දුක් වලින්, ලෝකයා කියලා පනවන ධර්මතාවයෙන් මිදෙනවා. එතකොට,

ලෝකයෙන් ශුන්‍යයි
නිමිති වලින් ශුන්‍යයි
ප්‍රාර්ථනා වලින් ශුන්‍යයි

ඒ නිසා රාගක්ඛයෝ, ද්වේෂක්ඛයෝ, මෝහක්ඛයෝ නිබ්බානං කියලා පෙන්නවා. නිවන කියන්නේ ලෝකයාගේ හදේ ඇතිවන එකොළොස් ආකාර ගින්න නිවීමමයි කියලා දකින්න. වෙනත් ආකාරයක හිස් බවක්ය කියලා දකින්න එපා.

දැන් ඔය පින්වතුන්ට මේ වෙලාවේ මේ ආරණ්‍යයේ කැල්ලේ ගැන හිතන්න පුළුවන් නම් ඒ හිතන වෙලාවට තමන්ගේ ගම ගැන, රට ගැන, මනුෂ්‍යයෝ ගැන හිතේ නැහැනේ. ඒවයින් ශුන්‍යයි. ඒ වගේ ඇස් ඉදිරිපිටට ආව රූපය වණී සටහනක් කියලා හිතන්න. එතකොට රන් රිදී. මුතු මැණික්. ගෙවල් පොරවල්, දූ දුරුවෝ කියන ධර්මතාවන්ගෙන් තමන්ගේ මනස ශුන්‍යයි. ඒ නිසා එන්න තියෙන දුක් නැහැ. කය කෙළවර කොට, දිවි කෙළවර කොට ඇති වේදනා විතරක් විඳිනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ සළායතන පච්චයා - ආයතන හය හේතුවෙන් සැප දුක් විඳින එක විතරයි වෙන්නේ. ඒවා ඇතුලේ ද්‍රව්‍ය, කාරණා, සත්වයෝ, පුද්ගලයෝ නිසා විඳින කෙල්ලේසයක් නැහැ. සැපක් දුකක් නැහැ.

ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නා වූ දක්නා වූ තැනට කිව්වා දුක පිරිසිඳු දකිනවා කියලා. දුක පිරිසිඳු දකිනකොට රාග, ද්වේශ, මෝහ කියන කෙල්ලේ නැත්නම් ආශ්‍රව උපාදාන වලින් මිදීමට කිව්වා සමුදය දුරු වුනා කියලා. සමුදය දුරු වෙන කොට නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා. ජාති, ජරා මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස කියන මේ දුකේ මිදීම සාක්ෂාත් වෙනවා. මාගීය වැඩෙනවා.

හොඳට බලන්න අද අපි දුක් විඳිනවා කියන තැන අම්මා, තාත්තා, දුවා, පුතා, සහෝදරයා ඥාති හිතවෙමින්ගේ මරණය නිසා, ප්‍රිය දේවල් නැතිවීම නිසා, අප්‍රියයන් හා එක්වීම නිසා එන දුකක් විඳිනවා නම් ඔය දුක පිරිසිඳු දකින්න කියලා අපි අනුමුඛයෙන් පිටිපස්සට ඇවිත් බලනකොට අපි දුක් විඳින තැන තියෙනවා මෙන්න මෙහෙම සිද්ධියක්.

අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආහාර හේතුවෙන් හැදුන, මහා භූතයන්ගේ උපාදාය රූපයක් වූ වණී සටහන් මාත්‍රයක්, ස්කන්ධ මාත්‍රයක් සහ එහි ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා තමන්ගේ මනසෙ යෙදුන කෙලෙස් ටිකකුත්, මේ කෙලෙස් සහ ස්කන්ධ කියන දෙකම එකට එකතු වෙලයි අපි දුක් විඳලා තියෙන්නෙ කියලා උන්තරයකුත් එනවා.

අපි දරුවා මැරුණා දුක පිරිසිඳ දකින්න ගියොත් අපිට හම්බවෙනවා ස්කන්ධ සහ කෙලෙස් කියන ධර්මය දෙකක්. ඒ දුකට ආසන්නම කාරණාව කෙලෙස්. කෙලෙස්වලට හේතුව ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත නොදැකීම. ස්කන්ධ පිරිසිඳ දැක්කොත් කෙලෙස් නැති වෙනවා. කෙලෙස් නැති වුනොත් දුක නැතිවෙනවා.

චතුරාර්ය සත්‍යය කියලා අපි සත්‍ය හතරක් කතා කළාට ඔය හතරම එකට තියෙන්නෙ. ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත නොදකිනකම හින්දයි කෙලෙස් ඇතිවෙලා තියෙන්නෙ. රාග, ද්වේෂ, මෝහ ඇතිවෙලා තියෙන්නෙ. ස්කන්ධයි කෙලෙසුයි කියන කාරණා දෙකම එකක් වෙලා තමයි අපිට දුක ඇතිවෙලා තියෙන්නෙ.

අපේ ඉදිරිපිටට ආවෙ කන බොන ආහාරයෙන්, අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා කියන හේතුවගෙන් හැදුන වණී සටහන් මාත්‍රයක්, අනාත්ම වූ රූපයක්, ඔය රූපයේ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා කෙනෙක්, පුද්ගලයෙක්, සත්වයෙක් කියන හැඟීම, දිවිසි උපාදානය තිබුනෙ මනසෙ. මගේ මනසෙ තියෙන දිවිසියයි, දිවිසිය ඇතිවෙන්න හේතු වුන වස්තුවයි දෙකම එකට එකතු වෙලායි පුද්ගලයෙක් හම්බවෙලා තියෙන්නෙ. අහවල් සත්වයාගේ රූපෙ, අහවල් කෙනාගේ රූපෙ කියලා පුද්ගලයෙක්ගේ රූපයක් හම්බවෙලා තියෙන්නෙ.

අනාත්ම වූ රූපය විපරිනාම වෙද්දි, මට පේන්නෙ මගේ දෘෂ්ටිය පැත්තෙන්. මම හිතාගෙන ඉන්න පුද්ගලයාට මෙහෙම වුනා. සත්වයාට මෙහෙම වුනා. කෙනාට මෙහෙම වුනා කියලා. මම හිතාගෙන ඉන්නෙ නරක කෙනෙක් නම් සතුරුට කරදරයක් වුනාම මම සතුටු වෙනවා. පටිෂය, කෙලෙස්, ආපත්ත කම් රැස් කරනවා. මම හිතාගෙන ඉන්න පුද්ගලයා හොඳයි, ප්‍රියයි නම් ප්‍රිය කෙනාට කරදරයක් වෙලා කියලා දුක එනවා.

හැම වෙලාවෙම මේ රූපය විපරිනාම වෙද්දි, අපේ දෘෂ්ටියට අනුගතව තමයි අපිට සංඥා උපදින්නෙ. හැම වෙලාවෙම ලෝකයේ ස්වාභාවික සිද්ධාන්තය අපේ මනස තුළ රාග, ද්වේෂ, මෝහ ඇතිකරන්න හේතු වෙලා තියෙනවා. මනසෙ රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැතිවෙන්න නම් එයාට චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරන්නම වෙනවා.

පුද්ගලයෙක් හෝ දෙයක් හෝ ද්‍රව්‍යයක් හෝ අපිට හම්බවෙනවා නම්, කැමති හෝ අකමැති වෙනවා නම් ඒ හැම තැනකම ස්කන්ධ සහ කෙලෙස් කියන ධර්මා දෙකක් තියෙනවා. ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසයි මේ කෙලෙස්. කෙලෙස් නිසයි මේ ඇලීම, බැඳීම, ගැටීම. ඒ නිසයි මේ දුක කියන අනුපිළිවෙල වෙනස් වෙන්නෙ නෑ කවදාවත්.

දුක නැතුව ඉන්න නම් රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැතිවෙන්න ඕන. රාග ද්වේෂ, මෝහ නැතිවෙන්න නම් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වෙන්න ඕන.

චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වෙන්න නම්,
ස්කන්ධ සහ කෙලෙස් වෙන්ව දකින්න ඕන.

දුක් පිරිසිඳ දැක්කොත් සමුදය දුරු වෙනවා. ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නෙ වණී සටහනක්, විත්‍ර මාත්‍රයක් කියලා දකින්න පුළුවන් නම් අපේ මනසෙ ආශ්‍රව, උපාදාන කියන ගති, කෙලෙස් යෙදෙන්නෙ නෑ. එහෙම වුනොත් අපිට මේ ලෝකෙ ද්‍රව්‍ය කාරණා නැති වෙයි.

මෙතනදි එක කරුණක් මතක තබාගන්න. අපි භාවනා කරනවා. ආනාපාන සතිය, බුදුගුණ, අසුභය, මරණය. කවුරු හරි අනුවොත් ඇයි භාවනා කරන්නෙ කියලා හැමෝම කියයි නිවන් දකින්න කියලා.

ඇයි මෙමිත්‍රි භාවනාව කරන්නෙ.

නිවන් දකින්න.

ඇයි ආනාපානසති භාවනාව කරන්නෙ.

නිවන් දකින්න.

හොඳයි, කවුරු හරි ඇනුවොත් කොහොමද ආනාපානසති භාවනාව වඩලා, මෙමිත්‍රි භාවනාව වඩලා නිවන් දකින්නෙ කියලා කොහොමද උත්තර දෙන්නෙ.

පුළුවන්කම තියෙන්න ඕන උත්තර දෙන්න. ඒ සඳහායි මම හැමදාම කිව්වෙත්, කියන්නෙත්. එහෙම උත්තර දෙන්න බැරිනම් ඒකෙන් කියනවා අපි කුලියට අනුන්ගෙ හරක් බලනවා වගේ වැඩක් මේ කරන්නේ කියලා. ඒ කියන්නෙ අනිත් අය කියනවට කරනවා මිසක අපේ දැනුමකින් කරනවා නෙවෙයි.

බුදුගුණ හෝ අසුභය හෝ මරණය හෝ මෙමිත්‍රිය හෝ යම් භාවනාවක් කළොත් - කරන එක වැරදියි කියලා නෙවෙයි මම මේ කියන්නෙ. මොනවා හරි දෙයක් කරනකොට අර්ථයක් තියෙන්න ඕන නේ - අපි කියනවා නිවන් දකින්නයි මේ භාවනා කරන්නෙ කියලා. කොහොමද එහෙම භාවනා කරලා නිවන් දකින්නෙ කියලා ඇනුවොත් ඒ ක්‍රමය කියන්න වෙනවා.

එක මනුස්සයෙකුට ගෙයක් හදාගන්න ඕන කියලා හිතුනා. ඒයා කුඹුරකුත් තියෙන ගොවියෙක්. ඒයා දන්නවා මේ කුඹුර කරලා වී ටිකක් ගත්තොත් ඒක විකුණලා ගෙයක් හදාගන්න පුළුවන්. ඒ සඳහා පියවරෙන් පියවරට විශාල වැඩ සටහනක් තියෙනවා.

ගෙයක් හදන්න නම් ගඩොල්, වැලි, සිමෙන්ති ඕන. ඒවා ගන්න සල්ලි ඕන. වී විකුණලා සල්ලි ගන්න පුළුවන්. කුඹුර කළොත් වී ගන්න පුළුවන්. කුඹුර කරන්න නම් නියර සැහැලා, නියර බැඳලා, භාලා, පෝරු ගාලා, වී ඉහලා විශාල වැඩ සටහනක් කරලයි ගේ හදන්න වෙන්නේ.

දැන් ගේ හදාගන්න ඕන කියන අදහසින් උදැල්ල අරගෙන කුඹුරට ගිහිල්ලා නියර සහිනවා. කෙනෙක් මේ මනුස්සයාගෙන් අහනවා.

“මොකද ඔය කරන්නේ.”

“මං මේ පොඩි ගේ කැල්ලක් හදාගන්න.”

කුඹුරේ නියර සහිනවා ගේ කැල්ලක් හදාගන්න.

අහසට පොළව වගේ උත්තරයක්. යන්න කොහෙද මල්ලෙ පොල් කිව්වා වගේ.

“කොහොමද නියර සැහලා ගේ හදන්නේ.” කියලා ඇහුවොත්, පුළුවන්කම තියෙන්න ඕන කියන්න,

“මම නියර සැහලා, නියර බඳිනවා. මඩ තියනවා. ඊට පස්සෙ භානවා, පෝරු ගානවා, මඩවනවා, වී ඉතිනවා. ගොයම පැලවුනාම තෙල්, පොහොර, චතුර දානවා. ගොයම පැහුනම වී අරගෙන ඒවා විකුණලා ලැබෙන මුදල් වලින් ගඩොල්, වැලි, සිමෙන්ති අරගෙන ගේ හදනවා. ඒ සඳහායි මම නියර සහින්න පටන් ගත්තේ.”

ගේ හදනවා කියන තැන වගෙයි නිවන.

නියර සහිනවා වගේ තමයි ආනාපානසතිිය,

බුදුගුණ, අසුභය, මරණය, මෙමත්‍රිය වගේ භාවනා කරන්නේ නිවන් දකින්නයි කියලා උත්තර දෙනවා නම් ඔය පින්වතුන්ටත් ඥාන දර්ශනය තියෙන්න ඕන බුදුගුණ, අසුභය, මරණය, මෙමත්‍රිය ආනාපානසතිිය වඩන තැන ඉඳලා නිවන දක්වාම වැඩ පිළිවෙල විස්තර කරන්න.

තමන් ළඟ ඥාන දර්ශනය නැතුව අනුන්ගේ ඥාන දර්ශනයකට භාවනා කළොත් වෙන කෙනෙක් ගත්ත කොන්ත්‍රාත් එකකට අපි වැඩ කළා වගේ. අපිට මුදල් ලැබෙන්නේ නෑ. නිකම් වෙහෙස විතරයි. ඔය පින්වතුන් ළඟ ඥාන දර්ශනය නැතුව මම කියලා දන්න විදියට භාවනා කළොත් නිවන් දකින්නේ මම. ඇයි ඥාන දර්ශනය තියෙන්නේ මං ළඟනේ.

එහෙම නෙවෙයි. මම කියලා දන්නම ඔය පින්වතුන්ට තේරෙන්න ඕන ඇත්ත තමයි මේ විදියට කළොත් අපිට වරදිනවා. සසරට යනවා. මේ විදියට කළොත් අපිට සසරින් එතෙර වෙන්න පුළුවන් කියලා. තමන්ගෙ දැක්මක් ඇතිව කරනවා නම් මම කිව්වට නෙමෙයි කරන්නෙ. තමන් තේරුම් අරගෙන.

කිසිම වෙලාවක තවත් කෙනෙක්ගෙන් භාවනා කරන හැටි අහගන්න එපා. අපි උත්සාහවත් වෙන්න ඕන අනුන්ගෙ ඥාන දර්ශනයකට වැඩ කරන්න නෙමෙයි. තමන්ගෙ ඥාන දර්ශනය ඇති කරගන්න. චිත්ත සමටයක් ඇති කර නොගත්තොත් තමන්ට සසරින් ගැලවීමක් නෑ නේද කියන දැක්ම ඇතිකර ගෙන භාවනා කරන්න ඕන. ශිල, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ත්‍රි ශික්ෂාව පුරවන්න කලින් අපිට ඥාන දර්ශනය තියෙන්න ඕන.

ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටියෙ පවතින ධර්මාවයක් තියෙනවා. ඒ ධර්මාවය අපිට අයිති එකක් නෙවෙයි. අපි ඒක හිනෙන්වත් දැකලා නැහැ. අපිට ඒකෙ ගතිය තේරෙන්නෙ නැහැ. ඒ ගතිය තේරෙන, දකින්න පුළුවන් මට්ටමටයි ලෝකෝත්තර කියලා කියන්නෙ. මොකද ඒ ඥාන දර්ශනයටම ලෝකයෙන් මිඳෙනවා. ලෝකය අතහැරෙනවා. ලෝකෝත්තරයි කියන්නෙ ලෝකයෙන් එතෙරයි. ලෝකයාට ඒ දර්ශනය අයිති නැහැ. ඇස් ඉදිරිපිටට හම්බවෙන රූපයෙ යථාභූත ස්වභාවය ලෝකයාට අයිති නැහැ. යථා භූත ස්වභාවය ලෝකයාට අයිති නැහැ. යථා භූත ස්වභාවයට හිත තැබුවොත් ලෝකෝත්තරයි. ලෝකයෙන් එතෙරමයි. ලෝකයේ එයාගෙ මානසික මට්ටම අතහැරෙනවා.

මෙන්න මේ ඇත්ත ඇති හැටියෙ දැක්කහම - ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටියෙ දැක්කහම - තමන්ගෙ මනසෙ තියෙන ආශ්‍රව, කෙලෙස් වලින් මනස මිඳෙනවා. ලෝකයා විඳින සියලු දුක් දොම්නස් වලිනුත් මිඳෙනවා. දුක ඇතිවුනේ ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටියෙ නොදකිනකම නිසා අපේ මනසෙ සත්ව පුද්ගල හැඟීම් ඒ කියන්නෙ උපාදානය, ආශ්‍රව යෙදුන නිසා. එතකොට අපිට තේරෙන්න ඕන යම් වස්තුවක වටිනාකම යෙදිලා තියෙන්නෙ අපේ මනසෙ.

ඒ කියන්නෙ කඩදාසි කොළයක් දැක්කම වටිනා එකක් කියලා ඉක්මණට ගන්න තණ්හාව ඇති කරවන්න, ඒකට අලුවන විදියේ වටිනාකමක් පෙන්නවන ගතියටයි ආශ්‍රව කියලා කියන්නෙ. රූපියල් දාහයි, රූපියල් පන්දාහයි කියලා වටිනාකමක් පෙන්නන්න, ඇස් ඉදිරියට එන්නෙ කඩදාසියක්, චිත්‍ර මාත්‍රයක් විතරයි. වටිනාකම කියන ගතිය කඩදාසියෙ නැහැ. පුංචි දරුවෙක් නම් ඔය කඩදාසිය ඉරලා පුච්චලන් දායි. වටිනාකමක් යෙදෙන්නෙ නෑ ඒ මනසෙ. වටිනාකම තියෙන්නෙ ඒ කොල්ලේ නම් ඒක කෙනා කෙනාට වෙනස් වෙන්න බැහැ.

රූපියල් දාහේ කොළය ඇස් ඉදිරියට එනකොට මේකෙ වටිනාකම මෙව්වරයි. මේ මේ වැඩේ කරන්න පුළුවන් කියලා අපේ මනසෙයි ආශ්‍රව යෙදෙන්නෙ. ඒ ගතියෙන් - උපාදානයෙන් තමයි නැවත රූපය අල්ලන්නේ. ඒ ගතියෙන් රූපය ගත්තට පස්සෙ රූපය කැඩුනත් දුක, බිඳුනත් දුක, තියාගන්න බැරි වුනත් දුක. අවසන් වෙන්නෙ දුකෙන්මයි. ඇත්ත ඇති හැටියෙ නොදන්නාකම නිසා අපේ මනසෙ ආශ්‍රව, කෙලෙස් ගති ටිකක් යෙදිලා ඒ ආශ්‍රවයන්ගෙන් ගතිවලින් මේ ස්කන්ධ දිහා බැලුව නිසා ඇලෙන, බැඳෙන වටිනාකමින් යුක්ත බවක් පෙනිලා, ඇලිලා බැඳිලා මේ දුක් විඳින ජීවිතයක් හැඳිලා තියෙන්නෙ කියන එක ඔය පින්වතුන්ට පෙනිලා තියෙන්න ඕන.

චතුරාර්ය සත්‍යය දන්නා වූ මනස සාමාන්‍ය ලෝකයාට වඩා විශේෂමමයි. සාමාන්‍ය ලෝකයා හිතන්නෙ අපි සැප විඳින්නෙ, දුක් විඳින්නෙ බාහිර වස්තු මතමයි කියලයි. නමුත් මේ ආර්ය ශාසනේ කෙනා දන්නවා දකිනවා ඇස් ඉදිරිපිටට එන්නෙ අනාත්ම වූ, හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගත්ත ස්කන්ධ මාත්‍රයක් විතරයි. ඒ ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත නොදන්නාකම නොදකිනකම නිසා කෙනා කෙනාගෙ මනසෙ ආශ්‍රව උපාදාන කියන කෙලෙස් ගති ටිකක් යෙදිලා ඒ ගතිවලින් ආවරණය කරගත්ත මනසකින් මේ ස්කන්ධයන්ට නැඹුරු වීම නිසයි අල්ලන්න පුළුවන්, බැඳෙන්න පුළුවන්. ගැටෙන්න පුළුවන් ලෝකයක් නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නෙ. දුක ඇවිල්ලා තියෙන්නෙ කෙලෙස් නිසයි කියලා දකිනවා. මේ දුක නැතිවෙන්න නම් උපාදාන වශයෙන්, ආශ්‍රව වශයෙන් මේ ස්කන්ධයෝ ගන්න එක නැතිවෙන්න ඕන. එහෙම නැතිවෙන්න නම් ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකින්න ඕන කියලා අනිත් පැත්තටත් දකින්න ඕන. ඔය චතුරාර්ය සත්‍යය.

එක අරමුණේම ඇත්ත ඇති හැටිය නොදන්නාකම නිසා වැරදි විදියට බලලා වැරදි දැකීමක් ඇති කරගෙනයි අපි මේ දුක්විඳින්නේ කියලා කෙටියෙන් දැනගෙන ඉන්න. ඇත්ත ඇති හැටියෙ දැක්කොත් වැරදියට බලන්න නිමිත්තක් අපේ මනසෙ හිටින්නෙ නෑ. එහෙම වුනොත් මේ ස්කන්ධ දිහා වැරදියට බලලා ඇලිලා, බැඳිලා දුක් විඳිනවා කියන මානසික මට්ටමෙන් අපි මිඳෙනවා. ඒ නිසා මේ ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත ඇති හැටිය බැලිය යුතුයි කියන උත්තරයක් ලැබෙනවා. එබඳු පිළිතුරක් තියාගෙන ඒ ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත ඇති හැටිය බලන්න නම්, දකින්න නම් මනස නිවරණයන්ගෙන් දුරු වෙන්න ඕන. නිවරණ ධර්ම දුරු කරගැනීම පිණිසයි ආනාපාන සතිය, බුදුගුණ, අසුභය වඩන්නෙ.

- ඔහු නවත් අඩුයි. මම ගොඩක් කෙටි කරලා කිව්වෙ. නමුත් මෙහෙම හරි කිව්වොත් සාධාරණයි. -

නිවරණ ධර්ම කියනකොටත් වෙන කිසිවක් දකින්න එපා. ඇස් ඉදිරිපිටට රූපයක් හම්බවෙනකොට නවත්වාගන්න බැරි මානසික මට්ටමකින්

- බ්‍රේක් නැති වාහනයක් වගේ - සීමාව ඉක්මවලා, ඇහැට හම්බවෙන අරමුණේ ඇඳිලත් ඉවරයි, ගැටිලත් ඉවරයි කියන වේගවත්කම අඩු කරන එක තමයි නිවරණ ධර්ම අඩු කරනවා කියන්නේ. එහෙම වේගය අඩුවනහමයි පෙනෙනවා කියන තැනක තියෙන ඇත්ත ටිකක්වත් හිතන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ.

හොඳට තේරුම් ගන්න නිවන කියන්නේ වෙන මුකුත් නෙවෙයි, අප සතු දුක් විඳින්න පුළුවන් ක්ෂේත්‍රයෙන් මිදීම, තව විඳියකට කිව්වොත් ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ, දෝමනස්ස, උපායාසා නිරුප්පිකධනිති කියන මේ සියලු දුකේ නිවීම. බුදුරජාණන් වහන්සේ දුක පෙන්නලා දුක ඇතිවුන හැටි පෙන්නලා දුකට හේතුව නැතිවෙන කොට දුක නැතිවෙනවා කියලා පෙන්නලා ඒ සඳහා මග පෙන්වුවා. නිවන කියලා තවත් සංකල්පයක් නෙමෙයි දුකේ නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙන හැටියි ඕන.

දුක්ඛ නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙන්න නම් - සම්මා දිට්ඨි - ඇත්ත ඇති හැටිය දකින්න වෙනවා. කුමන භාවනාවක් කළත් ඒක කරන්නේ නිවරණ ධර්ම දුරු කරගන්න.

නිවරණ ධර්ම දුරු කරගන්නේ ඇත්ත ඇති හැටියේ දකින්න කුමක ඇත්තද ඇති හැටියේ දකින්නේ.

ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපයේ ඇත්ත.

කුමක් නිසා ද ඇත්ත ඇති හැටියේ දකින්නේ.

ඇත්ත ඇති හැටියේ නොදැකපු නිසා මනසේ කෙලෙස් ආශ්‍රව යෙදුනා. ඒ නිසයි ලෝකයක් හැදුනේ. ඒ නිසයි ජරා මරණ දුක් වින්දේ. ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ දැක්කොත් මනසේ ආශ්‍රව, කෙලෙස්, උපාදානය යෙදෙන්නේ නෑ. එහෙම වුනොත් ලෝකයක් හම්බවෙන්නේ නෑ. එහෙම වුනොත් ජරා මරණ දුක නෑ.

මේ දුක්ඛ නිරෝධය සාක්ෂාත් කරලා දෙනවා දර්ශනයකින්. දුක්ඛ නිරෝධයටයි නිවන කියන්නේ. ඒ සඳහායි මේ භාවනාව කරන්නේ කියලා කියන්න හැකියාවක් තියෙන්නේ ඕන. ඒ දැනුම තමන් ගාව තියෙන්න ඕන.

“අපි මෙහි භාවනාව කරනවා”

“ඇයි මෙහි භාවනාව කරන්නේ”

“එහෙම කරනකොට නිවරණ ධර්ම ගෙවෙනවා, අඩුවෙනවා ටික ටික.”

“මොකටද නිවරණ ධර්ම අඩු කරන්නේ.”

“ඇත්ත ඇති හැටිය බලන්න පුළුවන් වෙන්න.”

“මොකක ඇත්ත ද?”

“ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපයේ ඇත්ත.

කත ඉදිරිපිටට එන ශබ්දයේ ඇත්ත.

නාසය ඉදිරිපිටට එන ගන්ධයේ ඇත්ත.”

ස්පර්ශ ආයතන හයම කිව්වත් කමක් නෑ. එක ආයතනයක් කිව්වත් කමක් නෑ. ඇත්ත ඇති හැටිය දකින තැනට ගන්න. ඇත්ත ඇති හැටිය නොදැකීම නිසා වැරදි දැකීමක් කෙලෙස් ටිකක් ඇතිවෙනවා. ඒ කෙලෙස් නිසයි දැක එන්නෙ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ හැමවිටම දුකට හේතුව හැටියට පනවන්නේ කෙලෙස්. නිවන, මාර්ගීඵල පනවලා තියෙන්නෙ කෙලෙස් නැති තැනකින් මිසක ස්කන්ධ නැති තැනකින් නෙවෙයි.

- නිවන පැනෙව්වෙ රාගක්ඛයො, දෝසක්ඛයො, මෝහක්ඛයො, නිබ්බානං කියන තැනින්.
- සෝවාන් ඵලය පැනෙව්වෙ සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා සිලබ්බත පරාමාස කියන කෙලෙසුන්ගෙ නැතිකමින්.
- සකෘදාගාමී ඵලය පැනෙව්වෙ කාමරාග, පටිඝ කියන කෙලෙසුන්ගෙ අඩු කමින්.
- අනාගාමී ඵලය පැනෙව්වේ අවශේෂ කාමරාග, පටිඝ, කියන කෙලෙසුන්ගෙ අඩු කමින්.
- අරහත් ඵලය පැනෙව්වේ රූප රාග, අරූප රාග, මාන, උද්ධච්ච, අවිද්‍යා කියන ආශ්‍රවයන්ගෙන්

සතර මාර්ගී සතර ඵල පනවලා තියෙන්නෙ කෙලෙසුන්ගෙ නැතිකමින් මිසක ස්කන්ධයන්ගෙ නැතිකමින් නෙවෙයි. සම්මා දිට්ඨිය කිව්වෙ, ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත ඇති හැටිය දකිනකොට, දැක පිරිසිඳ දකිනකොට සමුදය දුරු වෙන්න ඕන. කෙලෙස් ප්‍රභාණය වෙන්න ඕන. කෙලෙස් ප්‍රභාණයෙන් සාක්ෂාත් වෙන්නේ නිරෝධය. සමුදය නැති කමින් නිරෝධය ලැබිලා තියෙනවා මිසක නිවන කියලා නිස් බවක් හොයාගෙන ගියාට කවදාවත් ලැබෙන්නේ නෑ.

බලන්න මේ ඉදිරියෙ තියෙන දුරකථනය දිහා. මහා භූතයි කියලා නොදැක්ක නිසා දුරකථනය විදියට දැක්කා. ඒ නිසයි දුරකථනයට ඇලුනෙ, බැලුනෙ. ඇලුන, බැලුන නිසා දුරකථනය නැති වුනොත් දුක එනවා.

දැන් දුකට හේතුව මොකක් ද?

ඇලීම, බැඳීම කියන කාරණාව. ඇලීම, බැඳීමට හේතු වුනේ දුරකථනයක් විදියට දැකීම. දුරකථනයක් විදියට දකින්න හේතු වුනේ ඇත්ත නොදැකීම. මෙහෙම සිද්ධාන්තයක් තියෙන්නෙ. අන්තිමට අවිද්‍යාව කියන තැනටම ඇවිල්ලා තියෙනවා.

- මේක යථාර්ථයෙන් ගන්න එපා. මම උපමාවක් කිව්වේ. -

අපි කියමු ලෝකෙ හැම දෙයක්ම හැදිලා තියෙන්නේ පදාර්ථය පඩවි, ආපෝ, තේපෝ, වායෝ සතර මහා ධාතු කියන මට්ටමේ ගතියක් විතරයි අපේ මනසෙ යෙදිලා තියෙන්නෙ. දුරකථනය කියන තැනකින් දකින්නෙ නෑ. එහෙම වුනොත් දුරකථනයක් කියන වැරදි දැකීමයි, දුරකථනයට තියෙන ඇලීම, බැඳීමයි, ඒ නිසා විදින දුකයි ඔක්කොම හැතිවෙනවා.

ලෝකයා කියලා කිව්වේ ඒ අරමුණම ඇත්ත ඇති හැටිය නොදැන වැරදි විදියට දැකලා, වැරදි කාරණාවක් දැකලා ඒ තුළ ඇලිලා, බැඳිලා දුක් වෙන මතසට. ලෝකයෙත් එතෙර කිව්වෙ ලෝකයා දකින මට්ටමට ඔබ්බෙන් දකිනවා. ඒ දර්ශනයට ලෝකයාගේ මට්ටමේ සැප දුක් ලැබෙන්නේ නෑ. මේ ඇත්ත ඇති හැටිය, යථාභූත ස්වභාවය හිතලා ගන්නවා නෙවෙයි. ඉබේම දකින මට්ටම. මොන විදියටවත් වටිනාකමක් මනසෙ නොයෙදෙන මට්ටම. මේකට කියනවා යථාභූත ඥානය කියලා. මේ ඇත්ත දකිනකොට වැරදි දැකීමත්, ඒ නිසා ඇතිවුන සියලු දුකත් හැතිවෙනවා. මෙන්න මේ දුක්ඛ නිරෝධයටයි නිවන කිව්වෙ කියලා සහේතුකව කියන්න පුළුවන්කම තියෙන්න ඕන.

හිස් බව හෝ ශූන්‍යතාවය කියලා යමක් දැක්කොත් අපි නිවන පනවලා තියෙන්නේ ස්කන්ධයකින්. එහෙම වුනොත් අපිට හම්බවෙන්නේ රූපයක්, චිත්ත වෛතසික ටිකක්. නමුත් කිසිම වෙලාවක අසංඛ්‍යය පනවන්නෙ නැහැ. ස්කන්ධයක නැතිවීමෙන්. ස්කන්ධයක නැතිවීමෙන් අසංඛ්‍යය ලැබෙනවා නම්, භාවනා කළත් නැතත් අපි හැමෝම නිවන් දකිනවාමයි.

ඇයි ඒ?

මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර , විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ පංචකයම නැතිවෙන දවසක් එනවා. නමුත් මේ ස්කන්ධ නැති වුනාට නැවත ස්කන්ධ හදන කෙල්ලේසය නැති වෙලා නැති නිසා ආයෙත් ස්කන්ධ හැදෙනවා. ස්කන්ධ නැතිවුනාට නැවත ස්කන්ධ හදන කෙල්ලේසය නැතිවෙලා නැත්නම් ඒකට කියන්නෙ නිවන නෙවෙයි මරණය කියලා. තව තැනක ජාතියට සාපේක්ෂව.

කෙනෙක් මේ ස්කන්ධ ටිකේ පිහිටලා ඉඳගෙනම නැවත ස්කන්ධ හැදෙන්න තියෙන හේතුව නැති කරනවා. ස්කන්ධ පරිහරණය කරමින් කෙල්ලේස නැති කරන තැනට කියනවා සෝපදිශේෂ නිබ්බාන කියලා. ස්කන්ධ ඉතිරිය සහිතව නිවන් දැකලා. එයා පුද්ගල භාවයෙන් මිදිලා, පංච උපාදාන ස්කන්ධ දුක නිරුද්ධ කරලා. සත්ව, පුද්ගල භාවයෙන් විදින දුක නැති කරලා අප්පරාමර බව සාක්ෂාත් කරගෙන තියෙන්නෙ. නැවත ස්කන්ධ හැදෙන කෙල්ලේසය නැති කළ නිසා ඉතිරි වූ ස්කන්ධයන්ගේ නැතිවීම එයාට නිරෝධය වෙනවා, නිවීම වෙනවා මිසක ඒක මරණයක් වෙන්නෙ නැහැ. මොකද ජාතිය නැති නිසා.

හැම වෙලාවෙම කෙලෙස් නැති කළ කෙනාට ස්කන්ධයන්ගේ නැතිකම නිරෝධය වෙනවා මිසක, ස්කන්ධයන්ගේ නැතිකමින් පමණක් නිවන පනවන්නේ නැහැ.

ශුන්‍යතාවය කියන කොටත්, වච්ඡානසේ ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නා වූ දක්නා වූ තැනට සිත තබලා ආශ්‍රවයන්ගෙන්, කෙලෙසුන්ගෙන් මනස මිදීම නිසා නිරෝධය සාක්ෂාත් වීම කියන තැනින් දකින්න.

ආශ්‍රවයන්ගෙන්, උපාදානයන්ගෙන් මනස මිදුනහම ඒ මිදිලා තියෙන්නෙ ලෝකයා කියන මට්ටමෙන්. ඒකයි ලෝකෝත්තර කියලා කියන්නෙ. ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නා වූ දක්නා වූ කමට තව නමක් නමයි නිවන.

ඇත්ත ඇති හැටිය දන්නා වූ දක්නා වූ කම නිසා අවිද්‍යාව, ආශ්‍රව, උපාදාන ආදී වූ කෙලෙස් ක්ෂය වෙනවා. එහෙම වුනාම මේ වගේ සත්වයෝ, පුද්ගලයෝ, ගෙවල් දොරවල්, යානවාහන තියෙන ලෝකයක් හම්බවෙන්නෙ නෑ. ලෝක නිරෝධයක් වෙනවා කියලා දකින්න. එහෙම දැකලා ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇත්ත ඇති හැටිය දකින තැනට මනස ගන්නයි මේ උපාය.

මොකක්ද උපාය?

සිල් සමාදන් වෙන්නෙ, සමාධි භාවනා වඩන්නෙ, නුවණින් මෙනෙහි කරන්නෙ - විදර්ශනා කරන්නෙ - මේ ත්‍රි ශික්ෂාවම ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකින තැනට මනස ගෙනියන්න, ඇත්ත ඇති හැටිය දැක්කම වැරදි දැකීම සහ දුක නිරුද්ධ වෙලා අප්රාමර නිවන ස්පර්ශ කරන්න පුළුවන්.

ඔය ටික ඉගෙන ගත්තහම අපිට හම්බවෙනවා සෝතාපත්ති අංග දෙකක්. කළාණා මිත්‍ර ඇසුර සහ සද්ධම් ශ්‍රවණය. දුක , දුක ඇතිවෙලා තියෙන හැටි, දුක නැති තැන, නැති කරන ප්‍රතිපදාව කියන හතර ඔතන දී අපිට හම්බවෙනවා. - සම්මා දිට්ඨි - මේ ඇත්ත දැක්කහම, ඇත්ත නොදැක වැරදි දැකීම නිසා දුක ආව හැටිත්, ඇත්ත දැක්කහම කෙලෙස් දුරු වෙලා දුක නැතිවෙන හැටිත් කියලා දුකයි, දුකේ නිරෝධයයි දෙක හම්බවුනා.

ඊට පස්සේ ඔය පින්වතුන්ගෙ පැත්තෙන් කාරුණි දෙකක් එකතු වෙන්න ඕන. යෝනිසෝ මනසිකාරය සහ ධර්මානුධම් ප්‍රතිපදාව.

ධර්මානුධම් ප්‍රතිපදාව කියන්නේ ශීල, සමාධි දෙක. සිල් සමාදන් වෙලා සමාදන් වුන ශීලය රකින්න ධර්මානුධම් ප්‍රතිපත්තියෙන්.

ඒ කියන්නේ සමාධි නිමිත්තක් වඩනවා නම් සමථ කමටහනක් වඩනවා නම් ඒ තමයි සිල් සමාදන් වුන කෙනාගෙ, සිල් රකින කෙනාගෙ පුර්ව ලක්ෂණය.

සිල් සමාදන් වුනේ විත්ත සමටයක් ඇති කරගන්න උපකාර පිණිස. විත්ත සමටයක් වඩන කෙනාමයි ශීලය රකින්නේ. මොකද හිත රකින කෙනාම කය, චචනය, දෙක රකිනවා යන ගණයට යන නිසා. ඔවුනොවුන්ට උපකාරීව තියෙන්නේ. ශීලය උපකාරයි හිත වඩන්න. හිත වැඩීම උපකාරයි සිල් රකින්න. මේ දෙක කරන ගමන් යෝනිසෝ මනසිකාරයකින් ඉන්න වෙනවා.

මොකක්ද යෝනිසෝ මනසිකාරය කියන්නේ?

නූපන් ආශ්‍රව ධර්ම නූපදවීම, උපන් ආශ්‍රව ධර්ම දුරු කිරීම.

ආශ්‍රව කියනකොට තේරෙන්නේ නැත්නම් මෙහෙම ගන්න.

නූපන් අකුසල ධර්ම නූපදවීම, උපන් අකුසල ධර්ම දුරු කිරීම.

භාවනා කරනවා කියලා අමාරුවෙන්, ඇස් දෙක වහගෙන, එක තැනකට වෙලා ඉන්න ඕන නෑ. නිදහසේ ඉඳිමින් හිත රැකගෙන ඉන්න. හැරෙයි එක දෙයක් තියෙනවා. හිතින් ගතු කියන්න කලින්, කේලාමි කියන්න කලින් ඔය පින්වතුන් ඉදිරිපත් වෙලා ඉන්න. ඒ කියන්නේ යම් විතර්කයක් සිහිවෙනකොට උපන් අකුසලය දුරු වෙයි නම්, නූපන් අකුසලය නූපදි නම්, උපන් කුසලය වැඩෙයි නම්, නූපන් කුසලය උපදි නම් එබඳු ආකාරයට සිතමින් ඉන්න උත්සාහ කරන්න හැම වෙලාවෙම. වෙනත් විතර්කයක් ඉදිරිපත් වෙන්න පෙරම.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අරහං, සම්මා සම්බුද්ධයි කියලා හිතමින් ඉන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් සියලු සත්වයෝ තිදක් වේවා, නිරෝගි වේවා, සුවපත් වේවා කියලා හිතන්න. ඒකත් දිගින් දිගටම හිතන්න බැරිනම් මේ ශරීරය හම, මස්, ලේ, නහර ආදී කුණාප කොටස් වලින් හැදුන එකක් නේද කියලා එකින් එකට මාරු වෙමින් හෝ හිතන්න.

වෙන දෙයක් හිතට එන්න පෙර මේ විදියට කුසල මනසිකාරයක හිතරම ඉන්න හුරුවෙන්න.

ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තිය කිව්වේ එක තැනක ඉඳගෙන ඉන්නකොට වැඩි වෙලාවක් ඉන්න පුළුවන් සමට හිමිත්තක ඉන්නත් උත්සාහවත් වෙන්න.

සති නිමිත්තේ හිත තියාගෙන ආනාපානසතිය හෝ බුදුගුණ හෝ අසුභය හෝ මරණය වැනි කමටහනක් අඛණ්ඩව කරන්න. නැතිටලා යනකොට වෙනත් විතර්කයන්ට පෙර තමන් ඉදිරිපත් වෙලා උපන් අකුසලය දුරු වෙන, නූපන් අකුසලය නූපදින උපන් කුසල වැඩෙන, නූපන් කුසල උපදින විදියේ කුමන හෝ මනසිකාරයකින් ඉන්න හැමවෙලාවෙම. ඕක උපායක්.

අද දවසෙදි උත්සාහවත් වෙලා ඔය හුරුව ඇති කරගෙන ගෙදරදිත් ඔය විදියට ම ඉන්න. ඔය පින්වතුන් භාවනාව කියලා කයට වෙහෙසක්, හිතට වෙහෙසක් ගන්නේ නැතුව ඔය උපාය - යෝනිසෝ මනසිකාරය - විතරක් කරන්න.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ “මහණෙනි, යෝනියෝ මහසිකාරය අයෝනියෝ මහසිකාරය කියන ධර්මා දෙක දන්න කෙනාට දකින කෙනාට පමණක් මම ආශ්‍රව ක්ෂය වීම කියමි. නොදන්නා කෙනාට, නොදකින කෙනාට නොකියමි.”

ඒ නිසා යෝනියෝ මහසිකාරය, අයෝනියෝ මහසිකාරය කියන ධර්මා දෙක පීචිතේට එකතු කරගන්න. එහි ආනිශංස ලෙස ඔය පින්වතුන් නොදැනීම, රිදුමක් නැතිවම ස්පර්ශ ආයතන හයේ මහස බැඳිලා තියෙන බැඳුම් ටික ටික අඩුවෙයි.

දුරුවො කියලා, ගෙවල් දොරවල් කියලා, රන් රිදී කියලා අපේ මහස බැඳිලා තියෙනවා නම් ඔය බැඳුම් කවදාවත් උවමනාවෙන් හිතලා ලිහන්න බැහැ.

‘ධම්මො හවෙ රක්ඛති ධම්මචාරිං’

ධර්මය රකින්නා ධර්මයෙන් රැකෙනවා. ඔය ගතිය අඩු කරන්න පුළුවන්කම තියෙන්නෙ ධර්මයට මිසක අපිට පුද්ගල භාවයෙන් අඩු කරන්න බැහැ. අපි පුද්ගල භාවයෙන් හදාගෙනත් නැහැ. අධර්මය නිසයි ඕක හැඳිලා තියෙන්නේ. අනාත්මයි. හේතු එල දහමක්, අනාත්ම, හේතු එල දහමකින් හැදුන මේ සිද්ධිය පුද්ගල භාවයකින් ලිහන්න බැහැ. ඒ නිසා ඒ ගතිය ඇති කළ හේතුව නැති වෙන විදියට ඉන්න.

කෙනෙක් හැම වෙලාවෙම යෝනියෝ මහසිකාරයකින් හිටියොත් ධර්මය රැකෙනවා. ස්පර්ශ ආයතන හයේ ඇලිලා, බැඳිලා තියෙන ගතිය අඩුවෙනවා. ඔය පින්වතුන්ට ඒකෙ ලොකු වාසියක් තියෙනවා. ඇස් ඉදිරිපිටට තමන්ගෙ එකම දුරුවා මරුරණා කියන තැන හම්බවුනත් ඉවසන්න පුළුවන්, එතන තියෙන ධර්මභාවය දකින්න පුළුවන් කියන මහසක් ඇතිවෙන මට්ටමකට ආවොත් තමයි මේ ශාසනේ සමාධිය. එබඳු සමාධියක් ඇතිවුනොත් තමයි ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකින්නෙ. ඇත්ත ඇති හැටියෙ දැක්කොත් තමයි සියලු ආශ්‍රව ගෙවෙන්නෙ. සියලු ආශ්‍රව ගෙවුන කෙනාට තමයි මේ සංසාර සාගරෙන් එතෙර වෙන්න පුළුවන්. ඒක පුද්ගල භාවයෙන් කරන්න බෑ. ඒක බාරදෙන්න ධර්මයට.

අශූචි ටිකක් ඉවත් කරන්න වුනොත් අතින් ඒ වැඩේ කරන්න යන්න එපා. ඉවත් කරනවා වෙනුවට තව තවත් ගෑවෙන එකයි වෙන්නෙ. තමන්ගෙ අතේ නොගෑවෙන විදියෙ වැඩ පිළිවෙලකින් තමයි ඒක කරන්න වෙන්නෙ. ඒ වගේ කෙලෙස් ඉවත් කරන්න ඔය පින්වතුන් උත්සාහ කරන්න එපා. ධර්මය තුළ ඉන්න. ධර්මය කෙලෙස් ඉවත් කරයි.

ධම් සාකච්ඡාව

ප්‍රශ්නය -

පංච උපාදානස්කන්ධය ඇතිවීමට හේතු පහක් පෙන්නනවා අවිද්‍යාවෙන්, කම්මයෙන්, තණ්හාවෙන්, ආභාරයෙන් සහ නිබ්බන්ති ලක්ෂණ නොදැකීමෙන් කියලා. නිබ්බන්ති ලක්ෂණ නොදැකීම කියන එක පැහැදිලි කර දෙන්න.

නිබ්බන්ති කියන්නේ උපදිනවා. රූපය හැඳෙන්නේ අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආභාර කියන හේතූන්ගෙන් කියන එක නොදන්නාකමත් ප්‍රත්‍යයක්. රූපය මම, මගේ, මගේ ආත්මයයි කියලා ආත්ම වශයෙන් ගන්න හේතු පහක් තියෙනවා. රූපය අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආභාර කියන හේතු හතරෙන් හැදිලා තියෙනවා. මේ හතරෙන් හැදුනා කියන එක නොදකින එකත් හේතුවක් නැවත රූපය සකස් වෙන්න.

ඇහැර මම නෙවෙයි. මගේ නෙවෙයි. මගේ ආත්මය නෙවෙයි කියලා කොච්චර වචන කිව්වත් හරියන්නේ නෑ. ඒකට හේතු කියන්න ඕන. ඇහැර මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි නම් ඇහැර කාගෙද කියලා ඇහුවොත් මොකක්ද කියන්න වෙන්නේ.

ඔව්ට තමයි ධ්වනිය ප්‍රශ්න කියලා කියන්නේ. අපිට තේරෙන්නේ නෑ. පද ව්‍යංජන ගොඩක් වෙනස්. සත්වයා මරණින් මත්තේ උපදිද කියලා අහනකොට ඔව් කිව්වොත් වැරදියි. නෑ කිව්වොත් ඒත් වැරදියි. ඒ වගේ ප්‍රශ්නවලට උත්තර දෙන්නේ නෑ. ධ්වනිය කියන්නේ ප්‍රශ්නය තියනවා.

ඇහැර මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි කියලා කියනවා නම්, “ඇහැර කාගෙද” කියලා ඇහුවොත් ඇහැර හේතු ප්‍රත්‍යය කිව්වොත් වැරදියි.

“ඇහැර කාගෙද කියන ප්‍රශ්නය නොයෙදේ. එසේ නොඇසිය යුතුයි” කියලා කියන්න වෙනවා.

“කුමක් නිසාද ඇහැර” කියලා අහන්න.

ඇහැර කාගෙද කියලා ඇහුවොත් කෙනා කියන්න වෙනවා ඇහේ අයිතිකාරයා ගැන. අනන්ත අපි පුද්ගලභාවය අයිති කරනකොට ආයෙත් සියුම් තැනකින් පුද්ගල භාවයට අනුවෙලා. ඇහැර කාගෙද කියලා අහනකොට හේතු ප්‍රත්‍යය කිව්වොත් කෙනා හේතු ප්‍රත්‍ය වෙලා තියෙන්නේ. ඒ නිසා ඒ වගේ තැනක දී ප්‍රශ්නය බැහැර කරනවා.

දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ සතර ආහාර ගැන භික්ෂූන් වහන්සේලාට උගන්වමින් ඉන්නකොට එක භික්ෂූන් වහන්සේ නමක් අහනවා “භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ආහාරය කියන්නේ වළඳන්න තියෙන දෙයක්, ප්‍රත්‍යයක්. කවුද මේ කබලිංකාර ආහාරය ගන්නේ. කාට ද මේ කබලිංකාර ආහාරය ඕන.”

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,

“මහණ, ප්‍රශ්නය වැරදියි. කාටද කියලා ඇහුවොත් මට කෙනා කියන්න වෙනවා. ඒ නිසා එහෙම අහන්න එපා. කුමකට ද කබලිංකාර ආහාරය. කුමක් නිසා ද කබලිංකාර ආහාරය” කියලා අහන්න.

හොඳට මතක තියාගන්න අපිට හැමවෙලාවෙම සත්ව පුද්ගල සංඥාවක් තිබුනට යථාර්ථය තියෙන්නේ අනාත්ම ස්වභාවයකින්. අනාත්ම ධර්මය පිළිබඳ අනවබෝධය නිසා ලෝකයා හැමවෙලාවෙම පුද්ගල භාවයකින්, ආත්ම සංඥාවකින් තමයි ප්‍රශ්න අහන්නේ. ඒ ආත්ම සංඥාවට උදව්වෙන විදියට පිළිතුරු දෙන්නේ නැහැ.

ඇහැ කාගෙද?

මරණින් පස්සෙ උපදියිද? කියලා කෙනෙක් ගැන ප්‍රශ්නමයි ලෝකයා අහන්නේ. අනාත්ම වූ ධර්මභාවයක් ඇති තැනක ඒ බව නොදන්නා නිසා ලෝකයා ආත්ම සංඥාවක් පරිහරණය කරනවා. ඒ නිසා හැම වෙලාවෙම ආත්ම සංඥාවෙන්, පුද්ගල සංඥාවෙන් තමයි ප්‍රශ්න අහන්නේ.

අපි ඒ ආත්ම සංඥාව, පුද්ගල සංඥාව තහවුරු වෙන විදියට පිළිතුරු දුන්නොත් එයා කවදාවත් අනාත්මය අවබෝධ කරගන්නේ නැහැ. ඒ නිසා හැම වෙලාවෙම එයාගෙ ප්‍රශ්නයට නිස් තැනක් තියනවා.

ඇත්තටම බුදු දහම ඉගෙන ගත්තා කියලා කියන්නේ ඔහු ඔය න්‍යායයන් හුරුවෙන්න ඕන. එහෙම නැත්නම් අකුරු දන්න ඕනෙම කෙනෙකුට ත්‍රිපිටකය කියවගෙන කියවගෙන යන්න පුළුවන්. නමුත් ඒක නෙමෙයි පිටකය ඉගෙන ගන්නවා කියලා කියන්නේ.

දැන් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා, “සත්වයා මරණින් මත්තෙ උපදිද්ද”

“සමහර විටෙක උපදින්නත් පුළුවන්. උපදින්නේ නැතිවෙන්නත් පුළුවන්” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ උත්තර දෙන්නේ නැහැ.

“ඒ ප්‍රශ්නය නොයෙදේ” කියලයි පිළිතුරු දෙන්නේ.

ධූපනීය කියන්නේ, උත්තර දෙන්නේ නෑ කියන්නේ නිශ්ශබ්දව ගොළුවෙක් වගේ ඉන්නවා කියන එක නෙවෙයි. කෙනෙක් ප්‍රශ්නයක් ඇහුවම

එයාට උත්තරයක් දෙන්නෙ නැහැ.

“ස්වාමීන් වහන්ස, සත්වයා මරණින් මත්තෙ උපදිද?” කියලා ඇහුවම,

“එහෙම අහන්න සුදුසු නැහැ.”

“එහෙනම් සත්වයා මරණින් මත්තෙ උපදින්නෙ නැද්ද.”

“එහෙමත් අහන්න සුදුසු නැහැ.”

තවම එයාගෙ ප්‍රශ්නය ලිහිලා නැහැ. ඒකයි ධීපනිය ප්‍රශ්න කියන්නෙ ප්‍රශ්නය තබනවා.

“එහෙනම් ස්වාමීන් වහන්ස, උපදින්නත් පුළුවන්, මැරෙන්නත් පුළුවන්ද?”

“එසේ ඇසීමත් නොයෙදේ”

“ඒ කියන්නේ උපදින්නෙත් නෑ. නැත්තෙන් නෑ. කියලද?”

“එසේ ඇසීම ද නුසුදුසුයි.”

දැන් මෙයා ප්‍රශ්න අහලා අහලා මෙයාට වෙන යන්න තැනක් නැහැ.

“එහෙනම් ඔබ වහන්සේ දන්නෙ නැද්ද”

“නෑ, මම දන්නවා”

“එහෙනම් ස්වාමීනි, මට කියලා දෙන්න.”

අන්න දැන් එයාගෙ දෘෂ්ටි ඔක්කොම ඉවරයි. අහන්නෙක් වෙලා. දැන් ඔන්න කියලා දෙන්න සුදුසුයි.

සත්වයා මරණින් මත්තෙ උපදිද කියලා ඇහුවම මෙයා තවම නිසි වෙලා නැහැ. මම නෑ කිව්වොත් එයා ඔව් කියනවා. මම ඔව් කිව්වොත් එයා නෑ කියනවා. මම වෙන්නත් පුළුවන්, නොවෙන්නත් පුළුවන් කිව්වොත් එයා වෙන්නෙත් නෑ නොවෙන්නෙත් නෑ කියලා තර්ක කරනවා. ඒ නිසා එයාට අල්ලන්න පුළුවන් කිසිම ක්ෂේත්‍රයක් තියන්නෙ නැහැ.

ඕකට තව පරියායක් තියෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පුද්ගලයෙකුට දහමක් කියලා දෙද්දි වේධනීය කියලා එකක් තියෙනවා. ප්‍රශ්නයකින් එයාව වෙලලා, වෙලලා එයා වැරදි කියලා එයා ලවාම කියවනවා. අර සච්චකට එහෙම කළේ. තමන්ගෙ දෘෂ්ටිය වැරදි කියලා සච්චක ලවාමයි කියවන්නෙ. ඕකට කියනවා වේධනීය කියලා. ඔය වගේ ක්‍රම උපායන් තියෙනවා දහමෙ. අපි ඕවා ඉගෙන ගන්න ඕන.

ඔය විදියට සත්වයා මරණින් මතු උපදිනවද නැද්ද, උපදින්නත් පුළුවන් නැතිවෙන්නත් පුළුවන්, උපදින්නෙත් නැද්ද නැත්තෙන් නැද්ද, කියන මේ ප්‍රශ්නවලට උත්තර දන්නෙ නැතුවම මෙයාට ප්‍රශ්නයක්. ඊට පස්සෙ බුදු රජාණන් වහන්සේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවෙන් ධර්මය දේශනා කරනවා.

“අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං” කියලා. මේ ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා සත්ව පුද්ගල සංඥාවක්

ඇතිවෙනවා නම් ඒ සත්ව පුද්ගල සංඥාව මුල් කරගෙන තණ්හා, මාන , දිට්ඨි කියන කෙලෙස් ඇතිවෙනවා කියලා ධර්මාවයක් පෙන්නනවා. ඒක බලන න්‍යායයත් පෙන්නනවා.

ඒ දහම අවබෝධ වෙනකොට ඵයාටම තේරෙනවා, අනාත්ම වූ ධර්මාවයක් තියෙන තැනක, සත්ව පුද්ගල සංඥාවකින් ප්‍රශ්න ඇහුව එකම වැරදියි නේද කියලා. පඬයා වූ තැන පඬයා බව නොදන්නා අවිද්‍යාව නිසා මනුෂ්‍යයා කියන අදහසක් ඇති කරගෙන, මනුෂ්‍යයා උපදිනවද, මනුෂ්‍යයා මැරෙනවද, මනුෂ්‍යයා ඉපදෙන්නෙත් නැද්ද, මැරෙන්නෙත් නැද්ද කියලා ඇහුවොත් අපි ඒ ප්‍රශ්න එකකටවත් උත්තර දෙන්නෙ නැතුව පොඩ්ඩක් ඉස්සරහට ගිහින් බලන්න කියනවා ගියාම පඬයෙක් බව දකිනකොට ඵයාටම ලැජ්ජා හිතෙනවා, පඬයෙක් ඉන්න තැන පඬයා බව නොදැන මනුෂ්‍යයෙක් කියන අදහසින් ඇහුව ප්‍රශ්න වැරදියි නේද කියලා. මෙබඳු ඇත්තක් තියෙන තැනක අර ප්‍රශ්නවලට උත්තර දන්නා නම් උත්තර දන්න කෙනයි වැරදි.

අනාත්ම වූ ස්කන්ධ තියෙන තැනක ස්කන්ධ බව නොදන්නාකම නිසා පුද්ගලභාවයකින් ප්‍රශ්න විචාරයි නම් ඒ ප්‍රශ්නවලට උත්තර දන්නොත් උත්තර වැරදි වෙනවා. ඒකට උපායක් පෙන්නනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ පවතින ඇත්ත ඇති හැටියෙ දකින්න කියලා. තමන් වහන්සේ උත්තර නොදී උත්තර සොයා ගන්න උපායක් කියනවා.

කාලයක් ගතවෙලා ඵයාට දහම අවබෝධ වෙනකොට, මෙබඳු අනාත්ම ධර්මාවයක් තියෙන තැනක, ඒ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා පුද්ගල සංඥාවෙන් අහපු ප්‍රශ්නෙම වැරදියි නේද කියන තැනකින් ඵයාට පිළිතුරු ලැබෙනවා.

ඒ වගේ ඇහැ කාගෙද කියලා ඇහුවොත් -

ඇහැ තමුන් විසින් කළ එකක් ද?

ඇහැ අනුන් විසින් කළ එකක් ද?

ඇහැ තමන් සහ අනුන් කියන දෙන්නා විසින් කළ එකක් ද?

ඇහැ තමන් සහ අනුන් කියන දෙන්නා විසින්ම නොකළ එකක් ද?

උත්තර දෙන්නෙ නෑ ඔය ප්‍රශ්නවලට. කෙනෙක් “ඇහැ මම නෙවෙයි, මගෙ නෙවෙයි, මගෙ ආත්මය නෙවෙයි” කියලා කියන විටක කවුරු හරි ඇහුවොත්,

“ඇයි එහෙම කියන්නෙ, ඇහැ කාගෙද එහෙනම්” කියලා.

“කාගෙද කියලා අහන එක වැරදියි”

“එහෙනම් කොහොමද අහන්නෙ.”

අහන හැටින් උගන්වනවා.

“කුමක් නිසා ද ඇහැ, කුමන හේතුවකින් ඇහැ හටගත්තද? කුමක් ඇති කල්හිද ඇහැ කියලා ඇසීමයි සුදුසු.”

එතකොට කෙනෙක්ගෙ ඇහැක් නෙවෙයි. ධර්මාවයක්. ඇහැ කියන එක හේතු ප්‍රත්‍යයි. අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආභාර කියන හේතූන්ගෙන් හැදිලා තියෙන්නෙ. ප්‍රධාන වශයෙන් ඔය හතර කියන්නෙ, ඔය හතර විතරයි ඇහැට ප්‍රත්‍යය හැටියට තියෙන්නෙ. ඔය හතර නොදන්නාකම නිසා හැදුනා කියනා පස්වැන්නෙක් ඉබේ එකතු වෙලා තියෙනවා.

කවදා හරි දවසක අපිට ඇහැ මම කියන මට්ටම ගෙවෙන්න නම්, ඇහැ කියන එක අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආභාර - කියන හේතූන්ගෙන් හැදුන බව දකින මට්ටමට එන්න ඕන.

කොහොමද ඒක අපි දකින්නෙ?

මේ ඇහැට කියනවා කර්මප රූපයක් කියලා. අපේ ශරීරය අද කාලයෙ බැලුවොත් අතු ඉති බෙදිලා හැදුන ගහක් වගෙයි. නමුත් පුංචි අංකුරය කාලෙදි අතු ඉති බෙදිලා නැහැනෙ. අපි ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් මව් කුසට බැසගන්න කාලෙදි අතු ඉති බෙදිලා නැති, උපාදාය රූප නැති, කෙලින්ම පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන මහා භූතය ඇසුරු කරගෙනමයි විඤ්ඤාණය බැස ගත්තෙ.

එතන තිබුනෙ කන බොන ආහාරයෙන් හැදුන පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන සතර මහා ධාතූන්ගෙන් යුක්ත රූප කලාප ටිකක්. පෙර අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, කියන හේතූන්ගෙන් හැදුන විත්ත වෛතසික මේ රූපෙට බැස ගත්තා. නාම රූප දෙක වැඩෙන කොට මේ කය ඇසුරු කරගෙන පවතින නිතේ තියෙන කම් ගතිවලට අනුව තමයි ප්‍රසාද හැදිලා තියෙන්නෙ.

පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන සතර මහා ධාතුවට විතරක් ඇහැ හදන්නත් බැහැ. අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා කියන හේතූන්ගෙන් හැදුන විත්ත වෛතසික වලට විතරක් ඇහැ හදන්නත් බැහැ. ඒ දෙන්නම එකට එකතුවුන තැන හැදෙන නාම රූප දෙකේ ප්‍රතිඵලයක් තමයි සලායතන - ආයතන හය.

දුරුවෙක් අයිති අම්මාටයි, තාත්තටයි දෙන්නටම. අම්මා වගේ තමයි සතර මහා ධාතු රූපය. තාත්තා වගේ තමයි විත්ත වෛතසික. මේ දෙන්නා එකතුවෙන් උපන්න දුරුවා වගේ තමයි ඇහැ. එයා හොඳට දන්නවා මේ ඇහැ මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි කියන්න හේතුව.

රූපය, පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, කියන සතර මහා ධාතුව. මේ කය ඇසුරු කරගෙන පවතින සිතේ තියෙන කම් ගතියටයි ප්‍රසාද පිහිටලා, ඔපය ඇවිල්ලා, හැඩතල හැදිලා තියෙන්නෙ. හැම වෙලාවෙම මේ වක්ඛු, සෝත, ඝාන, ජීවිහා, කාය කියන ප්‍රසාද හදුන, ඒ වගේම ස්ත්‍රියක්, පුරුෂයෙක් කියලා හඳුනාගන්න පුළුවන් විදියට මහා භූත රූපය හැඩ කරන ගති ටික තියෙන්නෙ කය ඇසුරු කරගෙන පවතින විත්ත වෛතසික වල. ඒ සිතේ

නියෙන ගතිවලට සතර මහා ධාතු රූපය රාශි වෙත එක විතරයි වෙනෙන. සතර මහා ධාතුන්ගේ ප්‍රසාද ගතිය, ඔපවත් බව නියෙන්නෙ විත්ත වෛතසික නිසා.

ඒ නිසයි එයා ඇහැ මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි කියන්නෙ. එයා දන්නවා කන බොන ආහාරයෙන් හැදුන පඬුවී, ආපෝ, තේපෝ, වායෝ සතර මහා ධාතුව නැත්නම් ඒ ඇහැ හැදෙන්නෙන් නැහැ. එහෙම තිබුනත් කම් ගතිය නොවුනා නම් ඇහැ හැදෙන්නෙන් නැහැ. ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණි සිතේ ඇහැ හැදීමේ කම් ශක්තිය, වාසනා ශක්තිය නැත්නම්, අකුසල ගතියක් තිබුනේ නම් අතික් ප්‍රසාද හැදෙනවා. වක්ඛු ප්‍රසාදය හැදෙන්නෙ නෑ. ජාති අන්ධයි කියනවා.

සෝත ප්‍රසාදය හදුන ගති ඒ සිතේ නැත්නම් අතින් ප්‍රසාද හැදෙනවා. සෝත ප්‍රසාදය හැදෙන්නෙ නෑ. සිතේ ඒ ගතිය නෑ. එතකොට කියනවා ජාති බිහිරියි.

මොන අම්මා, තාත්තාද අඳු බිහිරි ළමයි උපද්දවන්න කරමනි? සමහර අම්මලා, තාත්තලා ආයතන හයම නියෙන දරුවෝ හදන්නත්, සමහර අම්මා, තාත්තලා ඇස් හැති, කන් හැති දරුවෝ බිහි කරන්නත් කරමනිද? දෙමව්පියන්ගේ කර්මැත්තට වෙනවා නෙවෙයි.

‘කම්මස්ස කොමිති කම්ම යොති, කම්ම බන්ධු, කම්ම පටිසරණා’

කම්ය උත්පත්ති කොට, කම්ය නෑදෑ කොට, කම්ය පිහිට කොට, කම්ය පිළිසරණ කොට ඉන්නෙ.

අපේ ළගම ඥාතියා කම්ය, කම්යෙන් තමයි ඔය ආයතන ඔක්කොම දිලා තියෙන්නෙ. මේ පීච්චේ අපි අම්මා, තාත්තා කිව්වට ඒ ගොල්ලන්ට බෑ අපිට ඇහැ කන දෙන්න. කම් ගතියෙන් හැදුන එකට උපස්ථාන කරන්න, ආහාර ප්‍රත්‍යය පුළුවන් දෙමව්පියන්ට.

ඇහේ තියෙනවා උපවය රූපය කියලා එකක්. උපවය රූපය ධම්මායතනය පරියාපන්න රූපයක්. සිතේ තියෙන ගතිවලට හැදෙන රූපයක්. වක්ඛායතනස්ස උපවය, සෝතායතනස්ස උපවය. කෙනෙක් මේ ඇහැ, කන, නාසය, දිව, ශරීරය කියන ආයතන නුවණින් මෙනෙහි කර කර බලනවා.

ඇහැ හැදුනෙ කොහොමද?

කන බොන ආහාරයෙන් හැදුන රූපයත්, කය ඇසුරුකරගෙන පවතින විත්ත වෛතසිකත් කියන දෙන්නා නිසා හේද මේ ප්‍රසාදය පිහිටියි. ඇහැ හේතු ප්‍රත්‍යයි. අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආහාර කියන හේතුවෙන් හැදිලා තියෙන්නෙ මේ ඇහැ.

එහෙම දන්න නිසයි, එහෙම දකින නිසයි, ඇහැ මම නෙවෙයි. මගෙ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි කියලා කියන්නෙ. මේක මම නම්, මගේ නම්, මගේ ආත්මය නම් කන්න බොන්න නැතුව වුනත්, චිත්ත වෛතසික නැතුව වුනත් තියාගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕන. ආහාර නැතිනම්, චිත්ත වෛතසික නැත්නම් ඇහැ කියලා එකක් තියෙවිද?

ඇහැ පවතින්නෙ කන බොන ආහාරයි, චිත්ත වෛතසිකයි කියන දෙන්නා නිසා නම් මේ ඇහැ අයිති ඒ දෙන්නට.

අනුන්ගෙ දරුවෙක් තමන්ගෙ කියලා භාරකම් කර ගත්තොත් මොකද වෙන්නෙ. හිරේ විලංගුවේ වැටෙන්න වෙනවානේ. ඒ වගේ අනුන්ගෙ ඇහැක් තමන්ගෙ කියලා ගත්තොත් සංසාර පොලිසියට යන්න වෙයි. අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආහාර කියන ඒවටයි ඇහැ අයිති. අපි මම, මගේ කිව්වම භාරකමක් කළා වෙනවා. එහෙම වුනාම ඒකට තියෙන විපාකය තමයි නැවත සංසාරය කියන හිර කුඩුවටම වැටෙයි.

නිබ්බන්ති ලක්ෂණ කියලා කිව්වෙ අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආහාර කියන මේ ධර්මා විලින් නේද මේ ඇහැ හැදිලා තියෙන්නෙ කියලා යමෙක් නොදන්නවා නම් මේ කාරණා පහ හේතුයි නැවත ඇහැක් හදන විදියට කටයුතු කරන්න. ඇහැ මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියලා ඇසුරු කරනවා කියන්නෙම නැවත ඇහැ හැදෙන්න කම් රැස්වෙනවා කියන එක.

ප්‍රශ්නය -

ජීවිතින්ද්‍රිය කියන්නේ කුමක් ද?

ජීවිතින්ද්‍රිය දෙයාකාරයි. නාම ජීවිතේන්ද්‍රිය සහ රූප ජීවිතේන්ද්‍රිය. මුලින්ම මේ ජීවිතින්ද්‍රියේ ලක්ෂණය අපි තේරුම් ගන්න ඕන. ප්‍රතිසන්ධි සිතෙන්, අනතුරුව පහළ වෙත හැම සිතකමත් ජීවිතින්ද්‍රිය තියෙනවා. ආයතන ටික ජීවත් කිරීමේ කෘත්‍යය කරන්නේ මේ සිත් වලින් තමන්ට තමන්ව නැවත නැවත පවත්වාගෙන යන හැකියාව තියෙන්නෙ ජීවිතින්ද්‍රියේ.

ලෝකෙ වස්තු දෙකට බෙදන්න පුළුවන්. පණ ඇති වස්තු සහ පණ නැති වස්තු කියලා. මනුෂ්‍යයෝ, සත්තු, පණ ඇති වස්තු. පණ ඇති සතුන්ගෙ කයත් තියෙනවා. විඤ්ඤාණයත් තියෙනවා. චිත්ත වෛතසිකත් තියෙනවා.

ඔය පින්වතුන් අළුතින්ම ගත්ත සෙරෙප්පු දෙකක් දාගෙන මාස හයක් විතර ඇවිද්දොත් සෙරෙප්පු දෙකේ අඩිය හොඳටම ගෙව්වා තියෙයි නේද? සෙරෙප්පු නැතිව ඒ විදියටම මාස හයක් ඇවිද්දොත් කතුල් ගෙවෙන්නෙ නෑ එහෙම. මැරෙන්න කෙනෙක් ඉතුරු වෙන්නෙත් නැතිවෙයි නේද එහෙම ගෙවුනොත්.

නමුත් කොවිඩ් ඇවිද්දත් කකුල් ගෙවෙන්නේ නැත්තේ ගෙවෙන ගෙවෙන කොටස් නැවත හදාගන්න නිසා. සෙරෙප්පුවට ඒ හැකියාව නැහැ. ගෙවුනා නම් ගෙවුනාම තමයි.

ගහක අත්තක් කැපුවොත් නැවත වැවෙනවා. රූප පීටිනේන්ද්‍රිය කියන්නේ රූපය පවත්වා ගැනීමේ හැකියාව එයාටම තියෙනවා. මැරීව්ව ගහක කැල්ලක් කැපුවට ඒක වැවෙන්නේ නෑ. පීටිනිනිද්‍රිය නෑ. ඒ වගේ නැසෙන, නැසෙන කොටස් නැවත උපද්දවා ගැනීමේ හැකියාවටයි රූප පීටිනේන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ.

මේ කය ඇසුරු කරගෙන රූප පීටිනිනිද්‍රිය වගේම නාම පීටිනිනිද්‍රියත් තියෙනවා. නිරුද්ධ වෙන චිත්ත වෛතසික වෙනුවට නැවත නැවත චිත්ත වෛතසික ධර්ම හැඳීමේ වැඩ පිළිවෙලකුත් තියෙනවා.

පීටිනිනිද්‍රිය කියනකොට නාමයක් හෝ රූපයක් හෝ නැවත නැවත අළුත්වැඩියා කරගන්න පුළුවන්කමින් දූත යුතුයි.

ප්‍රශ්නය -

නාම රූප කියනවිට නාම වශයෙන් වේදනා, සංඥා, චේතනා, එස්ස , මහසිකාර හා රූප වශයෙන් පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන සතර මහා ධාතුන් ගැනීම නිවැරදිදැ 'යි පැහැදිලි කර දෙන්න.

පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, කියන්නේ සතර මහා ධාතු රූපයක් තමයි. චිත්ත වෛතසික නාම ධර්ම තමයි. නමුත් මේ දෙන්නා එකතුවෙලා හදන රූපත් තියෙනවා. ඒවත් රූපවලට අයිතියි.

ඇහැ - ඇහැට පෙනෙන රූප

කන - කනට ඇහෙන ශබ්ද

දිව - දිවට දැනෙන රස

කය , කියන මේ රූප මහා භූත නෙවෙයි. මේවා සතර ධාතුවලට අයිති නැහැ. සතර මහා ධාතු නිසා චිත්ත වෛතසික වලින් ප්‍රකට රූප, උපාදාය රූප, මහා භූත සහ උපාදාය රූප කියන දෙකම දූත යුතුයි රූප කියනකොට.

නාම රූප කියන තැන වෙනස්කම් ටිකක් තියෙනවා. ඒක සියුම් නිසයි මම කියන්නේ නැත්තේ. සිතේ තියෙන වේදනා, සංඥා, චේතනා, එස්ස, මහසිකාර කියන නාම ධර්ම, ඇහැ, කන, දිව , නාසය , කය කියන ප්‍රසාද ටිකත් නාම රූපයි කියලා දකින්න ක්‍රමයකුත් තියෙනවා.

ඒ වගේම සිතේ තියෙන නාම ධර්ම, සිත ඇසුරු කරගෙන පවතින මහා භූත රූපයත් නාම රූපයි කියලා දකින්න ක්‍රමයකුත් තියෙනවා. නාම රූප මේ දෙයාකාරයෙන් ම පවතිනවා.

විඤ්ඤාණ නිසා නාම රූප කියන තැන දී හැම විටම සිතේ තිබෙන නාම ධර්ම, ප්‍රසාද ටිකත් පෙන්විය යුතුයි.

නාම රූප නිසා විඤ්ඤාණය කියන විට ඒකෙ අනිත් පැත්ත, සතර මහා ධාතු රූපයත් නාම ධර්ම නිසයි සිත කියා පෙන්විය යුතුයි.

මේක ටිකක් ගැඹුරැයි.

ඔය පින්වතුන්ට තේරුම් ගන්න පහසුවෙන්න රළු උපමාවක් කියන්නමි.

ලොකු කළු ගලක් තියෙනවා. කෙනෙක් අඩු මිටි ටිකකුත් අරගෙන ඇවිත් මේ ගල උඩට නගිනවා. නැගලා ඒ ගලේ කැටයමක් කොටන්න පටන් ගන්නවා. දැන් අර පුද්ගලයාගෙ අතේ තියෙන ආයුධ ටිකෙන් ගලේ කැටයමක් කැපෙනවා. ඒ වෙග්ම ඒ ගල එයාට පිහිටලා ඉන්නත් උපකාර වෙලා තියෙනවා.

දැන් ගල මෙයාට උපකාරයි. මෙයා ගලට උපකාරයි කියලා දෙයාකාර සම්බන්ධතාවයක් තියෙනවා.

විඤ්ඤාණ පච්චයා නාම රූපං කිව්වහම ආයුධ ටික නිසා කැටයම කපනවා වගේ. මෙයා නිසා ගලට වෙන දේ පෙන්නන්න ඕන.

නාම රූප පච්චයා විඤ්ඤාණං කියන විට ගල නිසා මෙයා ඉන්න හැටි පෙන්නන්න ඕන. මෙයා ගලේ හිටගෙන ඉන්නේ. හිටගෙන ඉන්න තැන කැටයම කොටන්න බැහැනෙ. ඒ ටික කකුලට වැහිලයි තියෙන්නේ. එතන පිහිටලා ඉඳගෙන වටේම කැටයම කොටනවා. දැන් ගල දෙයාකාරයකින් මේ පුද්ගලයාට උපකාර වෙලා.

එක් ආකාරයක් පිහිටා ගිටින්න.

අනික් ආකාරය කැටයම කොටන්න.

අතේ තියෙන ආයුධ ටිකෙන් ඒ පුද්ගලයා කැටයම කොටන එක දැකින්න විඤ්ඤාණය නිසා නාම රූපයි කියලා පුද්ගලයා නිසා සිදුවෙන දේ.

නාම රූප නිසා විඤ්ඤාණය කියන කොට අතේ තියෙන ආයුධ ටිකයි ගලයි නිසයි ඒ පුද්ගලයා ගල උඩ හිටගෙන ඉන්නේ.

ඒ වගේ හැම වෙලාවෙම වස්තු රූපයයි, නාම ධර්ම ටිකයි නිසයි හිත පවතින්නේ. එහෙම පවතින හිතේ නාම ධර්ම ටිකෙන්ම මේ කයේ වෙනස්කමුත් වෙනවා කියලා දෙපැත්තක්ම තියෙනවා.

අපි බොහෝ විට විඤ්ඤාණය නිසා නාම රූප, නාම රූප නිසා විඤ්ඤාණය කියලා දකින්නේ එකම සිද්ධිය දෙපැත්තටනෙ. එහෙම ගන්නොත් වැරදියි. ඒ කියන්නේ ගලේ හිටගෙන ආයුධ වලින් කැටයම කොටනවා. කැටයමයි ආයුධයි නිසයි මෙයා ගල උඩ ඉන්නේ කිව්වොත් හරිද? වැරදියි. පිහිටලා ඉන්න එක වෙනම සිද්ධියක්. කැටයම කොටන එක වෙනම සිද්ධියක් කොටන කැටයමේ පිහිටලා ඉන්න බැහැනේ.

ඒ වගේ කය ඇසුරු කරගෙන පවතින සිතේ නාම ධර්මවලින් ප්‍රසාද නදනවා. ඔපවත් කරනවා. නමුත් ඒ ඔපයේ මෙයා ජීවත් වෙනවා නෙවෙයි. සිත තියෙන්නේ කය ඇසුරු කරගෙන පවතින වස්තු රූපයෙ.

මහා භූත රූපය ඇසුරු කරගෙන සිතේ තියෙන නාම ධර්ම, වස්තු රූපයත් නිසයි සිත පවතින්නේ. එහෙම පවතින සිතේ නාම ධර්ම නිසා ප්‍රසාද නැදෙනවා.

විඤ්ඤාණය නිසා නාම රූප. නාම රූප නිසා විඤ්ඤාණය කියන ධර්මා දෙකම අඤ්ඤාමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යයක් වෙනවා. හැබැයි අපි දැනගන්න ඕන අඤ්ඤාමඤ්ඤ ප්‍රත්‍යය සහජාත, විප්‍රයුක්ත කියන තව ප්‍රත්‍ය නිසා වෙන බව.

ඒ නිසා නාම රූප කියනකොට ඒ දෙයාකාරයම දැන යුතුයි. දැන් මේ නාම රූප කියලා අර්ථ දක්වන්නේ ප්‍රතිසන්ධි මට්ටමේ සිතකද, එහෙම නැත්නම් විපාක මට්ටමේ - ප්‍රවෘත්ති විපාක මට්ටමේ සිතක ද කියලා ක්ෂණිකව දැන ගන්න ඕන.

ප්‍රතිසන්ධි මට්ටමේ සිතකින් නාම රූප වෙන එකත්, නාම රූප නිසා විඤ්ඤාණය වෙන එකත් අතර වෙනසක් තියෙනවා.

ඊට පස්සේ එක් ක්ෂණිකව උපදින අරමුණු වලදිත් නාම රූප නිසා විඤ්ඤාණය විඤ්ඤාණය නිසා නාම රූපය කියන සිද්ධි දෙකේ වෙනසක් තියෙනවා. අර්ථය ගොඩක් ළඟින් යනවා වුනත් නාම රූප දෙකේ ඔවුනොවුනට උපකාරී - අඤ්ඤාමඤ්ඤ - සිද්ධියක් තියෙන්නේ.

එතකුදු වුවත් ඕකෙ තව යෙදෙනවා විප්‍රයුක්ත කියලා ප්‍රත්‍යයක්. නාමයයි රූපයයි නිසා විඤ්ඤාණය පවතිනවා. හැබැයි හැම වෙලාවෙම විඤ්ඤාණය එක්ක යෙදිලා නැහැ. විඤ්ඤාණයෙ ගැටිලා නැහැ. මේ රූප වෙන වෙනම තියෙද්දි අඤ්ඤාමඤ්ඤ කෘත්‍යය වෙන්නේ.

ඒ කොටස ටිකක් ගැඹුරුයි. ඒ නිසා දැනට තේරුම් ගන්න. නාම රූප කියනකොට සිතේ තියෙන නාම ධර්ම, උපාදාය රූපයයි ගන්න අවස්ථාවකුත්

තියෙනවා. සිතේ තියෙන නාම ධර්මය මහා භූත රූපයයි ගන්න අවස්ථාවකුත් තියෙනවා.

ඒ නිසා රූපය කියන විට 'චත්තාරොච මහා භූතා චතුත්තංච මහා භූතානං උපාදාය රූපං' කියන මේ දෙකම දත යුතුයි.

ප්‍රශ්නය -

ඇසට පෙනෙන වණි සටහන, උපාදාය රූපය කණ්ණාඩියේ හැදෙන ප්‍රතිබිම්බය සේ මිරිගුවක් නම් එය බාහිරයි යන පැහැවීමක් කරන්න බැහැ නේද?

දැන් මටත් ප්‍රශ්නයක් අහන්න වෙනවා.

ඇයි එහෙම පැහැවීමක් කරන්න බැරි?

හොඳයි, හොඳයි ශ්‍රද්ධාවෙන් එහෙයි කියලා පිළිගන්නෙ නැතුව මෙහෙම තර්ක මතු කරන එක හොඳයි.

ඇහැට පෙනෙන වණි සටහන මහා භූතවලට අයිති නැති වෙන්න පුළුවන්. ඇහැටත් අයිති නැති වෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඇහැත් මහා භූතත් තියෙන තැනක ඔසොවලා දෙන රූපය ඇහැට සාපේක්ෂව බාහිර නැද්ද?

හැම වෙලාවෙම ආධ්‍යාත්මික බාහිර කියලා පුද්ගලයෙක්ට සාපේක්ෂව බෙදන්න එපා. පුද්ගලයෙක්ට සාපේක්ෂව බෙදනවා නම් අපි යථාර්ථයෙන් ඉවත් වෙලා පුද්ගල භාවයෙන්ම කතා කළ යුතුයි. පුද්ගල භාවයෙන් කතාකරනවා නම් මේ කයත් බාහිරයි කියලා ගත්තහැකි අපිට. ශබ්දයත් බාහිරයි කියන්න පුළුවන්. කය ආධ්‍යාත්මිකයි කියලත් ගන්න පුළුවන්. මගේ ශබ්දය ආධ්‍යාත්මිකයි කියන්නත් පුළුවන්.

නමුත් යථාර්ථයකින් ගත්තහම හැම වෙලාවෙම ඇහැට සාපේක්ෂවයි රූපය බාහිර වෙලා තියෙන්නෙ. එහෙම නැතුව එතන ඇති කමකින් පෙන්නන්න හදන සිද්ධියක් හෝ එහෙම දෙයක් එතන නෑ කියන්න හෝ හදන සිද්ධියක් නෙවෙයි.

ඇහැ තිබුනට අපිට ඔනෙ සටහනක් ඇහෙන්න බලන්න පුළුවන් ද? බෑ.

මහා භූත චිතරක් තිබුනොත් අපිට ඔන සටහන හඳුලා ගන්න පුළුවන්ද? බෑ.

ධාතු නානත්වය කියලා එකක් තියෙනවා. අවකාශ ධාතුවේ සතර මහා ධාතුව රාශි වෙලා තියෙන ආකාරයත් ඕන. මේ ඇහැත් ඕන. ඇහෙන්න බැලුවහම මහා භූත නිසා පෙනෙනවා.

හොඳ තර්කයක් ඒ ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ. කණ්ණාඩියේ ඡායාව ගත්තොත් ඒක කණ්ණාඩිය ඉදිරියෙන් ඉන්න කෙනාට අයිතින් නැහැ.

කණ්ණාඩියට අයිතින් නැහැ. හැබැයි හොඳට මතක තියාගන්න ඕන. කණ්ණාඩිය ඇසුරු කරගෙනයි පවතින්නේ. කණ්ණාඩිය නැතුව කවදාවත් ඡායාව පතිත වෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා මහා භූත ඇසුරු කරගෙනමයි පවතින්නේ. ඒකයි එක හැඩයක් බලන්න සමහර විට සැතපුම් සිය දහස් ගණනක් යන්න වෙන්නේ. දුටු බලන්න යනවා, පුතා බලන්න යනවා, අම්මා බලන්න යනවා කියලා අපිට යන්න වෙන්නේ කුමක් නිසා ද? ඒ හැඩය විත්ත වෛතසිකවලට හෝ ඇහැට විතරක් අයිති නම් මෙතන ඉඳලම අම්මා සිහි කළා, මවා ගන්නා, බැලුවා ඉවරයි. නමුත් එහෙම බෑ.

මහා භූත තියෙන්නත් ඕන. විත්ත වෛතසික තියෙන්නත් ඕන. ඒ කියන්නේ ඇහැ තියෙනවා කිව්වම ඇති. එතනින් අදහස් වෙනවා විකල්පදාණානාම රූප සලායතන වෙලා තියෙන්නේ කියලා. මේ සම්බන්ධය එක දිගටම තියෙනවා. රූපය එතකොට සලායතන පව්වයා එස්ස කියන එක පනවන්න විතරයි තියෙන්නේ. සවිඥානක ඇහැට කෙලින්ම මේ රූපය හම්බවෙන්නේ. මහා භූත තියෙන තැනක, අවස්ථාවට ඇහෙන්නම රූපෙ හඳුලා ඒ ඇහැට ගැට්ලා මේ තියෙන්නේ. වේගවත්කම නිසා අපිට තේරෙන්නේ නැහැ. තියෙන රූපයක් ඇහැට ගැටෙනවා නෙවෙයි කවදාවත්.

ඇහැ කරන්නේ ඉන්ද්‍රිය කෘත්‍යය. ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ ප්‍රධානයයි. සතර මහා ධාතුව තියෙන තැනක ඇහෙන්නම වණී සටහන් උදුරලා අරගෙන රූපයක් හඳුලා, ඒ රූපය ප්‍රසාදයට ගැට්ලා තියෙන්නේ. විදුලි බල්බයක් වැඩ දෙකක් කරනවා. හොඳටම කළුවර වෙලාවකට බල්බ් එකක් තියෙන බවවත් අපිට පේන්නේ නැහැනේ. නමුත් බල්බ් එක දැල්වුවොත් ඒ ආලෝකයෙන්ම අපිට බල්බ් එක දකින්න පුළුවන්. එයාගෙම ආලෝකයෙන් එයාවම පේන්න සලස්වලා තියෙනවා. ඒ වගේ මේ ඇහෙන්නම රූප හඳුලා ඇහැටම ගැටෙන්න සලස්වලා මේ තියෙන්නේ.

රූපය හැඳෙන්නේ අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආභාරයෙන්. පංච උපාදානස්කන්ධයේ , රූප උපාදානස්කන්ධය හැඳෙන්න ඔය ප්‍රත්‍ය පහ කියන්නම වෙනවා. එතකොට ඇහැට පෙනෙන රූපය, වණී සටහන පංච උපාදානස්කන්ධයේ රූප උපාදානස්කන්ධයට අයිතිද නැද්ද? අයිතියි. ආධ්‍යාත්මික රූපත්, බාහිර රූපත්, ඔක්කොම රූප උපාදානස්කන්ධයට අයිතියි. එහෙනම් මේ බාහිර වණී රූපය හැඳිලා තියෙන්නේ අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආභාරයන්ගෙන්.

මන්න හොඳට හිතන්න ඕන තැනක්.

ඇයි රූපය අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආහාරයන්ගෙන් හැදුනා කියන්නෙ. ඔුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. “ලෝකය, ලෝකයේ ඇතිවීම, ලෝකයේ නැතිවීම, ලෝකය නැති කරන ප්‍රතිපදාව ඔබයක් පමණ ශරීරයෙන් පනවමි.”

ඊට පස්සෙ ලෝකය කියන්නෙ මොකක්ද කියලා ඇහුවහම ඇහැර ලෝකයයි, රූපය ලෝකයයි, චක්ඛු විඤ්ඤාණය ලෝකයයි.

කන ලෝකයයි, ශබ්දය ලෝකයයි සෝත විඤ්ඤාණය ලෝකයයි.

ඇහැර ඔබයක් පමණ ශරීරයෙන් කියලා කිව්වම කිසි තර්කයක් නැහැ අපි පිළිගන්නවා. ඒත් රූපය ඔබයක් පමණ ශරීරයට අයිතියි කිව්වොත් පිළිගන්නවද? තර්කයක්, ඔය පින්වතුන් හරියටම ලෝකය ඔබයක් පමණ ශරීරයෙන් දැක්ක දවසට ආශ්‍රව නැති මට්ටමට එන්න පුළුවන්. බාහිර ලෝකයක් ඉතුරු වෙන්නෙ නැහැ.

රූපය අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආහාරයන්ගෙන් හැදුනා කියන්නෙ ඇයි.

වෙන කිසිවක් නිසා නෙවෙයි. ඇහැර හැදිලා තියෙන්නෙ අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආහාරයන්ගෙන් නිසා. ඇහෙන්න නම් මෙඔුදු වණී සටහනක් හදලා පෙන්නන්නේ, රූපයට පෙන්නන්න තියෙන ප්‍රත්‍යයත්, ඇහැර හැදුන ප්‍රත්‍යමයි.

මම රතුපාට කණ්ණාඩියක් දාගෙන අර බිත්තිය දිහා බැලුවොත් බිත්තිය රතු පාටට පෙනෙයි. බිත්තිය රතු පාට වෙන්න හේතුව ඇහුවොත් කියන්න වෙන්නෙ කණ්ණාඩිය කියලයි. කණ්ණාඩිය නැතුව බිත්තිය රතුපාට වුන හේතුවක් පෙනෙන්න සලස්වලා නෙමෙයිද තියෙන්නෙ. ඇහෙන්න හදලා වුනත්, ඇහැරට ගැටෙන මට්ටමක තියෙන හින්දා බාහිරයි කියලත් කියන්න වෙනවා.

රතුපාට බාහිරයි කියන්න වෙනවා ඇහැරට සාපේක්ෂව. හැබැයි ඒක බිත්තිය නිසා පවතිනවා මිසක බිත්තිය නෙවෙයි. මහා භූත නිසා පවතිනවා කියන්න පුළුවන්. මහා භූත කියන්න බෑ. මොකද බිත්තියවත් නොතිබුනානම් රතුපාට පතින වෙලා තියෙන්න තැනක් නැහැනෙ. නමුත් ඒ රතුපාට, බිත්තිය නිසා කියන්න වෙනවා. බිත්තිය කියන්න බැහැ.

ඒ රතුපාට ඇහැරට සාපේක්ෂව බාහිරයි.

බිත්තිය නිසා කියන්නෙ, උපාදායයි.

බිත්තිය ඇසුරු කරගෙන තියෙනවා, බිත්තිය නෙවෙයි. බිත්තිය රතුපාට වෙන්න හේතුව ඇහුවොත් ප්ලාස්ටික් රාමුව, රතුපාට වීදුරු කෑල්ල වගේ

හේතු ටිකක් තමයි කියන්න වෙන්නෙ. එහෙම මේ පැත්තෙන් තියෙන දෙයක් විස්තර කරනකොට මොකද මේ කියලා හිතෙයි. අහන්නෙ එකක්. කියන්නෙ වෙන එකක්. ඒ වගේ, තියෙන්නෙ වගේ සටහනක්. නමුත් කියන්නෙ අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආහාර කියලා.

එතකොට පුදුමයක් වගේ. මේ ජලාස්ථික් කැල්ලත් කම්යෙන්ද හැදුනෙ. තණ්හාවටද හැදුනෙ මේකත් කියලා හිතෙයි. නමුත් මෙතන මහා භූත ගැන නෙමෙයි මේ කතා කරන්නෙ. මේක බොහොම සියුම් සිද්ධාන්තයක්. ඒකයි දුර්ගනයක් කියලා කියන්නෙ. දැකීම මාත්‍රයකට ලෝකය උපදින්නෙ. ඇසීම මාත්‍රයකට ලෝකය උපදින්නෙ. ලෝකය කියන එක, පිහිටි එකක් නෙවෙයි. තියෙන එකක් නෙවෙයි.

‘යං කිංචි සමුදය ධම්මං
සබ්බංගං නිරෝධ ධම්මං’

අවස්ථාවට හටගෙන නැතිවෙනවා.

කණ්ණාඩියෙන් බලනකම් රතුපාටට පෙනෙයි. කණ්ණාඩියත් ගැලවෙලාත් හෝ අහක බැලුවොත් නැතිවෙනවා. අපි පැත්තකට ගිහිනුත් රතුපාට බිත්තියක් ගැනම හිත හිතා ඉන්නවා. අපි එහෙම හිතන වෙලාවටත් එතන තියෙන්නෙ වෙනත් පාටක එකක් වෙන්න ඇති.

‘කහ පාට එකක්ද, රතු පාට එකක්ද තියෙන්නෙ බලමු.’

කියලා නැවත රතුපාට කණ්ණාඩිය දාලා බැලුවොත් ආයෙන් ජේනවා රතුපාටින්. රතු පාට බිත්තියක්නෙ තියෙන්නෙ කියලා හිතාගෙන ආපසු යනවා.

කණ්ණාඩියෙ අත්දැකීමෙන් තොරව පවතින ඇත්ත ගැන හිතන්න අපිට හැකියාවක් නැහැ. කණ්ණාඩිය ඇඳගන්නෙ නැතිව ඒක දෘෂ්ටි වශයෙන් ගන්නෙ නැතිව පවතින ස්වභාවය සිහිකළොත් අපිට හම්බවෙයි, බිත්තිය කියන එක හැඳිලා තියෙන්නෙ කොහොමද බිත්තිය කියන එකට ආවේණික වගේ මොකක්ද කියලා. ඇහෙන්න බලලා ගන්න බැහැ. නුවණට වැටහෙයි.

එහෙම අවබෝධයක් ඇතිව බලද්දින් ජේනන්නේ රතුපාට තමයි. නමුත් රතු පාටට පෙනෙද්දින්. පවතින ඇත්ත දකිනවා. රතු පාටට පෙනෙන තැන හැඳිලා තියෙන්නෙ ගඩොල්, වැලි, සිමෙන්ති වලින්. පැත්තකට ගියාමත් සිහි කරන්නෙ රතු පාට නෙමෙයි ගඩොල්, වැලි, සිමෙන්ති කියලා නුවණින් දන්න දේ. නැවත සිහි කරගන්න විදියෙ නිමිති හිටින්න බැහැ. නිමිති හිටියොත් කම්යක් වෙනවාමයි. ප්‍රඥාවටම විතරයි.

රතුපාට කණ්ණාඩියකින් බැලුවා වගේ, කම්ප ඇහෙන්න මේ බලන්න වෙලා තියෙන්නෙ. ඇහෙන්න බලනකොට හැඩ සටහනක් හදලා පෙන්නවාමයි. ඒ පෙන්නන හැඩ සටහන පතිත වෙලා තියෙන්නෙ පඨවි,

ආපෝ, තේපෝ, වායෝ සතර මහා ධාතුව තියෙන තැනක. හැබැයි සතර මහා ධාතුව නෙවෙයි. ඒ නිසා උපාදායයි. මහා භූත ඇසුර කරගෙන තියෙන විනයක්. අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආහාර, ප්‍රත්‍යයමයි, රූපයටත් හේතු වෙන්නේ. අපි ඉවතට යනකොට රතුපාට පෙනුනේ නෑ වගේ පෙනෙන සටහන් නෑ යථාර්ථයට.

නමුත් ඒ යථාර්ථයට හිත තියන්න අපිට හැකියාවක් නැහැ තවම. ඒ නිසයි කියන්නේ යථාභූත ඥාන දර්ශනය නැහැ කියලා. අපි තවම ලෝකය කියලා කියන්නේ විඤ්ඤාණයේ අත්දැකීමට. භාවනා කරනවා කියන්නේ අනුක්‍රමයෙන්, අනුක්‍රමයෙන් මේ ස්පර්ශ ආයතනය අතහැරලා පවතින ඇත්ත හසුකර ගැනීමට උත්සාහ කිරීම. ඒ කියන්නේ කණ්ණාඩියේ අත්දැකීමෙන් තොරව නුවණැසකින් බලන එක.

එබඳු අත්දැකීමක් මූලිකම ලැබුවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ. ඒ අත්දැකීම උන්වහන්සේ දේශනා කළා කණ්ණාඩියෙන් බලන අපිට. ඒත් අපි බලන්නෙම කණ්ණාඩියෙන් නිසා අපිට හිතෙන්නෙම පෙනෙන දේ ඇත්ත වගේ.

ආධ්‍යාත්මික කියන ඇහැ පැත්තටත් අයිති නැතුව, මහා භූතයන්ටත් අයිති නැතුව පහළ වුන නිසා රූපය ජීවිතේට අයිති සිද්ධියක් නෙවෙයි කියලයි ඔය පින්වතුන්ට හිතෙන්නේ. නමුත් රූපය මේ ප්‍රසාද නිසාම ඔසොවලා පෙන්නන එකක්. ඒක බාහිරයි කියන්නේ ඇහැට සාපේක්ෂව. ප්‍රසාදය හැඳෙන්නේ කම්යට අනුව. කම්ය රළු වෙනකොට ප්‍රසාදය රළුයි. කම්ය සියුම් වෙනකොට ප්‍රසාදය සියුම්. එබඳු ප්‍රසාදයට රූපයක් හදලා ඒ මට්ටමට විඳින්න සලස්වලා තියෙන්නේ.

හිත තව ටිකක් සියුම් වෙනකොට, තිත් තියෙන චෛතසික සුමට වෙනකොට, සුබ්‍රම වෙනකොට ප්‍රසාදත් සුමටයි, සුබ්‍රමයි, එතකොට ලැබෙන රූපත් සියුම්. දැනුත් මේ අවකාශයේ රූප කලාප ඕන තරම් ඇති. නමුත් අපිට පේන්නේ නෑ. අපිට ඒ මට්ටමට ඇහැක් නැති නිසා. ඔය පින්වතුන් හිත තැබුවොත් මේ ඇහැ ඉතා සියුම් වෙනවා. එදාට ඒ ඇහැට මේ අවකාශයේ තියෙන රූප පෙනෙයි. එතකොට වැටහෙයි ඇහෙන්නම රූපහදලා අපිට පෙන්නනවා මිසක ඊට මෙහා 'රූප තියෙනවා, අපිට පෙනෙන්නේ නෑ' කියන දර්ශනය අයිති නෑ. ඒ කෙලෙස් නැති තැන කෙලෙස් ඉපැද්දීමක්. ඇයි ඒ? අපිට නොපෙනෙන දෙයක් කොහොමද මිම්මට ගන්නේ.

ලෝකේ සාපේක්ෂතාවක් තියෙනවනේ. උඩට සාපේක්ෂව යට. උතුරට සාපේක්ෂව දකුණ. නැගෙනහිරට සාපේක්ෂව බටහිර. ඔය විදියට ප්‍රතිවිරුද්ධ ධර්මා තියෙනවනේ. පහන් දැල්ල පත්තුවීමට සාපේක්ෂවයි නිවීම නිවීමට

කුමක් සාපේක්ෂ ද? නිවීමට සාපේක්ෂයි පත්තුවීම කිව්වොත් වැරදියි. නිවීමට කොහෙද සාපේක්ෂයක්.

සමුදයට සාපේක්ෂයක් තියෙන්න පුළුවන්.

නිරෝධයට සාපේක්ෂයක් නෑ.

ඇති දේකට සාපේක්ෂව නැති දෙයක් තියෙන්න පුළුවන්.

නැති දේකට සාපේක්ෂයක් තියෙනවද? ඒ වගේ සිද්ධියක් මේ තියෙන්නෙ. අපිට ආයතනයන්ට සාපේක්ෂව කතා කරන්න පුළුවන්. නමුත් නොපෙනෙන දේ අරඹයා 'රූප තියෙනවා. නමුත් අපිට නොපෙනෙනවා' කියලා ගන්න බැහැ.

ඇයි ඒ?

'රූප තියෙනවා' කියන නිගමනයට අපි ඇවිල්ලා තියෙන්නෙත් අද අපිට පෙනේන තියෙන රූපයකට සාපේක්ෂව කතා කරන සිද්ධියකින් මිසක අපිට තියෙන අත්දැකීමකින් නෙවෙයි. අද අපිට ඇහැට පෙනෙන රූපය පිළිබඳව තියෙන අත්දැකීම නොවුනා නම් රූපයකට සාපේක්ෂව කතා කිරීමක් නෑ. අපි කතා කරලා තියෙන්නෙ රූපයට සාපේක්ෂව මිසක ඇහැට සාපේක්ෂව නොවන නිසා.

සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේගෙන් කොට්ඨිත මහ රහතන් වහන්සේ අහනවා,

"ස්පර්ශ ආයතන හයම නැතිවුනොත් මොනවද තියෙන්නේ." කියලා.

දැන් අපි කතා කළේ ඇහැ නිසා නම් රූප උපද්දලා පෙනන්නේ ඇහැ නැති වුනොත් රූප කියලා එකක් ගැන අපි මුකුත් දන්නේ නැත්නම් 'රූප තියෙනවා, පෙනෙන නෑ' කියලා හෝ 'රූප තියෙනවා පෙනන ඒවට වඩා ලොකුයි' කියලා හෝ මේ රූපය මුල් කාරණාව කරගෙන උඩට, පහළට, සියුම්ව, උසස්ව අපිට යන්න කාරණා නැහැ.

කන නිසාම නම් ශබ්ද හදලා ඇහෙන්න සලස්වලා තියෙන්නෙ. උපන්න දවසෙ ඉඳලම කන නැත්නම්, ශබ්දය කියලා එකක් අපේ පීච්ටේට ලැබෙන්නෙ නැහැ. ඔව්ගේ ස්පර්ශ ආයතන හයම නැතිවුනොත් නිතාගන්න පරිසරයක් අපිට ලැබෙන්නෙම නැහැ.

කොට්ඨිත මහ රහතන් වහන්සේගේ ප්‍රශ්නයට සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා,

"කෙලෙස් නැති තැන කෙලෙස් උපද්දන්න එපා" කියලා.

ස්පර්ශ ආයතන හයම නිරවශේෂයෙන් නිරුද්ධ නම් මොකක්ද තියෙන්නෙ කියලා අහන්න සුදුසුද?

අර නිරෝධයට අහසු පුශ්නෙ ඔය නියෙන්නෙ. නිවීමට කුමක් සාපේක්ෂද කියන පුශ්නෙයි, ස්පර්ශ ආයතන හයම නැත්නම් කුමක්ද නියෙන්නෙ කියන පුශ්නෙයි අතර වෙනසක් නැහැ. කුමක් ද නියෙන්නෙ කියන පුශ්නය ආවෙ කුමකට සාපේක්ෂවද?

ආධ්‍යාත්මික ආයතන නිසයි ලෝකය උපද්දලා නියෙන්නෙ කියන තැනකින් ඔය පින්වතුන්ට දකින්න පුළුවන් නම් ඉබේමයි ජීවිතේ සම්පාදනය කරලා නියෙන්නෙ සමුදය ස්වභාවකොට ඇති හැම දෙයක්ම නිරුද්ධ වන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි කියන ඥාන දර්ශනය ජීවිතේ වෙත තැන.

කණ්ණාඩිය ඉදිරියට ගිය නිසයි ඡායාව පෙනුනෙ කියන දැනුම නියෙනවා නම් ඉවතට යනකොට ඡායාව නැතිවෙනවා කියලා අමුතුවෙන් හිතන්න ඕන නෑ. නුවණ අපේ ජීවිතේ වෙලා.

යම් වස්තුවක් පෙනෙනකොට ඇහෙන්න බලන නිසයි මෙහෙම රූපයක් පෙනෙන්නෙ කියන තැනට අද අපිට නුවණ නැති නිසයි හිත හිතා ගන්න වෙලා නියෙන්නෙ.

මේ ප්‍රතිපදාව වැඩිලා ඉවරවෙලා, මේක ඥාන දර්ශනය වෙලා තිබුණා නම් එයින් ලැබෙන ප්‍රතිඵල ටිකක් නියෙනවා. මොනවද ඒ?

ඉදිරියෙන් නියෙන රූපය ගන්න හදන්නෙ නෑ.

ඒ රූපයට බහින්නෙ නෑ. ගහන්න යන්නෙ නෑ.

සම්පූර්ණයෙන් ම අත පය බැඳලා නියෙනවා වගේ රූපායතනය අරඹයා හිටි පිළිමයක් වගේ ඉන්න පුළුවන්කමක් නිඞාණය කරලා ඇති යථාර්ථය. ඇලෙන්නෙ නෑ. බැඳෙන්නෙ නෑ. ගැටෙන්නෙ නෑ. රැවටෙන්නෙ නෑ.

ලෝකෙ කොහොල්ලු බබාට ගහනවා වගේ ගහද්දි, මෙයා ඒ සම්බන්ධව කිසිම ප්‍රතික්‍රියාවක් නොදක්වන මට්ටමේ ජීවිතයක් හදලා ඇති. එදාට හිත හිතා ඉන්නවා නෙවෙයි. ඒ විදියට ජීවත් කරවනවා. පැත්තකට ගියාම ඉතුරු නෑ කියන එක, ධාතු නානත්වය නිසා අවස්ථාවට හැඳිලයි පෙනෙන්නෙ කියන එක දන්නවා.

අද වෙලා නියෙන සිද්ධිය, ඇත්ත නොදැක, කෙලෙස් යෙදෙන කොට කෙලෙස් වලින් වැඩක් කරවලා නියෙන්නෙ. කෙලෙස් කියන ටික අපි හිත හිතා ඉන්නෙ නැහැනෙ. තණ්හාව එන්න ඕන, පටිෂය එන්න ඕන, මෝහය ඇති කරගන්න ඕන කිය කියා කරන්නෙ නැහැනෙ. ඇස් ඉදිරිපිටට එනකොටම කෙලෙස් වලින් වැඩක් කරවලා නියෙයි. එක්කො ඒක ගන්න හදනවා, එක්කො ගහනවා, එක්කො බහිනවා, මේ වගේ පෙනෙන දේ එක්ක ගනුදෙනු කරවන සිද්ධියක් කරවලා නියෙයි කෙලෙස් වලින්.

පෙනෙනවා කියන තැන තියෙන ඇත්තම ඇත්ත දැක්කම පෙනෙන දේ එක්ක තියෙන ගණුදෙනුව නතර වෙනවා. පෙනෙන දේ අරඹයා හිතනවා, කියනවා, කරනවා. කියන සිද්ධි ටිකයි අපිට කර්මය වෙන්නේ. ඇහෙන දේත් එහෙමයි. මෝඩකම පීච්තේ වුනහම ඒක රාග, ද්වේශ, මෝහ කියලා සිතිවිලි හෙවෙයි, අපිව හිනස්සවලා, අඩවලා, කෑගස්සවලා තියෙයි. කෙලෙස්වලින් ස්පර්ශ ආයතන හය බෝලයක් කරකවනවා වගේ කරකවලා තියෙන්නේ.

නුවණ පීච්තේ වුනහම මහා මේරු පර්වතයක් නුළගෙන් හෙල්ලෙන්නේ නෑ වගේ අකම්ප්‍ය මනසක් හැදිලා. අටලෝ දහමින් කම්පා වෙන්නේ නෑ. පෙනෙන දේ අරඹයා හිතන්න, කියන්න, කරන්න යන්නේ නෑ. හිතනවා නම්, කියනවා නම්, කරනවා නම් සම්මා දිරිසි, සම්මා සංකප්ප.

පෙනෙන රූපයෙ ඇත්ත දන්නවා. තමන්ම හිතලයි කියන්නේ, කරන්නේ කියන එක දැනගෙනම හිතනවා, කියනවා, කරනවා. පෙනෙන දේට හිතනවා කියනවා, කරනවා නම් අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා. අවිද්‍යා සහගත සිතීම, කීම, කිරීම.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කවදාවත් දේශනා කරලා නැහැ රූප පච්චයා සංඛාරා, ශබ්ද පච්චයා සංඛාරා කියලා. අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා කියලයි දේශනා කරලා තියෙන්නේ. පෙනෙන දේ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා තමන් තුළින් සිතීම, කීම, කිරීම කරන බව.

ස්පර්ශ ආයතන හය නිසයි ලෝකය උපද්දලා පෙන්නන්නේ කියන කාරණාව නිසයි, බ්‍රහ්මයක් පමණ ශරීරයෙන් ලෝකය පනවමි කියලා දේශනා කළේ. ඇහැ, වක්කු විකල්පය හැදෙන්න හේතු වුන අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, ආහාර, නිබ්බන්ති ලක්ෂණ නොදැකීම කියන ධර්මා පහමයි රූපය හැදෙන්නත් හේතු වුනේ. එකම ධර්මාව.

ඇහෙන්න රූපයක් හදලා පෙන්නනකොට මේ දෙන්නා මැද්දේ අද අපි ඉන්නේ කෙලේසයකට. එකම සංසිද්ධිය ස්පර්ශය නිසා රූපය පෙනෙනවා. තමන් සහ අනුන් කියලා බෙදීමක් කරන්න බැහැ. අපිට ආධ්‍යාත්මික කියන වස්තු කවදාවත් හම්බවෙලා නැහැ. කෙලේසයකටයි හැමදාම හම්බවෙන්නේ. ආධ්‍යාත්මික වස්තු පීච්තය වෙලා තියෙන්නේ. අපිට නිමිති නැහැ. ඒක තේරුම් ගන්න ඕන.

පෙනෙන වණි සටහන තුළ අපි ආධ්‍යාත්මික, බාහිර බෙදාගෙන තියෙනවා. වණි සටහන පිරිසිඳ දැක්කහම, ආධ්‍යාත්මික බාහිර කියලා බෙදන්න බැරි, නමුත් රූපය කියන එකට ඇතිවෙන්න හේතු වෙන ධර්මාවයක් තියෙනවා. අද අපිට ආධ්‍යාත්මික බාහිර බෙදීම ලැබෙන්නේ පුද්ගලයෙකුට සාපේක්ෂව. නමුත් ආධ්‍යාත්මික බාහිර කියන ධර්මාවය

තියෙන්නෙ ධර්මයට සාපේක්ෂව. ඒක අපි වගේ ගුටිකන කයක් ඉතුරු වෙන විදියෙ ආධ්‍යාත්මික බාහිර කෙලේසයක් නෙවෙයි.

‘වක්ඛුං අජීක්ඛන්තං වචන්ටේති

රූපං ඛනිද්ධා වචන්ටේති’ කියන මේ ටික ජීවිතේන්ද්‍රිය. හැමවෙලාවෙම කම්ප රූප ජීවිතේන්ද්‍රිය කෘත්‍යය කරනවා. එහි පිහිටලා තමයි අපිට මේ බාහිර රූපය උපද්දලා පෙන්නන්නේ. අපිට බාහිරයක් ගැන කතා කරන්න වෙන්නෙ ආධ්‍යාත්මික කියන සංයෝජනයක් තියෙන නිසා. යම් දවසක දී ඉඳුගෙන, හිටගෙන, හිඳුගෙන, ඇවිදින හතර ඉරියව්වක් පරිහරණය කරන මම නැත්නම් කය කියන මිමම අත හැරුනොත්, එදාට පෙනෙන දේ පෙර නොතිබීම හටගෙන ඉතුරු නැතුවම නැතිවෙනවා මිසක පෙනෙන දේ බාහිරයි නේද ඒක පෙනුන ඇහැ ආධ්‍යාත්මිකයි නේද කියලාවත් හිතන්න ඕන නැහැ.

ආධ්‍යාත්මික කියලා එකක් නැත්නම් බාහිර කතාවකුත් නැහැ. බාහිර කියලා එකක් නැත්නම් ආධ්‍යාත්මික කතාවකුත් නැහැ. ආධ්‍යාත්මිකයි කියන තාක් බාහිරය තියෙනවා. ආධ්‍යාත්මික කිව්වෙම බාහිර නෙවෙයි කියලා පෙන්නන්න. බාහිර කිව්වෙ ආධ්‍යාත්මික නෙවෙයි කියලා පෙන්නන්න. අපි තේරුම් ගන්න ඕන කෙළවරට ගියාම ආධ්‍යාත්මික, බාහිර දෙකෙන්ම මිඳෙනවා. එතකොට මේක දුර්ගනයක්. සමුදය ස්වභාව කොට ඇති හැම දෙයක්ම නිරුද්ධ වෙනවා නේද කියලා පෙනෙනවා මිසක, ආධ්‍යාත්මික ද බාහිර ද කියන තැනකින් නෙවෙයි දුර්ගනය තියෙන්නේ.

මේ ආධ්‍යාත්මික බාහිර බෙදන්න පුළුවන් මානසික ස්වභාවය තියෙන්නෙ කාම භූමියෙ මට්ටමේ කෙලේසයකින්. අමුතුවෙන් කෙනෙක් විදුර්ගනා කරන්න ඕනෙන් නැහැ. සමට කමටහනක් වැඩුවා නම් මේ ආධ්‍යාත්මික බාහිර නේදය අතහැරෙනවා. සමටයකින් පුළුවන් ඕදුර්ක මට්ටමේ සංයෝජන දුරු කරන්න. අනුසය නැති නොවෙන එක විතරයි තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය -

එහෙමනම් ආධ්‍යාත්මික රූප, බාහිර රූප කියලා බෙදලා දක්වන්නේ ඇයි?

එහෙම බෙදලා පෙන්නන්නෙ ආධ්‍යාත්මික රූප සහ බාහිර රූප පරිහරණය කරන අය ඉන්න නිසා. කාම භූමියෙ යථාර්ථය ආධ්‍යාත්මික, බාහිර නොවුනට කාම භූමියෙ විපාකයක් විඳිනවනෙ ආධ්‍යාත්මික, බාහිර කියලා. ඒ විපාකය විඳින තැනින් එයාගෙ මනස ගලවාගන්න නම් මුලින්ම පෙන්නන්න වෙනවා. එයා ආධ්‍යාත්මිකයි කියලා විඳින රූපය මේකයි. එහි ස්වභාවය මේකයි. බාහිර කියලා විඳින රූපය මේකයි. එහි ස්වභාවය මේකයි. එහෙම පෙන්නුවාම ආධ්‍යාත්මික හා බාහිර රූපය කියන දෙකේම නොඇලීමට

බලනකොට, බලනකොට තමයි එයාට ආධ්‍යාත්මික බාහිර දෙකක් බෙදන්න බැරි තැනකට මනස ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඒක තමයි ඇත්ත. ඒක ඇත්ත වුනාට ඇත්ත තුළ හැමෝම, හැමදාම ඉන්නවා නෙවෙයිනේ. බුන්ම ලෝකේ කෙනාගෙ මට්ටම කාම ලෝකේ කෙනාගෙ මට්ටම නෙවෙයිනේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා එක තැනකදී,

‘යං කිංචි රාහුල රූපං, අතීත අනාගත, පච්චප්පන්නංවා, අජීඛධන්තංවා, ඛනිද්ධාවා, ඕලාරිකංවා, සුබ්බංවා, භීතංවා, පණීතංවා, යං දුරේ සන්නිකේවා සබ්බං රූපං, නේතං මම, නේසෝ හමස්මි, න මෙසෝ අත්තාති, ඒව මෙතං යථා භූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දුට්ඨබ්බං.’

“රාහුල, අතීතය අනුව ගිය, අනාගතය අනුව ගිය වර්තමානය අනුව ගිය ආධ්‍යාත්මික, බාහිර, රළු, සියුම්, හීන ප්‍රණීත, දුර, ළඟ, හැම රූපයක්ම මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි කියලා බලන්න.” කියලා එක තැනකදී උගන්වනවා.

තව තැනක කියනවා,

‘අතීතං නාන්වාගමෙය්‍ය, නප්පට්ඨකංඛෙ අනාගතං

යදනිතං පතීනන්තං අප්පත්තංව අනාගතං

පච්චප්පන්නංව යො ධම්මං - තත්ථ තත්ථ විපස්සති’

අතීතය අනුව හිතන්න එපා. අනාගතය අනුව හිතන්න එපා. ඇයි ඒ?

අතීතය ප්‍රභාණය වෙලා. අනාගතය පැමිණිලා නෑ. වර්තමාන ධර්මයෝ ඒ ඒ තැන විදර්ශනා කරන්න. කියලා තව තැනකින් පෙන්වනවා.

දැන් හරි ප්‍රශ්නයක්.

අතීතය, අනාගතය, වර්තමානය අනුව බලන්න කියලා එක තැනක කියනවා.

තව තැනක කියනවා අතීතය අනුව යන්න එපා, අනාගතය අනුව යන්න එපා, වර්තමානය බලන්න කියලා.

දැන් කෝකද බුද්ධ දේශනාව, කෝකද බුද්ධ දේශනාව නොවෙන්නේ.

අපි මේ කාරණාව තේරුම් ගන්න ඕන.

මේ දෙකම බුද්ධ දේශනාව තමයි. නමුත් පහළ පංතියේ ශිෂ්‍යයාට එක ආකාරයකටත් ඉහළ පංතියේ ශිෂ්‍යයාට තව ආකාරයකටත් පැහැදිලි කරන ගුරුවරයෙක් වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකෝත්තර මාර්ගී දර්ශනයක් නූපන්න තවම ඕදාරක මට්ටමේ කෙලෙස්වත් දුරු කරගන්න බැරිවුන, නිවරණ දුරු නොවුන මනසකට අතීත අනාගත වර්තමාන කියන තුන් කාලයම නුවණින් මෙනෙහි කරලා කෙලෙස් දුරු කරන ක්‍රමය දේශනා කළා.

නිවරණ ධර්ම දුරුවුන, නොදුට මාර්ගී ඥානය පහළවුන කෙනාට වර්තමානයේ උපදින උපදින ධර්මයන්ට හිත තියන්න කියලා දේශනා කළා.

ආධ්‍යාත්මික බාහිර කියලා ස්පර්ශ ආයතන දොළහක් ගැන කතා කළා නම් අපි දැන යුතුයි, මේ කිව්වේ කාම ලෝකේ ඉන්න කෙනෙකුට, ආධ්‍යාත්මික බාහිර අන්ත දෙකක් පහවන්න බැරි දර්ශනයක් කතා කළොත් ඒ කතා කළේ ලෝකෙන්ම එතෙර කෙනෙකුට.

ඇයි මෙහෙම, මේක වැරදියිනෙ කියලා ගන්න එපා. අපි දැනගන්න ඕන ඒ ඒ පුද්ගලයාට සාපේක්ෂව, ඒ ඒ ධර්මයට සාපේක්ෂව එකම දේශනාව බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනා කෞශල්‍යය නිසා විවිධාකාරයෙන් දේශනා කරනවා.

ප්‍රශ්නය :-

පංච ස්කන්ධය සහ පංච උපාදානස්කන්ධ අතර වෙනස පැහැදිලි කරන්න. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ පරියායෙන් සෝපදිශේෂ නිබ්බානය අවබෝධ කළාම සෝපදිශේෂ නිබ්බානය හා අනුපදිශේෂ නිබ්බානය අතර පරියාය, නිෂ්පරියාය කුමක් ද?

එහෙම පරියාය, නිෂ්පරියාය කියලා දෙකක් තියෙනවද? සෝපදිශේෂ නිබ්බාන සහ අනුපදිශේෂ නිබ්බාන කියන තැන පරියාය, නිෂ්පරියාය කියලා එකක් නැහැ.

පරියාය කියන්නේ එක එක ක්‍රමවලට.

නිෂ්පරියාය කියන්නේ එක එක ක්‍රමවලට පෙන්නන්නේ නැතුව පොදුවේ.

මනුෂ්‍යයෝ මැරෙනවා කිව්වම පරියායක්. ඔය පින්වතුන්ට දැන් අහන්න පුළුවන්, “ස්වාමීන් වහන්ස, දෙවියොත් මැරෙනවද?”

“ඔව්, දෙවියොත් මැරෙනවා” කිව්වම පරියායක්, ආයෙ අහන්න පුළුවන් බ්‍රහ්මයොත් මැරෙනවද?

“ඔව්, බ්‍රහ්මයොත් මැරෙනව.”

මම කිව්වොත් සියලු සත්වයෝ මැරෙනවා කියලා නිෂ්පරියායක්. එතකොට ආයෙ අහන්න ඕන නෑ. දෙවියෝ, බ්‍රහ්මයෝ ගැන මනුෂ්‍යයෝ ගැන.

සෝපදිශේෂ නිබ්බාන සහ අනුපදිශේෂ නිබ්බාන කියන දෙකේ පරියාය සහ නිෂ්පරියාය කියලා දෙකක් නැහැ. ඒ කියන්නේ සෝපදිශේෂ නිබ්බාන කියලා පරියායකින් කිව්වොත් කොහොමද? නිෂ්පරියායකින් කිව්වොත් කොහොමද කියලා එහෙම එකක් නැහැ.

සත්වයෙක් කියන තැන තියෙන්නේ ස්කන්ධ සහ කෙලෙස්. ඒ ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත දැකලා, කෙලෙස් නැති කරලා, පුද්ගල භාවයෙන් විදින දුකෙන් මිදිලා ඉන්න තැන සෝපදිශේෂ නිබ්බාන. ස්කන්ධ ඉතිරිය සහිතව

සම්පූර්ණ රාග, ද්වේෂ, මෝහ ප්‍රභාණය කරලා ජීවත් වෙනවා. අනුපාදා පරිනිර්වාණය, ක්ලේෂ පරිනිර්වාණය, රහතන් වහන්සේ, රාගක්ඛයෝ, දෝසක්ඛයෝ, මෝහක්ඛයෝ නිබ්බානං කියලා පරියාය නම් තියෙනවා. පරියාය කුම නැහැ.

සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් එන සියලු දුක් වලින් මිදිලා. පුතා, දුව, අම්මා, නාත්තා, සහෝදරයා, සහෝදරිය, මනුෂ්‍යයෝ, දෙවියෝ, බ්‍රහ්මයෝ මැරිලා එන දුක්වලින් මිදිලා ඒ වගේම ලාභ - අලාභ, යස - අයස, නින්දා - ප්‍රශංසා, සැප - දුක් සියල්ලෙන්ම මිදිලා. ස්කන්ධ පිරිසිඳ දැකලා. කෙලෙස් දුරු කරලා ස්කන්ධ ටිකෙන් ජීවත්වෙන මට්ටමට කිව්වා සෝපදිශේෂ නිබ්බාන කියලා. කෙලෙස් නැති කරගත් මහසකිත් පවතින ස්කන්ධ ටිකක් තියෙනවනෙ ජීවිතේ වෙලා. ඔතෙන්ට තමයි රහතන් වහන්සේ කිව්වෙ.

සො උපධි ශේෂ - උපධි ශේෂයක් සහිතව. ඛන්ධ උපධි, ක්ලේශ උපධි, කාම උපධි, අභිසංඛාර උපධි කියලා උපධි හතරක් තියෙනවා. රහතන් වහන්සේට කාම උපධි නැහැ. ක්ලේශ උපධිත් නැහැ. අභිසංඛාර උපධි ඒ කියන්නෙ පුණ්‍යාභි සංඛාර, අපුණ්‍යාභි සංඛාර, ආනෙඤ්ජාභි සංඛාර කියන කම් රැස්කිරීමේ උපධියත් නැහැ. උපධි තුනක්ම නැති කරලා ඛන්ධ උපධි කියන තැනකින් ජීවත්වෙන නිසා, ස්කන්ධ ටික විතරක් තියෙන නිසා, උපධි ශේෂයක් තියෙනවා කියන අර්ථයෙන් සො උපධි ශේෂ කියනවා. ඒ කෙලෙස් අර්ථයකින් නෙවෙයි. ස්කන්ධ අර්ථයකින්.

ඒ ඉතිරි ඛන්ධ උපධියත් නැතිවෙන තැනට අනුපදිශේෂ නිබ්බාන කියනවා. උපධි ශේෂයවත් නැහැ. එදාට තමයි පිරිනිවන් පෑවා කියන්නෙ.

සෝපදිශේෂ කියන තැන දී සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් එන ජරා මරණයන්ගෙන් මිදෙනවා.

අනුපදිශේෂ කියන තැන දී ඒ ධර්මාභාවයෙන් එන ජරා මරණයෙන් මිදෙනවා.

පංච උපාදානස්කන්ධය සහ ස්කන්ධයන්ගේ වෙනසත් ඔතනයි. පංච උපාදානස්කන්ධය කියන තැන ජරා මරණ පෙන්නන්න වෙන්නෙ 'තේසං තේසං සත්තානං තමිති තමිති සත්ත නිකායෙ ජාති සඤ්ජාති ඔක්කන්ති අභිනිබ්බන්ති....'

'තෙසං තෙසං සත්තානං තමිති තමිති සත්ත නිකායෙ ජරා ජීරණානා....'

'තෙසං තෙසං සත්තානං තමිතා තමිතා සත්ත නිකායා චුති වචනතා හෙදො....'

ඒ ඒ සත්වයන්ගෙ සත්ව නිකායේ සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් එන ජරා මරණ දුක.

ට්ට පස්සෙ ස්කන්ධයන්ගේ 'තේසං තේසං ධර්මානං ජරා ජීරණානා....' එතන තියෙන්නෙ ධර්මයන්ගේ ජරාව.

රූපයේ දිරන බවක් තියෙනවා. මේක ධර්මයන්ගේ ජරාවක්. මගේ අම්මා මහලු වෙලා කියලා පුද්ගල භාවයෙන් මහලු බවේ දුක් විඳිමකුත්, වස්තූන්ගේ මහලු වීමකුත් කියලා දිරිමි දෙකයි. පුද්ගල භාවයෙන් දිරිමේ දුක් විඳින්නේ කෙලෙස් ටිකකින්. අනාත්ම ස්කන්ධ ගැන නොදන්නාකම නිසා පුද්ගලභාවයකින් විඳින දුකක් තියෙනවනේ, පුද්ගලයෙක්ගේ මරණය. පුද්ගලයෙක්ගේ ලෙඩවීම වගේ. ඔය ටිකට තමයි පංච උපාදානස්කන්ධ දුක කියලා කිව්වේ. ඔය ටිකේ තමයි ගුරු බර, වැඩි බර තියෙන්නේ, ලෝකේ වැඩි දුක තියෙන්නේ.

අනාත්ම වූ ස්කන්ධ කියන තැනට හිත තියලා, නුවණ යොදලා, කෙලෙස් බර බහාතබලා කෙලෙසුන්ගෙන් විඳින දුකෙන් මිඳිලා ඉන්න තැනට තමයි සෝපදිශේෂ නිබ්බාන කියලා කිව්වේ. කෙලෙස් නැතුව, මම කියන හැගීම් මාත්‍රයක්වත් නැතුව, පුද්ගල සංඥාවක් නැතුව ස්කන්ධ මාත්‍රයකින් පීචත් වුනාට මේ ස්කන්ධත්, මේ රූපෙන් දිරන දවසක් එයි. මේ රූපේ ලෙඩ වෙන, මැරෙන දවසක් එයි. එතනට තමයි අනුපදිශේෂ පරිනිර්වානය කියලා කිව්වේ. මේ රූපය අරඹයා විඳින දුකට කියනවා, කය කෙළවර කොට, දිවි කෙළවර කොට ඇති වේදනා කියලා. මේ ටිකට කිසිවක් කරන්න බැහැ. පුරාණ කම් ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත ස්කන්ධ.

දැන් මේ පංච උපාදානස්කන්ධ දුක, සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් එන දුකක්. නව කම් නිසා විඳින දුකක්. නව කම් නිසා දැන්ද දුක් විඳිනවා. නැවත දුක හදන හේතුවත් ඒ තුළම තියෙනවා.

අම්මට, තාත්තට මෙහෙම වුනා කියන තැනකින් දැනුත් දුක් විඳිනවා. එතන ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා අම්මා, තාත්තා කියන මට්ටමේ නිමිත්තක් රාග, ද්වේශ, මෝහයෙන් හදාගෙන ඒ නිමිත්ත තුළම ප්‍රතිසන්ධියට යන හේතුවත් තියෙනවා. ඔතන දුකත් තියෙනවා. දුකට හේතුවත් තියෙනවා.

ස්කන්ධ විතරක් තියෙන තැන දුක විතරයි. හේතුව නෑ. ස්කන්ධ පරිහරණය ඉවරවුනාම දුක ඉවරයි. සෝපදිශේෂ හා අනුපදිශේෂ ඒ වගේම ස්කන්ධ හා පංච උපාදානස්කන්ධ අතර වෙනස මිකයි.

තේසං තේසං ධම්මානං කියලා පෙන්නන තැන තියෙන්නේ ස්කන්ධ.

තේසං තේසං සත්තානං කිව්වහම පංච උපාදානස්කන්ධ දුක. හැබැයි අපි දුත යුතුයි පංච උපාදානස්කන්ධය කියන්නේත් ඒ ස්කන්ධයෝ උපාදාන වුන නිසා නෙවෙයි කියන එක.

යම් රූපයක් හෝ වේදනාවක් හෝ සංඥාවක් හෝ සංඛාරයක් හෝ විඤ්ඤාණයක් හෝ නිසා තමන්ගේ මනසේ උපාදානය යෙදෙයි නම්, ඒ වස්තු උපාදානයෙන් ගනියි නම් ඒ ස්කන්ධවලට උපාදාන ස්කන්ධ කියලා කියනවා.

යම් රූපයක් නිසා කෝප්පය කියන අදහස මගේ මනසේ උපදියි නම්, කෝප්පය කියන අදහසින් ඒ රූපය දෙස බලයි නම්, ඒ රූපයට කියන්න වෙනවා කෝප්පනීය කියලා. කෝප්පය හැදිලා තියෙන්නේ විදුරු වලින්. මගේ අදහසින් කෝප්පය කියලා බැලුව නිසයි මට විදුරු කටු නොපෙනී කෝප්පයක් පෙනුනේ. එතකොට මට ඇත්ත වැනිලා හැමදාම. කෙලෙස් වලම පීවත් වුනහම කෙලෙස් කියලා දන්නෙත් නැහැ.

රූපය දකිනකොට කෝප්පය කියන අදහස තමන්ගේ මනසේ නේද ඇතිවුනේ කියලා අපි දන්නෙත් නැහැ. තියෙන කෝප්පයක් දිනා අපි බැලුවා කියලා හිතුවට බලලා තියෙන්නේ විදුරු කටු දිනා.

ඒ වගේ මේ රූප, මහා භූත සහ උපාදාය රූප. ඒවා දකිනකොට මගේ මනසේ යෙදෙනවා උපාදානය. දිට්ඨි උපාදානය. මනුෂ්‍යයා කියන අදහස. ඒ අදහසින්ම බලන මට ඇත්ත පේන්නේ නෑ. මනුෂ්‍යයෙක් පේන්නේ. නමුත් මම හිතාගෙන ඉන්නවා මනුෂ්‍යයෙක්ම පේනවා කියලා. යථාර්ථය වහගන්න මනසකින් මම ඉන්නේ. ඒ යථාර්ථය සිහි කරගන්න අමතක වෙන හැම වෙලාවකම වැරැද්දක් යෙදෙනවා. ඒ වැරැද්දෙන්ම බලනවා වැරැද්දක් යෙදිලා වැරැද්දෙන්ම බලන මට්ටමේ රූපවලට උපාදානීය රූප කියනවා.

උපාදානීය රූප කියන හැම තැනකම ඒ රූපය පිළිබඳ ඇත්ත දන්නා නුවණ යෙදුනේ නෑ කියන එක තියෙනවා. රූපය පිළිබඳ ඇත්ත දකින නුවණ යෙදෙන තැනක දී උපාදානීය කියන්නේ නෑ. අනුපාදානීය කියලයි කියන්නේ.

ලෝකයාට මේ රූපය උපාදානය නෙවෙයි. උපාදානීයයි. මනුස්සයෙක්, සත්වයෙක් කියන දිට්ඨි උපාදානයට හිතයි. මේ රූපේ මනුස්සයෙක් නෙවෙයි. මනුස්සයෙක් කියන අදහස ඇතිවෙන්න හිතයි. ඔය රූපය දකිනකොට මෙනත් මනුස්සයා කියන සංඥාව පහළ වෙනවා නම්, මේ රූපය දකිනකොට ඔනත් මනුස්සයා කියන සංඥාව පහළ වෙනවා නම් හරියට දෙන්නෙක් එක්ක ඉන්නවා වගේ. කෙලෙස් දෙක නුවමාරු කරගෙන ඉන්නේ මේ. ගති ටික යෙදිලා තියෙන්නේ. කෙලෙස් ගණුදෙනුවක් තියෙන්නේ. අන්තිමට යථාර්ථය තියෙන්නේ මොකක්ද. ශුන්‍යතාවයක්. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. 'කිසිම කෙනෙක් තනියම නෑ තෘෂ්ණාව දෙවැන්නා' කියලා. ලෝකේ කවුරුවත් තනියම නෑ. අපි ළඟ තියෙන කෙලෙස්වලට පිං සිද්ධ වෙන්න තව අය එක්කමයි අපි ඉන්නේ.

අනාත්ම වූ ස්කන්ධ මාත්‍රයක් ඇස් ඉදිරිපිටට එද්දි දිට්ඨි උපාදානය, අත්තවාද උපාදානය කියන මේ උපාදාන අපේ මනසේ යෙදෙනවා. සත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්, ආත්මයක් කියන ගති ටික යෙදෙනවා. මේ සත්ව පුද්ගල හැඟීම අහංකාර, මමිංකාර කියන මාන අනුසය පටිබද්ධව

යෙදෙනවා. ඒ නිසා දිවිසි සම්පන්න පුද්ගලයෙකුටත් මේ සත්ව පුද්ගල කියන හැඟීම තේරෙනවා ඒක දිවිසිය නෙවෙයි. ඒක කෙලේසයක්. ඒ නිසා ඒ ගතිය යෙදෙනවා. ඒක අයිති කාම උපාදානයට.

අපි නොදන්නා දේ තමයි, අපේ නොදන්නාකම නිසා මනසෙ ගති ටිකක් යෙදිලා. ඒ ගති වලින් අපි බාහිරය දිහා බලලයි සැප දුක් විදින ලෝකයක් හදාගෙන තියෙන්නෙ කියලා. අනන්ත සංසාරක අපි ආවෙ මේ නොදන්නාකම, මේ අවිද්‍යාව නිසා.

අපි ඉපදුනේම 'කෝප්පයක් තියෙනවා' කියන ඉගැන්වීම ඇසුරු කරමින්. අපි හිනෙකින්වත් දන්නෙ නෑ කෝප්පය කියන අදහසින් බලලයි අපිට කෝප්පෙ පෙනිලා තියෙන්නෙ කියලා. අපි හැමදාම හිතුවෙ කෝප්පයක් තියෙන නිසාම කෝප්පයක් පෙනුනා කියලා. එකම කෙලේසය හැමෝටම සමාන වුනහම ප්‍රශ්නෙකුත් නෑ. ඒකයි මේ වෙලා තියෙන්නෙ.

කුමන කුමන හෝ ප්‍රඥප්ති යෙදිලා, ඒ ප්‍රඥප්ති වලින් රූපය දිහා බලන වැරද්ද එකයි. අවිද්‍යාව සමාන නිසයි ගැටළුවක් නැත්තෙ. ලෝකෙ දිහා බලන හැමෝගෙම ඇස්වලට රතුපාට කාවයක් දාලා තියෙනවා නම්, රතුපාට කියලා කතාවක්වත් නෑ. ජීවත් වෙන එකයි තියෙන්නෙ. බැරිවෙලාවත් රතුපාට කාවයක් දාලා නැති කෙනෙක් හිටියා නම් තමයි ප්‍රශ්නයක් වෙන්නෙ. ඒ වගේ මේ ලෝකෙ අපි ආත්ම සංඥාවෙන් ජීවත් වෙනවා ප්‍රශ්නයක් නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ආත්ම සංඥාව දුරු කරලා, අනාත්ම සංඥාවේ ඉඳගෙන, ලෝකෙට දේශනා කරනවා, සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් ශුන්‍ය අනාත්ම ධර්මාවයක් තියෙන්නෙ කියලා. සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් දකින අපිට දැන් හරි ප්‍රශ්නයක්, ඔතනදි තමයි ශ්‍රද්ධාව, විශ්වාසය ඕන වෙන්නෙ. අපිට නොපෙනුනාට බුදුහාමුදුරුවෝ දේශනා කරන්නෙ ඇත්තක් කියලා. ඒකද අන්ධ හක්තියෙන් නෙවෙයි. අපේ ආත්ම දෘෂ්ටියෙන්ම 'හරි බුදුහාමුදුරුවෝ ඇත්ත තමයි කියන්නෙ. අනාත්ම ඇති, එහෙනම් අපි භාවනා කරමු අනාත්මය දකින්න.' කියන තැනකින් ඇදහීමකින් නම් නෙවෙයි. විශ්වාසය තබන්න කියන්නෙ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නනවා පැහැදිලිව මේ වස්තුව ආත්ම වුනේ කොහොමද කියලා.

රූපය හොඳට කොටස් වලට කඩලා, කඩලා පෙන්නලා රූපය හැඳෙන්න තියෙන හේතු ටිකත්, ප්‍රත්‍ය ටිකත් පෙන්නලා, රූපයේ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා යෙදෙන අවිද්‍යා, ආශ්‍රව කියන කෙලෙස්, පුද්ගලයා කෙනා කියන ගති ටික පෙන්නනවා. ඒ ගතිවලින් බැලුව නිසයි ආත්ම සංඥාව ඇතිවුනේ කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නලා තියෙනවා. නිකමිම අපිට මේ ආත්මයි කියලා පෙනෙන දේ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'නෑ, නෑ

අනාත්මයි, අසුහයි, වැඩිය හිතන්න ඕන නෑ. මේක තමයි ඇත්ත පිළිගන්න.' කියලා එහෙම දේශනා කරලා නෑ. 'මෙහෙ එන්න, ඇවිල්ලා බලන්න ඕන කෙනෙක්' කියලා පෙන්නන්න පුළුවන් මට්ටමට ඇයි අනාත්මයි කියන්නෙ, මොකක්ද හේතුව කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ලිහලා පෙන්නලා තියෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ උගන්වන මේ ක්‍රමවේදය ඉගෙන ගන්නට එතනට හිත තබන තැනට විතරයි ශ්‍රද්ධාව ඕන වෙන්නෙ. ඉගෙන ගත්තම තමන්ට ම ඇස් දෙකක් ලැබෙනවා ඒ දිනා බලන්න. හැමදාම දකින මට්ටමට. ඇදහීමෙන් ගන්න කියනවා නෙවෙයි.

'මේ ලෝකෙ නුඹලාට ආත්මව පෙනුනත් අනාත්මයි.

ඒ හින්දා මේ මේක විශ්වාස කරන්න' කියලා කියන්නෙ නැහැ. අනාත්මයි කියන හේතුව පෙන්නනවා.

'වක්බුං හික්බවෙ අනත්තා'

මහණෙනි, ඇහැ අනාත්මයි.

'වක්බුං හික්බවෙ අත්තා අහවිස්ස'

මහණෙනි ඉදින් යම් වෙලාවක ඇහැ ආත්ම වන්නේ නම්

'නයිදං වක්බුං ආබාධය සංවත්තෙය්'

මහණෙනි ඇහේ ආබාධය පෙනෙන්නෙ නෑ එහෙනම්. තමන්ට ඕන විදියට තියාගන්න පුළුවන් වෙන්න ඕනෙන.

'මහණෙනි ඇහැ අනාත්මයි කියන්නෙ ඇයි?'

'ඇහැ ඉපදීමට යම් හේතුවකුත් ප්‍රත්‍යයකුත් තිබේ නම් ඒ හේතුවද ප්‍රත්‍යය ද අනාත්ම කල්හි ඇහැ කොයින් ආත්ම වන්නද?'

බලන්න මජ්ඣිම නිකායෙ ඡෂක්ක සූත්‍රය. බත්, පාන්, කවිපි, මුං ඇට වගේ ආහාර හේතු වුනා නම් ඇහැ හැදෙන්න - ආහාරය අනාත්ම නිසා ඇහැද අනාත්මයි. අනාත්ම හේතු නිසා අනාත්ම වූ ඵල ලැබෙන්නෙ නැහැ.

අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා ප්‍රත්‍යයෙන් හැදුන විත්ත වෛතසික තියෙයි. ඒක හේතු ප්‍රත්‍යයි. අවිද්‍යාව හේතුයි ආශ්‍රව වලට. කම්ය හේතුයි අවිද්‍යාවට, තණ්හාව හේතුයි අවිද්‍යා කම් දෙකට. මේ හේතුන්ගෙන්, මේ ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් මේ විත්ත වෛතසික ටික හැදිලා තියෙන්නෙ. ඒ විත්ත වෛතසිකයි, බත් පාන් කවිපි මුං ඇටයි නිසයි ඇහැ හැදුනෙ. මේ හේතු, ප්‍රත්‍ය ටික අනාත්ම නම් ඇහැ කොයින් ආත්ම වන්නද කියලා අහනවා. ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇදහීමෙන් පිළිගන්න මට්ටමට නෙවෙයි, සහේතුකවමයි පෙන්නලා තියෙන්නෙ.

ඒ නිසා අපිට ලැබුන විශාලම වාසනාව තමයි අපේ බුදුනාමුදුරුවෝ දෙවියෙක්, බ්‍රහ්මයෙක් සඵ බලධාරී කෙනෙක් නොවී විත්තන ශක්තියකින් යුත්

ශ්‍රේෂ්ඨ මනුෂ්‍යයෙක් වීම. ඒ වගේම නොදුට හිතන්නට ඉගැන්වූ ශාස්ත්‍රාචාරයක් වීම. එබඳු ශාස්ත්‍රාචාරයක් ලබන්න පුළුවන් මට්ටමේ පසුබිමක අපි උපත ලැබීම. අපි වෙනත් ආගමක වුනා නම් ලේසි නැහැ. දිවිදියෙන් ගැලවෙන එක. අපි හිතන්නෙ ලෝකයෙ දුරු කරගන්න අමාරු රාගය, ද්වේශය වගේ ඒවා කියලා. නෑ, ඒ වගේ කෙලෙස් තිබුනත්, අන්තිම දරුණු මට්ටමේ රාගයක් තිබුනත්, ද්වේශයක් තිබුනත්, සසර ඒ තරම් දිග නෑ. දිවිදිය තමයි අතිශයින්ම බලවත්, බලගතුම කෙලේසය.

ප්‍රශ්නය -

එහෙනම් මුලින්ම කරන්න වෙන්නෙ සක්කාය දිවිදිය දුරු කරන එක නේද?

කරන්න වෙන්නෙ අවිද්‍යාව දුරු කරන එක. සක්කාය දිවිදිය, ඕස, යෝග, ග්‍රන්ථ, නිවරණ, කියන්නෙ කෙලෙස්වල කෘත්‍ය, රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මේ පංච උපාදානස්කන්ධය තමයි සක්කාය. ඒක අරඹයා දෘෂ්ටිකෝණයක් ඇති කරවන එක කෙලේසයෙ වැඩක්. උපාදානය කියන්නෙ මේවයෙ ඇලෙනකම. ද්වේශය කියන්නෙ මේ ස්කන්ධයන්ගේ ගැටෙනකම. මේ සියල්ලම කෙලෙස්වල කෘත්‍යයන්. ඔක්කොම ගතිටික තියෙන්නෙ එක තැනකට.

අවිද්‍යාව කියන එකම තැන මුල්වෙලයි. ඔය ඔක්කොම ගති ටික හැදිලා තියෙන්නෙ. විද්‍යාව නැත්නම් සම්මා දිවිදිය කියන එකම කාරණාවෙන් තමයි ඔක්කොම කෙලෙස් නැතිකරන්න වෙන්නෙ. සක්කාය දිවිදිය දුරු කරන්න වෙනම මාර්ගයකුත්, ආශ්‍රව නැති කරන්න වෙනම මාර්ගයකුත්, නිවරණ නැති කරන්න වෙනම මාර්ගයකුත්, උපාදාන නැති කරන්න වෙනම මාර්ගයකුත් කියලා මාර්ග ගොඩක් තියෙනවද? එහෙනම් නෑ.

ඒ සියල්ලටම තියෙන්නෙ 'අයමෙව අරියො අට්ඨංගිකො මග්ගො' - ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන්නෙ මොකක්ද කියලා තේරුම් අරගෙන. කළොත් ඔක්කොම කෙලෙස් ගෙවෙයි.

සම්මා දිවිදි - නිවැරදිව දකින්න. මොකක්ද නිවැරදිව දකින්නෙ. ඇස් ඉදිරිපිටට එන රූපෙ ඇත්ත ඇති හැටිය දකින්න. එහෙම දකින තැනටයි සම්මා දිවිදිය කිව්වෙ. හැබැයි මේ මට්ටමේ ඉඳන් දකින්න බැහැ.

ගෙවා ගන්න ආශ්‍රවයක් තියෙනවා. වැරදි පැත්තෙ ඇසුරු බලවත් වැඩියි.

මේ ඉදිරියෙ තියෙන කෝප්පයෙ තියෙන්නෙ විදුරු ස්වභාවයක්. ඒ ඇත්ත නොදන්නාකම නිසා කෝප්පෙ කියලා හිතලා හිතලා දකිනකොටම කෝප්පෙ කියලා සිති වෙනවා නම් ඒ අදහසින්ම කෝප්පෙ කියලා බලනවා නම්

එහෙම බලන ඔය පින්වතුන්ට, 'නෑ ඔතන තියෙන්නේ විදුරු ස්වභාවයක්' කියලා මම කිව්වොත් 'නිතනවද එකවරම විදුරු විදියට පෙනෙයි කියලා. වැරදි ඇසුරු බලවත්ව තිබිය දී නිවැරදි පැත්තට එක වචනයක් ඇසූ පමණින් එහෙම වෙන්නේ නෑ.

දැන් මෙතනින් පටන් ගෙන ආශ්‍රවය ගෙවා ගෙන යන්න වෙනවා දකිනකොටම ඇත්ත ඉදිරිපත් වෙන තැන දක්වා. විදුරු වලින් සැදුන වස්තුව පෙනෙනකොට කෝප්පේ කියන අදහස මනසේ යෙදෙන්නේ කියලා වස්තුව අතිකක්, දෘෂ්ටිය අතිකක් කියන තැනින් වෙන් කරගන්න ඕන. ඔහොම බලමින් යනකොට යම් දවසක් එනවා දකිනකොටම පවතින ඇත්තම සිහිවෙනවා. ඇත්තම බලනවා.

එතකොට වැරැද්ද සිහිකරලා, වැරැද්දෙන් බැලූව ක්‍රමයත්, ඒ බැලූවහම ඇතිවෙන ගති ටිකත් එයින් ඇතිවුන ප්‍රතිචාරත් සියල්ලම නැතිවෙලා යනවා. එයා ලෝකයෙන් එතෙර - ලෝකෝත්තර වෙනවා. සම්මා දිට්ඨි ඇත්තෙන් මිථ්‍යා දිට්ඨිය දිරා යනවා. සම්මා සංකප්පයේ ඇත්තට මිථ්‍යා සංකප්පය දිරා යනවා. සම්මා වාචාවේ ඇත්තට මිථ්‍යා වාචාව දිරා යනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

ප්‍රශ්නය -

කාම ලෝකයේ ඇසකට මෙනන පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා වගේ පේනවා. මෙනන පුද්ගලයෙක් නෑ වගේ පේනවා. නමුත් ඇත්තටම ගත්තොත් මේ දෙනෙතම තියෙන්නේ එකම ශූන්‍යතාවයක් නේද?

මොකක්ද එකම ශූන්‍යතාවය කියලා අදහස් කරන්නේ? පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා කියන එකත් වැරදියි. නෑ කියන එකත් වැරදියි කියන තැනකින් තමයි ශූන්‍යතාවය යෙදෙන්නේ අන්තිමට. දෙකම වැරදියි. ඒකට තමයි ආශ්‍රව යෙදෙනවා කියලා කියන්නේ. ආශ්‍රව කියන්නේ ධාතු නානත්වය මත සංඥා නානත්වය. සංඥා නානත්වය මත සංකප්පයාගේ නානත්වය. සංකප්පයාගේ නානත්වය මත ඡන්දයාගේ නානත්වය කියලා මේ ආශ්‍රව වල අනුපිළිවෙලක් තියෙනවා.

සවිඥානක වස්තූන් අරඹයා අපිට අත්තවාද උපාදානය, දිට්ඨි උපාදානය යෙදෙනවා. අවිඥානක වස්තූන්ගේ කාම උපාදානය යෙදෙනවා, අත්තවාද උපාදානය, දිට්ඨි උපාදානය නොයෙදෙනවා. සවිඥානක වස්තූන්ගේ කාම උපාදානයයි, දිට්ඨි උපාදානයයි දෙකම යෙදෙනකොට පුද්ගලයෙක්, පුද්ගලයා නොදැයි වගේ. යම් වස්තුවක් අරඹයා කාම උපාදානය විතරක්

යෙදුනොත් අපේ මනසෙ, මේ වස්තුව හොඳයි වගේ නැතකින් හම්බවෙයි. කෙල්ලෙසයෙ වෙනස මිසක තියෙන්නෙ ස්කන්ධ ටිකේ යථාභූත ස්වභාවය එකමයි.

මේ කයේ යථාභූත ස්වභාවය පඩිවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, රූපයෙ යථාභූත ස්වභාවයත් පඩිවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, වණී සටහනක් වශයෙන් ගත්තොත් දෙකම උපාදාය රූප, හැඳැසි උපාදාය රූපයන්ගේ වෙනස්කම් තියෙනවා.

කයට කියනවා අනුපාදින්න උපාදානීය රූපය කියලා ජේන රූපෙට කියනවා උපාදින්න උපාදානීය රූපය කියලා. ඕක තව ගැඹුරට යනවා - මේ දෙකේ වෙනසක් තියෙනවා. අපිට ආත්ම සංඥාවක් ඇති වෙන්නත් ඇති නොවෙන්නත් හේතුවක් තියෙනවා. මේ රූපය කම් ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න එකක්. අනික කම්යෙන් තොරව හටගන්න එකක්.

අපිට වණී සටහනක් මැවෙන තැනක තියෙන මහාභූත රූප කම් ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා වෙන්නත් පුළුවන්. සෘතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා වෙන්නත් පුළුවන්. කම් ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා, සෘතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා කියලා මහා භූතයන්ගේ වෙනසක් නෑ. එකමයි. වෙනසකට තියෙන්නෙ සෘතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න තැනක කාම උපාදානය විතරයි යෙදෙන්නෙ. කම් ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් තැනක කාම උපාදානයයි, දිට්ඨි උපාදානයයි, අත්තවාද උපාදානයයි කියලා උපාදාන කීපයක් යෙදෙනවා.

දිට්ඨි උපාදානය, අත්තවාද උපාදානය මනසෙ යෙදෙනකොට මේ වස්තුව පුද්ගලයෙක් වගෙයි පෙනෙන්නෙ. අත්තවාද උපාදානය නොයෙදි, කාම උපාදානය විතරක් යෙදෙන කොට මේ වස්තුව හොඳයි වගේ පෙනෙනවා මිස කෙනෙක් වගේ පෙනෙන්නෙ නැහැ. ඒ වෙනස්කම තියෙන්නෙ ස්කන්ධ මත හෙවෙයි, කෙලෙස් මත.

ඔය හේදය කාම භූමියෙ විතරක් නෙවෙයි. රූප භූමියෙන් තියෙනවා. රූපාවචර ඩුග්ග්‍රහයන්ටත් ඔය විදියටම සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් පෙනෙනවා. ගහකොළ අවේනිකව පෙනෙනවා. එතනත් ඔය උපාදාන යෙදෙන නිසා.

ප්‍රශ්නය -

දැන් අර කෝප්පෙ උදාහරණය ගත්තනේ. එතනදී අපි ධාතු මනසිකාරය හොඳට ප්‍රගුණ කරලා, මෙතන තියෙන්නෙ සතර මහා ධාතු. ඒකට අපි පනවා ගන්න ප්‍රඥප්තිය නේද කෝප්පෙ කියලා ගත්තොත්?

ඒක මං ගත්තේ උපමාවක් හැටියට. අපිට හැම වෙලාවෙම ඇස් ඉදිරියට හම්බවෙන්න අනාත්ම වූ කාටත් පොදු ධර්මතාවයක්. ඊට පස්සෙ අපි පුද්ගලයෝ වශයෙන්, පක්ෂ වශයෙන්, පංති වශයෙන්, කුල වශයෙන්, බෙදිලා තියෙන්නේ ඒ මත පහළවන සංඥාව අරඹයා දක්වන සංකප්පයෙන් පස්සෙ. රාග, ද්වේශ, මෝහන් එහෙමයි. අපි රූපය අරඹයා හිතන තැනදි තමයි පරිස්සම් වෙන්න ඕන.

මෙතන ඇත්ත ඇති හැටියෙ නොදන්නාකම නිසා, අපි හිතන්නේ ආශ්‍රව ධර්ම වැඩිවෙන පැත්තට නම්, කෙලෙස් වැඩිවෙන පැත්තට නම්, එබඳු යමක් හිතලා, හිතලා එබඳු අදහසින් නම් මේ දිනා බලන්නේ, එතකොට අපේ මනස සම්පූර්ණයෙන් කෙලෙසුන්ගෙන්, ආශ්‍රවයන්ගෙන් මේ එක්ක බැඳිලා තියෙන්නේ. මේ දෘෂ්ටියෙන් කෙලේසයෙන් මේ වස්තුව වෙන්කරන්න බැරිවෙනවා.

නමුත් ඇස් ඉදිරිපිටට මේ වස්තුව එද්දි, පවතින සැබෑම ස්වභාවය මට හිතන්න පුළුවන්නම් අර ඇලෙන, බැඳෙන, ගැටෙන ගති ටික අතහැරෙනවා. එහෙම වුනොත් මං ඒ දිනා බලන්නේ සම්මා දිට්ඨියෙන්. මේකට ආවේණික ඇත්තෙනුයි මේ දිනා බලන්නේ. වැරද්දෙන් බැලුවම ඇතිවෙන ප්‍රතික්‍රියා ලබෙන්නේ නෑ. නිවැරදිව බැලුවම.

එකම හම්, මස්, නහර, ඇට, ඇට මිදුළුවලින් හඳුනා මේ රූපය දිනා කෙනෙක් දරුවා කියලා බලනවා. කෙනෙක් මගේ පුතා කියලා බලනවා, කෙනෙක් සහෝදරයා කියලා, කෙනෙක් තාත්තා කියලා බලනවා. එකම හම්, මස්, නහර, ඇට, ඇට මිදුළු ටික කෙනා කෙනා බලන බලන ආකාරයට පෙනිලා නම් තියෙන්නේ, දැන් බලන්න ඇස් ඉදිරියට ආව රූපයට මම තාත්තා කියලා හිතුවහම ඒ මගේ චින්තන දාමයත් එක්ක මනසෙ ඇතිවෙන කෙලෙස් ගති ටිකක් තියෙනවා. මං ඒ ගති ටිකෙනුයි මේ රූපය ඇසුරු කරන්නේ. තාත්තා කෙනෙකුට තියෙන පිය සෙනෙහස කියන තැනකින්.

තව කෙනෙක් ඔය රූපෙම ඇස් ඉදිරියට එනකොට මේ මගේ ස්වාමි පුරුෂයා කියලා හිතනවා. ඒ චින්තනයත් එක්ක එයාගෙ මනසෙ ඇතිවෙන්නේ වෙන ගති ටිකක්. ඒ ගති ටිකෙනුයි ඒ රූපෙ ඇසුරු කරන්නේ.

තව කෙනෙක් බලනවා මේ මගේ පුතා කියලා. දැන් දරු සෙනෙහස කියන තැනකින් එයාගෙ මනසෙ එබඳු ගති ටිකක් යෙදෙන්නේ. එයා මේ රූපෙ එක්ක ගණුදෙනු කරන්නේ එයාගෙ මානසික මට්ටමට. දරුවා බලන්න කියලා කළේ වෙන මුකුත් නෙවෙයි. තමන්ගෙම ඇතුළු තියෙන ගති ටික සිහි කරලා ඒවා අළුත් වැඩියා කරන එක.

නැන්නම් ඇහැ ඉදිරියට ආව රූපයත්, ඇහැත් එකමයි. රූපය දකින කොටම තමන්ගේ මනසෙ යෙදෙනවා ‘ආ, මේ මගේ දරුවා, දරුවා හොඳයි, හොඳට ඉන්නවා. අනේ මගේ දරුවාට තුණුරුවන්ගේ සරණයි’ කියලා තව ටිකක් හිතලා ආපනු යනවා. මේ කළේ තමන්ගේම හිමිත්ත අළුත්වැඩියා කරගන්න එක.

හොඳට බලන්න ඔය එක්ම වස්තුව නැතිවුන දවසට කෙනෙක් ස්වාමියා මැරුණා දුක විඳිනවා. කෙනෙක් තමන්ගේ දරුවා මළ දුක විඳිනවා. තව කෙනෙක් තමන්ගේ පියා මළ දුක විඳිනවා. මේ දරු දුක, මවු පිය සෙනෙහස හිසා එන දුක කියන මේ දුක් ටික දිනා බලන්න, මේවා සංකල්ප වලින් මෙහා තියෙන දුක් ටිකක් නෙවෙයිද කියලා.

වස්තුවට අයිති දුකක් නම් තියෙන්නේ, ඒ වස්තුව නැතිවුනහම කොහොමද විවිධාකාර දුක් රාශියක් වෙන්නේ. පියා මළ දුකයි, ස්වාමියා මළ දුකයි, දරුවා මළ දුකයි එක් එක්කෙනාට වෙන වෙන දුක් වුනේ කොහොමද එක වස්තුවක් නැසෙද්දි. ඒකෙන් පේනවා මේ තියෙන්නේ වස්තුව හිසා එන දුකක් නෙවෙයි, දෘෂ්ටිය හිසා එන දුකක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ හැම වෙලාවෙම වස්තුව පිරිසිඳ දැකලා දෘෂ්ටියත්, දෘෂ්ටියෙන් එන දුකෙහුත් මිඳිලා පීචත්වෙන තැන - සෝපදිශේෂ නිබ්බාන මේ වස්තුවේ ආයු සන්තතිය නැතිවෙන දවසක් එනවා වස්තුව මුල් කාරණාව කරගත් දෘෂ්ටියේ තියෙන දෝෂෙ තමයි, දෘෂ්ටිය හිසා පරා, මරණ දුක් විඳිලා ඒ දෘෂ්ටියට තව වස්තුවකුත් හඳුනවා.

ඒ කියන්නේ මේ වස්තුව පිරිසිඳ හොඳකිනකම හිසා අප්පච්චි කියන තැනකින් අදහසක් ඇතිකරගෙන මම දුක් වින්දොත් අද පියා මළ දුකත් විඳිනවා. ඔය කෙල්ලෙසයම මට තවත් පියෙක් උරුමත් කරවනවා. මම වස්තුව පිරිසිඳ දැකලා, දෘෂ්ටිය නැති කරලා, දෘෂ්ටියෙන් එන දුක නැති කළොත්, මම පංච උපාදානස්කන්ධ දුකෙහුත් මිඳෙනවා. නැවත පංච උපාදානස්කන්ධය හඳුනා දුකෙහුත් මිඳෙනවා.

මතු පංච උපාදානස්කන්ධයෝ නූපදින තැනට පත් කරලා වතීමාන ස්කන්ධ ටිකේ පීචත් වෙනවා. එතකොට වස්තුවෙයි පීචත් වෙන්නේ. වස්තුවේ යම් ආයු සන්තතියක් තියෙයි නම් ඒක අතහැරෙන දවසක් එනවා. ඒක නැති දවසක් එනවා. ඒ සඳහා අපිට අමුතුවෙන් කරන්න දෙයක් නැහැ.

අර මහ රහතන් වහන්සේලා කියලා තියෙන්නේ, දවස පුරාම වැඩ කරපු මනුස්සයෙක් හවසට තමන්ගේ වැටුප බලාපොරොත්තු වෙනවා වගේ මම

කාලය අපේක්ෂා කරනවා. මම ජීවත් වෙන්න කැමතිත් නෑ, මැරෙන්න කැමතිත් නෑ. ධර්මතාවයක්, එහෙම කැමැත්තක් ඇතිවෙන්න පුද්ගලභාවයක් නැහැ.

මේ ‘පුද්ගලයාට, මට’ තමයි ඔක්කොම එපා වෙලා තියෙන්නේ. ඔක්කොම ඕන වෙලා තියෙන්නේ. ඔක්කොම ඕන වෙත, ඔක්කොම එපා වෙත ‘මම’ අතහැරන්නෝ? ප්‍රශ්න ඉවරයි.

ඒ නිසා මෙනෙ කෙලෙස් අතහැරෙන දවසට සිකන්ධ ටිකෙන් ජීවත් වෙනවා. ඔය සිකන්ධ ටිකේ ආයු සන්නිවය නැතිවුන දවසට දුක් වූ සිකන්ධයෝ නිරුද්ධයි කියනවා.

රහතන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑවා කියලා කියන්නේ අපි. පුද්ගල භාවය දුරු නොවුන අපේ පුද්ගල සංඥාවක් රහතන් වහන්සේ කියන එක. එතන තියෙන දුක් වූ සිකන්ධ ටිකනිරුද්ධ වුනා. හේතුන්ගෙන් හටගත්ත සිකන්ධයෝ හේතු නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වුනා කියන ධර්මතාවයක් එතකොට තියෙන්නේ.

සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ, මුගලන් මහ රහතන්වහන්සේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන තැන ද අපිට පින් කරගන්න පුද්ගලයෙක් ඉන්නේ. රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් ඉන්නේ. එතන තියෙන්න කෙලෙස් ප්‍රභාණය කළ, හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගෙන නිරුද්ධ වෙත සිකන්ධ ටිකක් ධර්මතාවයක්.

කන බොන ආහාරයෙන් හැදුන රූපෙද රහතන් වහන්සේ, ස්පර්ශයෙන් හැදුන වේදනා, සංඥා, චේතනාද රහතන් වහන්සේ, නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන් හැදුන විඤ්ඤාණයද රහතන් වහන්සේ කියලා ඇහුවොත් මොකද කියන්න වෙන්නේ. සිකන්ධ මාත්‍රයක් විතරයි.

ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් සිකන්ධයෝ ප්‍රත්‍ය නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙනවා. දුක් වූ සිකන්ධයෝ නිරුද්ධ වුනා. දුකම උපදිනවා. දුකම පවතිනවා. දුකම නිරුද්ධ වෙනවා. වෙත යමක් නැහැ. එහෙම තැනක පුද්ගලයෙක් උපදිනවා. පුද්ගලයෙක් ජීවත් වෙනවා, පුද්ගලයෙක් මැරෙනවා කියලා අපි පුද්ගල භාවයෙන් මැරෙන්න හදනවා. එව්වරයි තියෙන්නේ. නමුත් යථාර්ථය අනාත්මයි. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

‘වක්ඛුං භික්ඛවෙ අනත්තා

සෝතං භික්ඛවෙ අනත්තා

මහණෙනි, ඇතැ අනාත්මයි, කන අනාත්මයි.

ඉතින් මම හැමදාම මතක් කරන්නේ ලෝකේ බොහෝ දෙනෙක් වගේ සංකල්පමය නිවනක් ගැන හිතන්න එපා. අවිද්‍යාව - ඇත්ත ඇති හැටිය

නොදන්නාකම නිසා අනන්ත සංසාර මවු මළ දුකට, පියා මළ දුකට අඩපු කඳුළු සතර මහා සාගරේ ජලයට වැසීය කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා. කුමක් නිසාද? මේ අවිද්‍යාව නමැති නිවරණය දුරු කරගන්න බැරුව අවිද්‍යාව නමැති අන්ධකාරය දුරු කරගන්න බැරිකම නිසා විද්‍යාව නමැති ආලෝකය පහළ කරගන්න බැරි වුන නිසා අපේ වැරදි දෘෂ්ටියට අපි අඩලා තියෙන්නෙ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “මහණෙනි නුඹලා දුරු නොකළ දෘෂ්ටිය නිසා, පාදා නොගත්ත නුඹලාගේ ඇස් දෙක නිසා, නුඹලා මෙව්වර කල් දක් විඳලා තියෙනවා. අද හරි දූෂ් පාදාගන්න. අද හරි දෘෂ්ටිය දුරු කර ගන්න.” කියලා.

කන බොන ආහාරයෙන් හැදුන රූපය විපරිනාම වෙද්දි, අපි දුරු දුක විඳලා ඇති ඕන තරම්. කන බොන බත් පාන්,කවිපි, මුං ඇට වලින් හැදුන අවිද්‍යා කම් තණ්හා කියන චිත්ත වෛතසික නිසා හැදුන මේ නාම රූප දෙක වෙනස් වෙද්දි අපි දරුවා මළ දුක, පියා මළ දුක, සහෝදරයා මළ දුක විඳින්න ඇති අනන්තවත්. අද දු විඳිනවා. ඉතින් ඒ නිසා මේ ඇත්ත ඇති හැටිය දැකලා වැරදි දැකීම නිසා එන දුකෙන් මිදෙන්න.

කෝප්පෙ කියන අදහසින් බැලුව නිසා නම් කෝප්පෙ පෙනිලා තියෙන්නෙ, ඒ දෘෂ්ටිය වෙනස් කරගන්න ඕන අපිමයි. කෝප්පෙකින් සැප දුක් විඳින මම යම් දවසක දි විදුරුවලින් හැදුන එකක්නෙ කියලා බලලා වැරදි අදහසින් එන විපාකෙන් මිදුනා කියලා ඔය පින්වතුන් සුවපත් වෙන්නෙ නෑ. ඇයි ඒ? ඔය පින්වතුන් තවම ලෝකෙ දිහා බලන්නෙ ඒ දෘෂ්ටියෙන්. කෙනා කෙනා ගහගත්ත ගැටේ කෙනා කෙනාටමයි ලිහා ගන්න වෙන්නෙ. වෙන කෙනෙක්ගෙ වගකීමක් නෑ ඒකට. ඒ කියන්නෙ දුක උපද්දුවාගෙනයි දුක් විඳලා තියෙන්නෙ. රතුපාට බිත්තියක් හදාගෙනයි අපි විඳලා තියෙන්නෙ.

මගේ ඇහැ තිබුනත් නැතත් බිත්තිය රතුපාටම නම් කරන්න දෙයක් නැහැ. ඉරණම විඳින්න වෙනවා කියන තැනකින් ඉන්න පුළුවන්. ඔය ටික අදාල වෙනවා මේ කයට.

කෙලෙස් තිබුණත් නැතත් කය තියෙනකම් සීත, උෂ්ණ, ඛඩගින්න, පිපාසය විඳින්න වෙනවා. හැබැයි මවු මළ දුක, පියා මළ දුක, රන් මසු මල මුදුල් නැතිවීමෙන් එන දුකට නම් තමන්ම වග කියාගන්න වෙනවා, උපද්දුවා ගත් ටිකක් නිසා.

ඒ දුක නැති කරලා, මතු එබඳු දුකක් නොවෙන තැනට සංවර වෙන්න පුළුවන් අපිට. අද වස්තු නැතිවීම නිසා එන දුක අයිති නෑ පුරාණ කමියට. දැන් කෙලේසයකින් එන දුකක් ඒ. දැනුත් දුක් විඳිමින් දුකටම හේතු හදාගන්න එකයි මේ කරන්නෙ.

දුක් විඳිමින්ම දුකට හේතු හඳුනන්න කොටසකුත් ඉන්නවා. සැප විඳලා දුකට හේතු හඳුනන්න කොටසකුත් ඉන්නවා. ඔය අතරේ හික්මුන් වහන්සේලාට දෙන දානය මහත් ඵල මහානිසංශයි කියලා කියන්නෙ අද බොහොම දුකසේ ජීවත් වෙමින් දුකෙන් එතෙර වෙත ප්‍රතිපදාවකට ටිකක් හරි උත්සාහවත් වෙනවා කියන කාරණාව වෙන්නෙ එතන විතරක් නිසා.

ලෝකෙ දුකසේ දුක් විඳලා දුකට යන පාර හඳුනන්න කෙනෙක් ඉන්නවා.

දුකසේ දුක් විඳලා සැපට යන පාර හඳුනන්න කෙනෙක් ඉන්නවා.

සැපසේ සැප විඳලා දුකට යන පාර හඳුනන්න කෙනෙක් ඉන්නවා.

සැපසේ සැප විඳලා සැපට යන පාර හඳුනන්න කෙනෙක් ඉන්නවා.

වර්ත හතරක් තියෙන්නෙ.

දුකසේ දුක් විඳලා දුකට ගියත්, සැපසේ සැප විඳලා සැපට ගියත්, ආපත්‍ර සැප නැතිවීමෙන් දුකට වැට්ලා, දුක් දේ දුකමයි කියන තැනින් දුකට වැට්ලා, කෙනෙක් සෘජුවම දුකට වැටෙනවා. තව කෙනෙක් වක්‍රාකාරව දුකට වැටෙනවා. ලෝකෙ තුළ තියෙන්නෙ දුකමයි.

මේ ශාසනේ පෙන්නන්නේ එක මොහොතකට හරි උත්සාහවත් වුනොත් ඒ මොහොත හරි මිඳිලා. සමහර විටෙක දවසෙ පැය විසිහතරෙන් විසිතුනක්ම අකුසල් කෙරෙනවා වෙන්න පුළුවන්. එක පැයක් කුසල් කළොත් ඒ ටික මිඳිලා. සැප විඳිමින් හෝ දුක් විඳිමින් හෝ දුකෙන් මිඳෙන්න උත්සාහවත් වෙත තැන විතරයි ප්‍රතිපදාව. ඒකයි මේ දහම, ශාසනය වටිනවා කියලා කියන්නෙ. හැම දෙනාම ඒ සඳහා උත්සාහවත් වෙන්නෙ ඕන.

විශේෂයෙන් මම මතක් කරන්නෙ මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයෙ, මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලැබුන වෙලාවෙ. මේ වටපිටාව අතහැරුනොත් අපිව බේරගන්න කවුරුවත් එන්නෙ නෑ. මම කියන්නෙ නෑ ඔය පින්වතුන්ට මේ බිත්ති දිගේ බඩගාලා වහළට නගින්න කියලා. කරන්න බැරි දෙයක් මම කියන්නෙ නෑ. සියලු දේ අතහැරලා මේ දැන් ඉඳලා සෘජුවම කටයුතු කරන්න කියලා මම කියන්නෙ නෑ. එහෙම බැහැ. අඩුපාඩු වෙන්න පුළුවන්. වැරදි වෙන්න පුළුවන්. ඒ වැරදි අඩුපාඩු නැවත හඳුනන්න.

කොයි වෙලාවක දී හෝ අඩුපාඩුවක් වරදක් වුනොත් මගෙ අතින් මෙහෙම අඩුපාඩුවක් වුනා නේද, මෙහෙම වරදක් වුනා නේද, කියලා නැවත නැවත හිතමින් ඉන්න එපා. එහෙම හිතන හිතන වාරයක් ගානෙ ඔය අය වේගෙන් ආපස්සට ගිහිල්ලා තවත් අකුසල් සිද්ධ වෙලා. එක කාරණාවක් දකින්න. උපරිම නරකයි කියන වැරද්දක් වුනත් - කරන්න කියනවා නෙවෙයි.

වුනොත් - මා ළඟ තියෙන රාග, ද්වේෂ, මෝහ, නිසානෙ මේ වැරද්ද සිදුවුනේ. අප්‍රමාදීව කෙලෙස් නැති කරගන්න ඕන කියන තැනකින් ශක්තිය අරගෙන මොහොතක් හරි භාවනා කරන්න උත්සාහවත් වෙන්න.

‘මගෙ අතින් මෙහෙම වැරද්දක් වුනානෙ. මෙහෙම වැරද්දක් වුනානෙ’ කිය කියා හිතමින් ඉඳීම වැරද්දට තව වැරද්දක් එකතු කළා මිසක, වැරද්ද නිවැරදි කළේ නැහැ. වැරද්දක් වුනේ එබඳු වරදක් වෙන්න හේතු තිබුන නිසා. ඒ හේතුව නැති කරගන්න ඕන කියන තැනකින් උත්සාහවත් වෙන්න. වැරද්ද ගැන හිත හිතා හිටියා කියලා හේතුව නැතිවෙන්නෙ නැහැ.

මගේ ජීවිතේ මට ලොකු ශක්තියක් තියෙනවා. සිදුවුන වරද ගැන දෙවරක් හිතන්නෙ නැතුව ඇත්තටම තවම කෙලස් තියෙන නිසා, කෙලෙස් සහගත නිසා මේ වැරද්ද වුනේ. මේකට කරන්න තියෙන එකම ප්‍රතිකර්මය අප්‍රමාදී වෙත එකයි කියන තැනින් කටයුතු කරනවා. සමහරවිට අද සිදුවුන වරද හෙටත් වෙයි. නමුත් අර තරම් වේගයෙන් නොවෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා හැම වෙලාවෙම අද වැරදුනත් නැවත ඒ වරද නොවන දහමක ඉන්න. වරද ගැන පසුතැවිලි වෙන්න එපා.

වැරදීමකින් එක සිල් පදයක් කැඩුනත් කැඩුන සිල්පදය ගැන හිතමින් දුක් වෙන්න එපා. ඒකට ප්‍රතිකම් කරන්න. රැකගත් පද හතර ගැන හිතලා සතුටු වෙන්න. ඒ සතුට උපකාරී වෙයි ඉතිරි සිල්පදය නොකැඩෙන තැනට මතස ගන්න.

හැම වෙලාවෙම පුළුවන් තරම් හුරු කරන්න යෝනිසො මනසිකාරය. යෝනිසො මනසිකාරය කිව්වෙ යම් අරමුණක් සිහි කරනකොට උපන් අකුසල ධර්ම ගෙවෙයි නම්, නූපන් අකුසල ධර්ම උපදි නම් මේ අර්ථය සම්පාදනය වෙත කරුණක් නිසා ඇතුලෙන් මුමුණ මුමුණා ඉන්න හුරු වෙන්න. මුල් දවස් ටික විතරයි අමාරු. ඊට පස්සෙ ඒ ගතිය ඉබේම හුරු වෙනවා.

එක එක දේ හිත හිතා ඉන්නවා වෙනුවට හුරු කළ දේ හිතන්න පුරුදු වෙනවා. අලුතින් දෙයක් කන්න බොන්න දන්නෙ නැත්නම් තියෙන එක එපායැ කකා ඉන්න. හරකා උදේ ඉඳුන් කාලා රැ එක තැනකට වෙලා වමාරලා කනවා වගේ දවස පුරාවටම,

- ඇයි වෙත එකක් අල්ලලා දිලා නැහැනෙ -

ඇහෙන් දැක්ක, කනෙන් ඇහුව, නාසයෙන් ගත්ත, හිතෙන් සිහි කළ දේ දැනගන්නවා, සිහිකරනවා. වමාරා වමාරා කකා ඉන්නවා පැත්තකට වෙලා. වැරද්ද ගොනාගෙන නෙවෙයි. අළුතින් යමක් කන්න නොදන්න එකයි වරද. ඒ වගේ ඔය පින්වතුන් දහම හිතට හුරු කළොත් එයා ඒ මත යැපෙයි. එතකොට ජීවිතේ ඇලිම්, බැඳිම් ගැටිම් අඩුවෙයි ඉබේම.

සමහර විට ඔය පින්වතුන් මට කියනවා “හාමුදුරුවනේ මට හරියට තරහා යනවා. යම් යම් දේවලට මට හරියට රාගය ඇතිවෙනවා. මේකට මොකද කරන්නේ”

මම කියන්නේ රාගය හෝ තරහාව ඇතිවෙන එකට මුකුත් කරන්න යන්න එපා. ඕකට මුකුත් කරන්නත් බැහැ. ඇයි ඒ? ඒක ප්‍රතිඵලයක්. තමන් තරහා ඇතිවෙන විදියට රාගය ඇතිවෙන විදියට හිතපු එකේ ප්‍රතිඵලයක්. ඒ නිසා හිතට වෙන වැඩක් අල්ලලා දෙන එකයි කරන්න තියෙන්නේ.

නිතරම දහම මෙනෙහි කරමින් ඉන්න. බලන්න ඔය තරහා යන ගතිය අඩුවෙන්නේ නැද්ද කියලා. ඔය රාග ගතිය අඩුවෙන්නේ නැද්ද කියලා. තරහා යන විදියට හිතලා, රාගය ඇතිවෙන විදියට හිතලා ඒ විදියටම හිත හුරුවෙලා හින්දා දැන් ඒක පුරුද්දක් වෙලා. තරහා නැතිවෙන්න කටයුතු කරන්න උත්සාහ වෙන්න එපා. ඒක ඇතිවුන හේතුව නැති කරන්නයි ඕන. තමන් හුරුවෙන්න නිතරම කුසල ධර්මයක ඉන්න. අඩුවෙයි ඉබේම රාගය, අඩුවෙයි ඉබේම ද්වේශය.

හැම වෙලාවෙම කුසල මනසිකාරයක ඉන්න. ඒකයි තමන්ට එකම පිහිට. අමතක වුනොත් ආයෙත් මතක් කරලා ගන්න. අත, පය හතර කොහෙ තිබුනත් කමක් නෑ. ඇත්තටම සිත තියෙන තැන තමයි රැකගන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

“මහණෙනි, හතුරෙක් හතුරකුට යමක් කරයි නම් ඊට වැඩි අහර්ථයක් කරනවා හදා නොගත් හිත.

මිතුරෙක් මිතුරෙකුට යම් අර්ථයක් කරයි නම් ඊට වැඩි අර්ථයක් කරනවා හදාගත් හිත. ඒ සිත සැප හඳුනවා” කියලා.

හිත කියන ධර්මතාවය මතයි, මේ ලෝකෙ තියෙන්නේ. ඔහොම කිව්වම සමහර කෙනෙක් ගන්නවා මේ ඔක්කොම හිතනේ, පේන්නේ හිතටනේ කියලා. එහෙම අදහසක් හෙවෙයි මම කිව්වෙ. එහෙම ගත්තොත් දන්නෙම නැතුව වැටෙනවා විඤ්ඤාණ වාදයට. ඒ නිසා හිතමයි කියලා කියන්න බැහැ හිතට උපකාර ධර්මාත් තව තියෙන නිසා. නමුත් අපේ ජීවිතේ කියන තැනින් සැප දුක් කියන තැනින් ගත්තහම අපිට සෘජුවම සම්බන්ධයි හිත.

‘මනො පුබ්බංගමා ධම්මා

මනො සෙට්ඨා මනොමයා’

මනස සියලු සිතිවිලි වලට පෙරටුව ගමන්කරනවා. සිතිවිලි උපදවන්නාද වෙනවා. වැරදි සහගත මනසකින් සිතුවොත් කිව්වොත් කෙරුවොත් ඒකේ විපාක අපිට විඳින්න වෙනවා හරියට ගොනාගෙ පිටිපස්සෙ එන කරත්ත රෝදෙ වගේ. යහපතටත් එහෙමයි.

ඒ නිසා ලෝකෙට ඕනෙම උපකාරයක් කරන්න. තමන් රක්ෂිත ස්ථානයක තබාගෙන. අපි කයෙන් සංචාර වෙනවා කියන්නේ අපිට හරියට දහම තේරිලා නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ දාහක් මැද්දේ ඉන්න පුළුවන් තනියම. ඒ වගේම කෙනෙක් තනියම ඉන්නවා කිව්වට එයා දාහක් මැද්දේ ඉන්න කෙනෙක් වෙන්න පුළුවන්.

කෙනෙක් මනුස්සයෙක්ගෙ හුළගවත් නොවදින කැලේක ඉන්නේ. නමුත් එයා ගෙවල්, දොරවල් යාන වාහන ඉඩකඩම් තියෙනවා, මිනිස්සු ඉන්නවා කියන තැනක හිත තියාගෙන ඒ සේරම එක්ක තමයි කැලෑවේ ඉන්නේ. දාහක් මැද්දේ ඉන්න පුළුවන් ආර්ය ශූන්‍යතාවයට හිත තියලා.

බොහොම නුවණින් කටයුතු කරන්න කියන කාරණාව මම මතක් කරනවා.

ඒ වගේම ළගදී දවසක මට එක කාරණාවක් සිතියට ආවා. දැන් පාරමිතා කියලා තියෙනවනේ. බෝසතාණන් වහන්සේ නමකට නම් සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක්. පසේ බුදු රජාණන් වහන්සේ නමකට නම් දෙආසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක්. රහතන් වහන්සේ නමකට නම් ඒකසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් කියලා කියනවා. මේක විශ්වාස කරන්න බැරි දෙයක් නෙවෙයි.

ඒ කියන්නේ දැන් හොඳට බලන්න කිසිම දහමක් නැති කෙනෙකුට එහෙම දහමකට නැඹුරු වෙත හුරුවක්වත් නැතැනේ. ධර්ම අහලා අහලා හොඳට තේරෙන්නත්, තේරුම් ගන්න හිත යොමු කරන්නත් කැමැත්ත ඇති වෙන්නත් සසර හුරුව කියන එක තියෙන්නම ඕන.

මට හිතූනා ඔහොම සසර එන ගමනෙදි ලෝකෝත්තර මාර්ගීඵල මට්ටමේ ප්‍රඥාව පහළ කරගන්න ආසන්න, හොඳට මුහුකුරා ගිය, නමුත් තවම ලෝකෝත්තර නුවණක් නැති. හොඳට දහමක් තේරුම් ගන්න මට්ටමට මුහුකුරා ගිය මනසක් හඳුනාගන්න ලක්ෂණයක් තියෙනවා කියලා. මොකක්ද මනුෂ්‍ය ලෝකෙ උපරිම මනුෂ්‍ය දහමින් යුක්ත වීම.

දුරුවෙක් නම් එයා තමන් ගැන බලන්නට කලින් අම්මා, තාත්තා ගැන හොයලා බලලා තමන්ගෙ සහෝදර සහෝදරියන්ට කෙරෙන්න තියෙන යුතුකම් ටික කරලා ඉවරවෙලයි එයා ගැන බලාගන්නේ. ස්වාමියෙක් නම් තමන්ගෙ දුරුවා ගැන බලලා, බිරිඳ ගැන බලලා, දෙමව්පියෝ ගැන බලලා කෙරෙන්න තියෙන යුතුකම් ගැන බලලා ඉවරවෙලයි තමා ගැන බලන්නේ. මට හිතූනා මේක බෝධි චිත්තයක් කියලා. මොකද මනුස්ස දහම තියෙන හැම තැනකටම ඊට වඩා වැඩි දහමක් සාක්ෂාත් වෙලා තියෙනවා. මනුස්ස දහමක් නැති තැනකට මේ දහම ඔහාලන්න බැහැ.

හිතනවද දෙමව්පියයෝ ගැන, සහෝදරයෝ ගැන, දරුවෝ ගැන නොසලකා හැරලා අපිට මේ ගමන යන්න පුළුවන් වෙයි කියලා. බලන්න පුළුවන්ද කියලා. කවදාවත් වෙන්නෙ නෑ. මොකද මේ ගතිය අඩුයි කියන්නෙ ප්‍රඥාව විශාල කොටසක් අඩුයි. දෙමව්පියන්ට, සහෝදරයන්ට, දරුවන්ට, ඥාතීන්ට කරන ඒ උපකාරය ඔය පින්වතුන් හිතනවද ලෝකෝත්තර දහමට පටහැනියි කියලා.

මගේ පීච්තෙන් මට වෙච්ච ලාභයත් ඒකයි. අවුරුදු විසි ගණන්වල දී වගේ මම තරුණ ගැහැණු ළමයෙක් එක්ක යාළුවෙන්නත් බයයි. අම්මට, තාත්තට සලකන්න බැරවෙයි කියලා මට හිතුනා අම්මා, තාත්තා අපිව හඳුන්න මොන තරම් මහත්සි වුනාද? රස්සාවක් කරන තත්වෙට පත්වුන අපි, අපි ගැනම විතරක් බලනවා නම් මොනතරම් වැරදිද, මුලින්ම දෙමව්පියන්ට සලකලා ඉන්න ඕන නේද කියලා මම තතියම හිතුවා. අන්තිමට දහමට එන්න හිඳහස් වටපිටාවක් මට ඉතිරි වෙලා තිබුනෙ ඒ බෝධි චින්තය නිසා.

ඉතින් මං මේ මෑතකදීත් භාවනා කර කර ඉන්නකොට මට හිතුනෙ මෙහෙම ගති තියෙනවා නම් හොඳ මනුස්සයෙක්ව ඕන වෙලාවක දී මහින්න පුළුවන්. එයා හොඳට අම්මට, තාත්තට සලකලා ඇති. අම්මා, තාත්තා ඔන්පල වෙලා නම් සියයින් මළ මුත්‍රා අයිත් කරලා ඇති. අන්න ඒ වගේ බෝධිසත්ව වර්තෙකට මේ දහම වැඩි දුර නෑ කියලා මට හිතුනා. කෙනෙක්ට ඔය ගති එනවා කියන්නෙ සසර බොහෝ දියුණු වුන මනසක ලක්ෂණය.

එහෙම නෑ කියන්නෙ එයාට නිවන් දකින්න බෑ කියලා නෙවෙයි. එයාගෙ ගමන තව දුරයි.

මම මේ ටික කිව්වෙ බොහෝ දෙනෙකුට හිතෙනවා සත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් නෑනෙ එහෙනම් වගේ තැනකින්. නමුත් හොඳට දකින්න මනුස්ස දහම කියන එකට තව වැඩි ගුණයක් එකතු වෙලා මිසක ලෝකෝත්තර වුනේ මනුස්ස දහම නැතිවෙලා නෙවෙයි. මනුස්ස දහම උපරිම පිහිටිය මනුස්සයෙකුටයි ඊට වැඩිතර දහමක් ලැබෙන්නේ කියන එක මතක තියාගන්න.

ඔය පින්වතුන් ළඟ ඔය ගුණ ධර්ම ටික නැත්නම් නිවන් දකින්න තියෙන උපරිම සුදුසුකම් වන ඔය ටික මුලින්ම හඳුනන්න. සමහර විට තමන්ගෙ බිරිඳ තමන්ට අනවශ්‍ය විදියට කරදර කරනවා වෙන්න පුළුවන්. තමන් දක්ෂ වෙන්න ඕන උපේක්ෂාවෙන් ඒවා දරාගෙන බිරිඳත් මේ පැත්තට ගන්න උත්සාහ කරන්න.

තමන්ගෙ ස්වාමියා තමන්ට අනවශ්‍ය විදියට කරදර කරනවා වෙන්න පුළුවන්. නමුත් කරුණාවෙන්, ඉවසීමෙන් ඒ වරද පෙන්නා දිලා වැරදි

හඳුනන්න උත්සාහ කරන්න ඕන. ඇත්තටම අපි ක්ෂේත්‍රය දහ යුතුයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ චක්‍රවර්තී රජ වෙන්න වෙත කුසලයක් ඕන නැහැ. සම්පූර්ණ ස්වාමි භක්තියෙන් යුක්ත ස්ත්‍රියක් ඉන්නවා නම්, කිකරු ස්ත්‍රියක් ඉන්නවා නම් එපමණකින්ම කුසල් කියනවා. ඇත්තටම එතන තියෙන්නේ මනුස්ස දහමක්. එතෙන්දි කෙනෙක් ඉන්න පුළුවන් මනුස්සයෙක් වුනත් අමනුස්ස ප්‍රතික්‍රියා දක්වන .

නමුත් ලෝකෙ කවිරු කිව්වත් මම දකින දේ නමයි සීමාවක් නැති ඉවසීම. දැන් ගොඩක් දෙනෙක් කියන්නේ ඉවසීමෙන් සීමාවක් තියෙනවා කියලෙන. නමුත් බෝසතාණන් වහන්සේගේ වර්තය අපිට පෙන්නනවා. මැරෙනකම් ඉවසුවත් ඉවසීමේ සීමාවක් නැහැ. ඉවසීමෙන් කටයුතු කළොත් ඇත්තටම තියෙන ප්‍රශ්න ගැටළු ලිහාගන්න පුළුවන්.

නිවන් දකින්නට කලින් ජීවිතවල අඩුපාඩු තියෙනවා නම් ඒවා හඳුනන්න. අවුල් තියෙනවා නම් ඒවා ලිහා ගන්න. බුද්ධිමත්ව කටයුතු කරන්න කියන එක මතක් කරනවා. ලෝකය අවුල් කරගෙන, හිටගෙන ඉන්න තැන අවුල් කරගෙන ඊට වඩා වැඩි දෙයක් බලාපොරොත්තු වෙන්න එපා. ඒක වෙන්නේ නෑ. ඊටපස්සේ තමන්ට පුළුවන් ඒ පරිසරයෙන්ම ඉවත් වෙලා දැහැමි වෙන්න යම් දවසක

- ඒක ඔරොත්තු ම දෙන්නේ නැත්නම් -

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ හෙවනට ගහක් යටක නිටියොත් ඒක කොළයක් කඩන්න එපා, ඒක අසත්පුරුෂ කමක් කියලා ඔයගතිගිය අපේ ජීවිතයට හරි වටියි.

පියවර හතක් එකට ගියොත් කවුරු හරි මිත්‍රයෙක් කියලා හිතන්න. හතුරුකමක් නොකරන්න ඒ ඇති කියලා.

එක බත් කටක් හරි කෙනෙකුගේ වහළක් යට ඉඳලා කෑවා නම් ඒ බත් කට මැරෙනතුරු අමතක කරන්න එපා කියනවා. මේවා ශ්‍රේෂ්ඨ මනුස්සයෙකුගේ ගුණ. මේ ගුණ නැතිකම නිසයි සමාජය මේ තරම් පිරිහෙන්නේ. පිරිහුන සමාජයකට ලෝකෝත්තර බණ කිව්වා කියලා හරියන්නේ නැහැ.

ඒ නිසා මේ අභගන්න දහමේ වටිනාකම ජීවිතේට ලංකරගන්න නම් මේ ගුණාධී ටිකත් හැදෙන්න ඕන කියන කාරණය හොඳට මතක තියාගෙන ඒ ගැන හැමදෙනාම අවධානය යොමු කරන්න.

මේ දේශනය හැම දෙනාටම උතුම් නිවන් පිණිසම හේතු වේවා...

අභිවාදන සිලිස්ස
නිව්වං වද්ධා පවාසිනෝ
චත්තාරො ධම්මා වඩ්ඩන්ති
ආයු වණ්ණො සුඛං ඛලං
ආයුරාරොග්‍ය සම්පන්නි
සග්ග සම්පන්නි මේවච
අරො නිබ්බාන සම්පන්නි
ඉමිනා තෙ සම්පීඣතු

සීලවන්නං ගුණවන්නං
පුඤ්ඤබෙත්තං අනුත්තරං
දුල්ලභෙන මයා ලද්ධං
චන්දිතුං පස්සිතුං වරං
සාරි පුත්තාදි ථෙරානං
ආගතං පටිපාටියා
සද්ධා සීල දුයා වාසං
බුද්ධ පුත්තං නමා මහං